



STORTINGET

Innst. 150 S

(2024–2025)

Innstilling til Stortinget
fra arbeids- og sosialkomiteen

Meld. St. 33 (2023–2024)

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om En forsterket arbeidslinje – flere i jobb og færre på trygd

Til Stortinget

1. Sammendrag

1.1 Innledning

Målet er et trygt og rettferdig samfunn med arbeid til alle. I Norge trenger man at alle som kan jobbe, er i jobb.

Arbeid er viktig for den enkelte. Det gir en inntekt å leve av, tilhørighet og mulighet til å bruke evner og ferdigheter sammen med andre. Arbeid er viktig for oss som samfunn. Det at flest mulig deltar i arbeidslivet, er avgjørende for at vi skal kunne løse oppgavene som ligger foran oss, og trygge velferden.

For å sikre at flest mulig kan jobbe og kan stå i jobb, legges arbeidslinjen til grunn. Det betyr at virkemidler og velferdsordninger utformes, dimensjoneres og tilrettelegges slik at de støtter opp under målet om arbeid til alle. Den som ikke kan jobbe, skal få inntektssikring og tilgang til tjenester finansiert av fellesskapet. For at dette skal være mulig også de neste tiårene, må flere delta i arbeidslivet.

I meldingen forsterkes arbeidslinjen ved å legge til rette for en mer aktiv politikk for å få flere i arbeid og færre på trygd. Arbeid er et gode. Arbeid gir inntekt og mulighet for å forsørge seg selv og familien. Det gir mening til tilværelsen og muligheter for mestring. Arbeid

kan forbedre helsen og forebygge ensomhet og isolasjon.

Det vises til meldingens kapittel 1, der følgende punkter er detaljert redegjort for:

- Et trygt og rettferdig samfunn med arbeid til alle
- Utfordringer i arbeidsmarkedet
- En forsterket arbeidslinje, herunder:
 - Sysselsettingsmål
 - Arbeids- og velferdsforvaltningens rolle
- Sentrale innsatsområder, herunder:
 - Trappe opp og forbedre bruken av arbeidsmarkedstiltak for å få flere i arbeid og færre på trygd, herunder:
 - Arbeidsrettet hjelp til flere, kortere ventetid og nye forsøk med lønnstilskudd
 - Mer målrettet og stabil tiltaksbruk
 - Forsterke og videreutvikle innsatsen overfor unge, herunder:
 - Arbeidsrettet ungdomsprogram – ny ungdomsytelse
 - Satse på økt kompetanse og mer stabil tilknytning til arbeidslivet
 - Samarbeide om mer koordinerte tjenester fra arbeidsmarkeds-, helse- og utdanningssektoren
 - Tilrettelegge for en tillits- og kunnskapsbasert gjennomføring av arbeidsmarkedspolitikken
- Kunnskapsgrunnlag og innspill, herunder
 - innspill til meldingsarbeidet
- Innsats i flere sektorer – om tilgrensende meldinger.

1.2 Sysselsatte og personer utenfor arbeidsmarkedet

Arbeidskraft er den mest verdifulle ressursen i nasjonalformuen. Det er viktig å forvalte den på en best mulig måte. God tilgang på arbeidskraft vil være avgjørende for fremtidig økonomisk aktivitet og velferd.

Norge har i hovedsak et velfungerende arbeidsmarked med høy sysselsetting og lav arbeidsledighet. Blant kvinner, eldre og de yngste i yrkesaktiv alder er sysselsettingen også høy sammenliknet med mange europeiske land. Den demografiske utviklingen vil øke forsørgelsesbyrden og føre til kamp om arbeidskraften. De fleste andre OECD-land står overfor tilsvarende utfordringer.

Det vises til kapittel 2 i meldingen hvor man går nærmere inn på trekk ved det norske arbeidsmarkedet som er relevante for å vurdere hvordan arbeidsmarkedspolitikken kan bidra til å styrke sysselsettingen. Kapittelet ser primært på strukturelle trekk og utfordringer ved arbeidsmarkedet nå, særlig knyttet til grupper som står utenfor arbeidslivet, og vier mindre plass til å beskrive utviklingen bakover i tid.

Følgende er nærmere beskrevet:

- Sysselsetting og arbeidsmarked i Norge
- Barrierer mot deltakelse i arbeidslivet
- Personer som står utenfor arbeidslivet

1.3 Mål og strategier i arbeidsmarkedspolitikken

Det vises til meldingens kapittel 3, der det beskrives hva som legges i arbeidslinjen, og hvordan en aktiv arbeidsmarkedspolitikk er en sentral del av denne. Det trekkes frem hvordan arbeidsmarkedspolitikken fungerer og hvorfor den er viktig. Mange politikkområder må virke sammen med og utfylle arbeidsmarkedspolitikken dersom målene i arbeidslinjen skal realiseres.

DET FORESLÅS Å:

- Trappe opp og forbedre bruken av arbeidsmarkedstiltak og i mindre grad enn tidligere endre bevilgningen ved konjunkturedringer.
- Gjennomføre en områdegjennomgang av de helse-relaterte ytelsene. Formålet er å tydeliggjøre driverne bak bruken av helse-relaterte ytelser, og vurdere tiltak for å få flere i jobb og færre på trygd.
- Legge frem en stortingsmelding om sosial mobilitet og sosial utjevning våren 2025.

1.4 Tiltak for å styrke den enkeltes arbeidsevne

Det vises til meldingens kapittel 4, der det drøftes hvordan arbeids- og velferdsforvaltningen kan utvikle

og forbedre tiltak for at personer som er uten arbeid på grunn av lave kvalifikasjoner eller helse-relaterte utfordringer, skal kunne delta i arbeidslivet. Det er behov for koordinert og systematisk innsats fra arbeidsmarkeds-, helse- og utdanningssektoren for å tilby gode tjenester til dem som trenger det. Kapittelet beskriver også innsats overfor unge med sammensatte utfordringer og andre grupper som er utsatte i arbeidsmarkedet.

FOR AT ARBEIDSSØKERE SOM HAR LAVE FORMELLE KVALIFIKASJONER ELLER MANGELFULL KOMPETANSE SKAL FÅ STYRKET SINE MULIGHETER I ARBEIDSMARKEDET, FORESLÅS DET Å:

- Legge til rette for økt bruk av opplæringstiltak som gir formell kompetanse, herunder videregående opplæring, og øke fleksibiliteten i tiltaket.
- Vurdere utvidet varighet for opplæringstiltak i tilfeller hvor det er behov for studiespesialisering i forkant av høyere utdanning, for å bidra til at flere med nedsatt arbeidsevne kan gjennomføre høyere utdanning.
- Vurdere endringer i arbeidsforberedende trening (AFT), som kan gi muligheter for fag- og yrkesopplæring som leder fram mot et fagbrev.
- Vurdere praktiseringen av Fagbrev på jobb slik at ordningen blir mer tilgjengelig for Nav-brukere og brukere i introduksjonsprogram.
- Utrede en ny dokumentasjonsordning for kortere opplæringsløp – minikvalifikasjoner.
- Etablere veiledende prinsipper for samarbeid mellom Arbeids- og velferdsetaten, fylkeskommunene og kommuner om tilrettelagt fag- og yrkesopplæring, på bakgrunn av erfaringer fra forsøk og tilskuddsordninger.
- Innhente mer kunnskap om opplæringstiltak, herunder bruk av formell utdanning for ulike målgrupper og erfaringer med arbeidsmarkedsoplæring (AMO).

FOR AT ARBEIDSSØKERE SOM HAR HELSERELATERTE UTFORDRINGER SKAL FÅ BEDRE KOORDINERTE TJENESTER OG ØKT SAMTIDIGHET I TJENESTENE SLIK AT DE FÅR STYRKET SIN ARBEIDSEVNE, FORESLÅS DET Å:

- Vurdere behovet for å øke bruken av arbeidsmarkedstiltak for sykmeldte.
- Videreføre og bygge ut bruken av Individuell jobbstøtte (IPS).
- Videreføre utprøving av to modeller for systematisk tjenestesamhandling mellom Arbeids- og velferdsetaten og kommunehelsetjenestene.

- Etablere nasjonale faglige anbefalinger for Individuell jobbstøtte (IPS) og HelseIArbeid.
- Få mer kunnskap om kvinners arbeidshelse, jf. et nytt utvalg som er nedsatt for å utrede kvinners vilkår for deltakelse i arbeidslivet, arbeidshelse og sykefravær samt vurdere mulige tiltak.

For å forsterke og videreutvikle innsatsen overfor unge og understøtte ungdomsgarantien foreslås det å:

- Etablere et forsøk med nytt arbeidsrettet ungdomsprogram med rett til en statlig finansiert inntekts-sikring.
- Utvikle lokale arbeidsrettede lavterskeltilbud i utvalgte kommuner.
- Utvikle modeller for opplæring og kvalifisering på arbeidsplassen for unge som ikke klarer å gjennomføre ordinære opplæringsløp.
- Samarbeide lokalt om å forebygge frafall og om unge som har falt ut av videregående opplæring.
- Vurdere om det bør utvikles egne modeller for systematisk tjenestesamhandling mellom Arbeids- og velferdsetaten og kommunehelsetjenestene målrettet mot unge, og hvordan utdanningsmyndighetene kan kobles på ved behov.
- Innhente mer kunnskap om erfaringer med samarbeid og samordning mellom arbeid, helse og utdanning med sikte på en mer koordinert og helhetlig oppfølging av unge med sammensatte bistandsbehov.

For at flere innvandrere skal få en stabil tilknytning til arbeidslivet og bli selvforsørget, foreslås det å:

- Åpne for å innvilge forberedende opplæring for voksne som opplæringstiltak og utvide opplæringstiltakets varighet for personer som tar forberedende opplæring for voksne i forkant av eller i kombinasjon med fag- og yrkesopplæring.
- Legge til rette for at flere innvandrere som trenger det, kan få tilbud om norskopplæring som arbeidsmarkedstiltak.
- Innhente mer kunnskap om hvordan overgangen mellom introduksjonsprogrammet og arbeidsrettet oppfølging i Nav-kontoret fungerer, og om hva som er barrierene og mulighetene for å få til en smidig overgang for deltakere som ikke når sluttmålet sitt i introduksjonsprogrammet.

1.5 Tiltak for å styrke arbeidslivets muligheter til å inkludere

Kapittel 5 beskriver og vurderer ulike tiltak for å øke mulighetene for inkludering hos arbeidsgivere. Det legges vekt på både Arbeids- og velferdsetatens virkemid-

ler og hva arbeidsgivere selv kan gjøre for å inkludere flere som står utenfor arbeidslivet. Sentrale spørsmål er hvordan arbeidsrettede tiltak kan innrettes, og hvordan arbeidslivet kan legge til rette for at arbeidskraftressursene kan tas i bruk til beste for den enkelte, arbeidsgiverne og samfunnet. Økt inkludering i arbeidslivet krever treffsikre virkemidler, individuelle tilpasninger og et godt samarbeid over tid mellom Arbeids- og velferdsetaten, arbeidsgivere og brukere.

FOR Å STØTTE OPP OM VIRKSOMHETENES EVNE TIL Å INKLUDERE FLERE MED DEN ARBEIDSEVNEN DE HAR, FORESLÅS DET Å:

Styrke bruken av arbeidsrettede virkemidler ved å:

- Legge til rette for at arbeidsgivere får økt informasjon og kunnskap om virkemidler som arbeidsmarkedstiltak, tilretteleggingsordninger og hjelpemidler, og muligheter for samarbeid med Arbeids- og velferdsetaten.
- Vurdere å utvide retten til hjelpemidler i arbeid for uføretrygdede.
- Vurdere om unge med uføretrygd bør få målrettet informasjon fra Arbeids- og velferdsetaten om muligheter for arbeidsrettet oppfølging.
- Legge til rette for økt bruk av arbeidsmarkedstiltak i ordinært arbeidsliv, herunder økt bruk av lønnskudd.

Styrke oppfølgingen overfor arbeidsgivere og brukere ved å:

- Styrke de midlertidige arbeidsmarkedstiltakene for å gi økt rom for målrettet kjeding av tiltak og samtidig bruk av tiltak.
- Vurdere endringer som kan øke nytten av arbeidsforberedende trening (AFT), herunder om det bør kunne gis oppfølging også etter at tiltaksdeltakeren er ansatt.
- Vurdere å styrke oppfølgingstiltak i Arbeids- og velferdsetatens egen regi.
- Få mer systematisk kunnskap om hvem som faller ut av jobb etter å ha blitt formidlet via Arbeids- og velferdsetaten, hva som skal til for at de blir stående i arbeidslivet, og hva arbeidsgiver og arbeidstaker trenger for å få til en mer stabil tilknytning i arbeidslivet.

Styrke og forbedre bruken av varige arbeidsmarkedstiltak gjennom å:

- Legge til rette for at flere kan kombinere trygd med deltakelse i arbeidslivet.
- Øke bruken av varig lønnskudd som et alternativ til uføretrygd og overfor uføretrygdede.

- Gjennomføre et forsøk med fireårig lønnstilskudd for utsatte unge.
- Trappe opp bruken av tiltaket varig tilrettelagt arbeid.
- Følge opp Stortingets anmodningsvedtak gjennom å etablere en oppfølgingsordning for deltakere i varig tilrettelagt arbeid i ordinær virksomhet.
- Vurdere om oppfølging skal kunne tilbys over lengre tid i forbindelse med varig lønnstilskudd.

Legge bedre til rette for at offentlig sektor skal kunne inkludere flere som står utenfor arbeidslivet gjennom å:

- Ta sikte på å gjennomføre et forsøk i utvalgte kommuner for å prøve ut hvordan kommunene kan benytte lønnstilskudd, midlertidig eller varig, i større grad enn i dag.
- Følge opp fellesføring i 2024 om at statlige virksomheter skal ha en positiv utvikling i antall ansettelser av personer med funksjonsnedsettelse og/eller fravær fra arbeid, utdanning eller opplæring.
- Igangsette et arbeid for å utrede ytterligere og sterkere tiltak for å inkludere flere mennesker med funksjonshindre og flere mennesker med hull i CV-en i arbeidslivet i staten.
- Utrede om regelverket for ansettelser i statlig tariffområde i tilstrekkelig grad legger til rette for bruk av arbeidsmarkedstiltak.
- Videreføre traineeprogrammet i statlig sektor.
- Vurdere en nærmere avgrenset undersøkelse av kompetansekrav versus innhold i stillinger, blant annet muligheten til å stille differensierte språkkrav.
- Legge til rette for å øke bruken av systematisk samarbeid og strategiske partnerskap mellom Arbeids- og velferdsetaten og virksomheter i offentlig sektor.

Bidra til et mer tilpasset arbeidsliv for personer med nedsatt arbeids- og/eller funksjonsevne ved å:

- Støtte opp om tilpasninger i arbeidslivet som fremmer inkludering av flere personer med nedsatt arbeids- og/eller funksjonsevne, blant annet med bruk av deltidsstillinger for de som ikke kan jobbe heltid. Økt bruk av arbeidsmarkedstiltak på deltid kan bidra til dette.
- Styrke samarbeidet mellom arbeidsmiljø- og helsemyndighetene om blant annet forebygging av arbeidslivs- og arbeidsmiljøutfordringer, og kunnskapsutvikling.
- Understøtte arbeid med hensiktsmessig oppgavedeling og god organisering i arbeidslivet som kan legge til rette for at flere grupper kommer i arbeid i ulike sektorer.

1.6 Tiltak for at flere arbeidsgivere og arbeidssøkere skal finne hverandre

Det vises til meldingens kapittel 6, som beskriver viktige trekk i stillingsmarkedet og drøfter behovet for å videreutvikle Arbeids- og velferdsetatens formidlings- og rekrutteringstjenester. Det er store strømmer i arbeidsmarkedet, høy etterspørsel etter arbeidskraft og en rekke private tilbydere av ulike rekrutteringstjenester. I de aller fleste tilfeller finner arbeidsgivere og jobbsøkere hverandre uten at det offentlige er involvert. Arbeids- og velferdsetatens tjenester aktualiseres ofte først når arbeidssøkere har problemer med å finne ledige stillinger, eller arbeidsgiver ikke finner aktuelle kandidater. Etaten skal tilby individuelt tilpasset formidlingsbistand til personer som ikke kommer i jobb på egen hånd, og kan tilby rekrutteringsbistand til arbeidsgivere. Arbeids- og velferdsetaten har en viktig rolle i å gjøre mest mulig fullstendig informasjon om stillingsmarkedet tilgjengelig for arbeidssøkere og arbeidsgivere. Tett kontakt med næringslivet er en forutsetning for dette.

Man vil styrke Arbeids- og velferdsetatens rolle som arbeidsformidler, særlig overfor personer som trenger ekstra hjelp for å komme inn i arbeidslivet.

FOR Å GJØRE DET ENKLERE FOR ARBEIDSSØKERE OG ARBEIDSGIVERE Å FINNE HVERANDRE, OG FOR AT FLERE PERSONER FRA UTSATTE GRUPPER SKAL KOMME I ARBEID, FORESLÅS DET Å:

- Vurdere endringer i regelverket som regulerer Arbeids- og velferdsetatens rolle som tilbyder av formidlings- og rekrutteringsbistand slik at arbeidssøkere og arbeidsgivere kan få tjenester som bedre møter deres behov.
- Legge til rette for at Arbeids- og velferdsetaten skal få bedre tilgang til relevant informasjon om arbeidsmarkedet, slik at informasjonen om ledige stillinger blir mer komplett. Blant annet skal det vurderes om det er behov for regelendringer for å gi etaten adgang til å innhente nødvendig informasjon fra relevante aktører.
- Videreutvikle Arbeids- og velferdsetatens formidlings- og rekrutteringstjenester og verktøy, blant annet ved å legge til rette for bruk av ny teknologi.
- Legge til rette for å styrke og videreutvikle Arbeids- og velferdsetatens tjenester til arbeidsgivere og samarbeid med partene, bransjer og virksomhetene i arbeidslivet.

1.7 Bedre gjennomføring av arbeidsmarkedspolitikken

Det vises til meldingens kapittel 7, som tar for seg hvordan arbeids- og velferdsforvaltningen må utvikles videre for at brukerne skal møte en forvaltning som har kompetanse, verktøy og muligheter til å arbeide kunnskapsbasert. Flere pågående prosjekter vil over tid kunne gi viktige bidrag til en mer kunnskapsbasert tjenesteutvikling i arbeids- og velferdsforvaltningen. Tillitsreformen er ett av regjeringens grep for å utvikle og fornye offentlig sektor. Ett av de sentrale premissene for tillitsreformen i arbeids- og velferdsforvaltningen er at Nav-kontorene og de ansatte i førstelinjen skal ha større handlingsrom til å bruke sin faglighet og kompetanse i arbeidet. For å kunne utøve skjønn og tilpasse tjenestene til individuelle behov og lokale forhold må medarbeiderne i Nav-kontorene ha et godt kunnskapsgrunnlag og gode støttesystemer. Ny teknologi og bruk av data kan bidra til en mer effektiv arbeidsmarkedspolitikk. Teknologiutviklingen gir Arbeids- og velferdsetaten store muligheter til å forbedre og effektivisere tjenester til brukerne.

FOR Å SIKRE EN BEDRE GJENNOMFØRING AV ARBEIDSMARKEDSPOLITIKKEN FORESLÅS DET Å:

- Gjennomføre tillitsreformen i arbeids- og velferdsforvaltningen slik at de ansatte i førstelinjen får større handlingsrom til å bruke sin faglighet og kompetanse i arbeidet.
- Videreutvikle mål- og resultatstyringen slik at Arbeids- og velferdsdirektoratet sikres handlingsrom og fleksibilitet til å styre og lede etaten med økt vekt på kunnskapsrettet bruk av Nav-kontorets ressurser.
- Styrke kunnskapsgrunnlaget om arbeidsmarkedspolitikken og arbeidsmarkedstiltakene gjennom systematisk satsing på å forbedre datagrunnlaget og evalueringer.
- Innhente mer kunnskap om arbeids- og velferdsforvaltningens oppfølging i forkant av tildelingen av arbeidsmarkedstiltak.
- Utvikle kvaliteten på Nav-kontorets tildeling av arbeidsmarkedstiltak gjennom bedre utvikling, spredning og bruk av kunnskap om god gjennomføring av arbeidsrettet oppfølging og bruk av arbeidsmarkedstiltak.
- Utforme mer overordnede prioriteringer av sentrale målgrupper for den samlede arbeidsrettede innsatsen.
- Styrke det faglige grunnlaget for hvordan arbeidsmarkedstiltakene bør framskaffes.
- Utnytte muligheter i bruk av data og ny teknologi for mer kunnskapsbasert arbeidsrettet oppfølging i Arbeids- og velferdsetaten.

1.8 Økonomiske og administrative konsekvenser

1.8.1 INNLEDNING

Meldingen inneholder en rekke forslag til hvordan arbeidsmarkedspolitikken kan bidra til et mer velfungerende arbeidsmarked med høy sysselsetting og lav arbeidsledighet.

Det vises til meldingens kapittel 8, der det også er redegjort for:

- Effekter av tiltak og samfunnsøkonomiske gevinster, herunder:
 - Samfunnsøkonomiske gevinster av økt sysselsetting
 - Effekter av arbeidsmarkedstiltak på sysselsetting
 - Samfunnsøkonomiske gevinster av arbeidsmarkedstiltak

1.8.2 ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER AV FORSLAG I MELDINGEN

I meldingen er følgende innsatsområdene løftet frem:

- Trappe opp og forbedre bruken av arbeidsmarkedstiltak for å få flere i arbeid og færre på trygd.
- Forsterke og videreutvikle innsatsen overfor unge.
- Satse på økt kompetanse og mer stabil tilknytning til arbeidslivet.
- Samarbeide om mer koordinerte tjenester fra arbeidsmarkeds-, utdannings- og helsesektoren.
- Tilrettelegge for en tillits- og kunnskapsbasert gjennomføring av arbeidsmarkedspolitikken.

Flere av forslagene vil ha økonomiske konsekvenser. Det gjelder særlig forslag om å trappe opp bruken av arbeidsmarkedstiltak og å øke innsatsen overfor unge, innvandrere og andre utsatte grupper. Økt bruk av arbeidsmarkedstiltak vil kreve høyere tiltaksbevilgning til Arbeids- og velferdsetaten for gjennomføring og drift av tiltak, inklusiv behov for økte personellressurser i etaten. I tillegg kan det komme økte utgifter til livsoppholdsytelser til tiltaksdeltakerne. Utgiftsnivået vil avhenge av omfang og innretning.

Lønnstilskudd er tiltak som er forholdsvis kostbart på tiltaksbudsjettet, men innebærer sparte utgifter til ytelser, siden deltakerne på lønnstilskudd er i jobb og mottar lønn fra arbeidsgiver. Alternativet vil for mange være mottak av offentlige ytelser. Det bidrar til at de samlede offentlige utgiftene ved økt bruk av lønnstilskudd vil være lavere enn økningene i tiltaks- og driftsbevilgningen til Arbeids- og velferdsetaten. På lengre sikt vil økt satsing på arbeidsmarkedstiltak og annen arbeidsrettet innsats bidra til økt overgang til arbeid, noe

som vil ha positive effekter for offentlige finanser og for den enkeltes arbeidsinntekt. I tillegg kommer de velferdsmessige positive virkningene for deltakerne.

Det er vanskelig å anslå de samlede virkningene av meldingens forslag. Dette vil avhenge av de enkelte tiltakenes konkrete utforming og omfang, samt innsats på andre politikkområder. Økonomiske og administrative konsekvenser av forslag og tiltak vil bli kartlagt i det videre utredningsarbeidet. Det gjelder også eventuelle konsekvenser for kommunesektoren.

Enkelte tiltak vil kunne gjennomføres innenfor gjeldende økonomiske og administrative rammer, men det kan føre til at andre tiltak må nedprioriteres. Tiltak som krever bevilgningsøkninger, er avhengig av prioriteringer i budsjettprosessen, og vil på vanlig måte bli fremmet for Stortinget i forbindelse med de årlige statsbudsjettene. Innfasing, dimensjonering og gjennomføring av nye tiltak må tilpasses den økonomiske situasjonen, kapasiteten i Arbeids- og velferdsetaten og politiske prioriteringer.

Noen av forslagene peker på behovet for bedre samarbeid mellom sektorene og behovet for en tillits- og kunnskapsbasert gjennomføring av arbeidsmarkedspolitikken. En stor del av dette vil trolig kunne gjennomføres innenfor gjeldende budsjettammer, men det må kartlegges nærmere. Eventuelle behov for nye verktøy i Arbeids- og velferdsetaten, for eksempel knyttet til IKT, vil ses i sammenheng med etatens driftsutvikling og øvrige behov for modernisering og tjenesteutvikling. Endringer utover det som allerede er planlagt, kan gi behov for økt driftsbevilgning under Arbeids- og velferdsetaten. Dette vil vurderes i de årlige budsjettprosessene.

Tre forsøk

Det foreslås tre nye forsøk som vil kreve økte ressurser. Det gjelder et nytt arbeidsrettet ungdomsprogram med tilhørende inntektssikring og et forsøk med langvarig lønnstilskudd for utsatte unge. Det tas også sikte på å gjennomføre et avgrenset forsøk med økt bruk av lønnstilskudd i kommunal sektor.

Alle forsøkene skal evalueres, og erfaringene skal vurderes før de eventuelt justeres og skales opp. Det er derfor viktig at forsøkene utformes og gjennomføres på en slik måte at de er egnet for eventuell full implementering.

Før budsjettmessige konsekvenser og gevinster av disse forsøkene kan anslås, må forsøkene konkretiseres nærmere. Utgiftene vil blant annet avhenge av omfanget, innretningen og innsatsen underveis og varigheten på forsøkene. Budsjettkonsekvenser kan dels dreie seg om løpende merutgifter til oppfølging og tiltak. Det vil innebære både økt tiltaksbevilgning og økte personellressurser til Arbeids- og velferdsetaten til å avklare og følge opp brukere. Forsøkene med lønnstilskudd vil også kunne innebære tettere dialog med arbeidsgivere

for oppfølging og tilrettelegging av arbeidsoppgaver. Det kan også være aktuelt i forbindelse med forsøk med nytt arbeidsrettet ungdomsprogram, i den grad tiltakene i programmet gjennomføres i det ordinære arbeidslivet.

I forsøk med nytt arbeidsrettet ungdomsprogram vil det også komme økte utgifter til inntektssikring knyttet til deltakelse i programmet. Det vil i noen grad kunne bli motvirket av at mange av deltakerne i et ungdomsprogram alternativt ville ha mottatt andre ytelser, som arbeidsavklaringspenger, tiltakspenger eller økonomisk sosialhjelp. På lengre sikt vil et slikt program også kunne motvirke overgang til uføretrygd. Ordningen bør utformes slik at den i minst mulig grad omfatter personer som ville kommet i arbeid eller utdanning uten ytterligere bistand.

I tillegg vil det komme utgifter til å planlegge, iverksette og gjennomføre selve forsøkene. Iverksettelse, innretning og skalering av forsøk må ses i sammenheng med Arbeids- og velferdsetatens øvrige oppgaver og planer, herunder gjennomføringen av etatens oppdatering av IT-løsninger og digitale verktøy for saksbehandling. Dette vil man komme tilbake til på egnet måte i de ordinære budsjettprosessene.

Umiddelbare kostnader og langsiktige gevinster

Økt sysselsetting har positive effekter for velferdsetaten. De fleste evalueringer viser at arbeidsmarkedstiltak har positiv effekt på sysselsetting og er samfunnsøkonomisk lønnsomme. Økt sysselsetting betyr økt produksjon, økt skatteinngang og lavere trygdeutgifter. Når flere deltar i arbeidsmarkedet, blir knappheten på arbeidskraft mindre, og det kan dempe tendenser til lønnspress.

Satsingen innenfor arbeidsmarkedspolitikken bidrar til at flere kommer i jobb, og at færre går over på langvarige helse relaterte ytelser. Innsatsen for å få det til kan forsvare økte kostnader. Kostnadene knyttet til mange av forslagene kan komme umiddelbart, mens gevinstene vil komme senere og forsterke seg over tid.

2. Komiteens behandling

Som ledd i komiteens behandling av meldingen ble det 9. januar 2025 avholdt høring i saken. I alt deltok 42 organisasjoner på høringen. Det ble også åpnet for skriftlige innspill. Det kom 26 skriftlige innspill.

Sakens dokumenter er tilgjengelige på saksiden på stortinget.no.

3. Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Tone E. Berge Hansen, Per Vidar Kjølmoen, Anette Trettebergstuen og Torbjørn Vereide, fra Høyre, Henrik Asheim, Anna Molberg og Aleksander Stokkebø, fra Fremskrittspartiet, Alf Erik Bergstøl Andersen og Dagfinn Henrik Olsen, fra Sosialistisk Venstreparti, Kirsti Bergstøl og lederen Freddy André Øvstegård, fra Senterpartiet, Per Olaf Lundteigen og fra Rødt, Mímir Kristjánsson, viser til Meld. St. 33 (2023–2024) En forsterket arbeidslinje – flere i jobb og færre på trygd. Komiteen viser til at meldingen har som mål å legge til rette for en mer aktiv politikk for å få flere i jobb og færre på trygd. Komiteen støtter regjeringens beskrivelse av verdien av arbeid for både den enkelte og for samfunnet som helhet. For den enkelte gir det en inntekt å leve av, selvstendighet og tilhørighet. For samfunnet utgjør befolkningens arbeidsinnsats den viktigste faktoren for verdiskaping, den er beregnet å utgjøre om lag to tredjedeler av nasjonalformuen.

Komiteen registrerer at regjeringen legger arbeidslinjen til grunn, som innebærer at virkemidler og velferdsordninger skal utformes, dimensjoneres og tilrettelegges slik at de støtter opp under målet om arbeid til alle – full sysselsetting. Den som ikke kan jobbe, skal få inntektssikring og tilgang til tjenester finansiert av fellesskapet. For at dette skal være mulig også de neste tiårene, må flere delta i arbeidslivet.

Komiteen viser til at Norge har relativt høy sysselsettingsandel i en internasjonal sammenheng. Utviklingen har likevel gjennom mange år vært svakere i Norge enn andre land det er naturlig å sammenligne seg med, og komiteen viser i denne sammenheng til de konkrete, høyere sysselsettingsmålene som også ligger i perspektivmeldingen. Det er satt som mål at andelen sysselsatte i alderen 20–64 år skal økes fra 80,2 pst. i 2023 til 82 pst. i 2030, og en ytterligere økning til 83 pst. i 2035.

Komiteen viser til at Norge skiller seg ut fra andre land i å ha relativt lav arbeidsledighet, men mange mottakere av helserelaterte ytelser. En høy andel mottar uføretrygd, og mange av disse blir av erfaring stående varig utenfor arbeidslivet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet slutter seg til Arbeiderparti–Senterparti-regjeringens ambisjoner om å styrke satsingen på arbeidsmarkedstiltak. Disse medlemmer vil understreke at målet om full sysselsetting, ved å sikre arbeid til alle, ikke bare er viktig for å styrke verdiskapningen i samfunnet, det er også en grunnleggende forutsetning for den norske modellen og et likestilt

samfunn. Arbeid gir den enkelte både inntekt, muligheter og tilhørighet til et fellesskap. Full sysselsetting er en viktig forutsetning for å integrere flere av de som står utenfor arbeidslivet.

Disse medlemmer støtter Arbeiderparti–Senterparti-regjeringens melding og understreker behovet for en arbeidsmarkedspolitik som møter fremtidens behov. Norge er et lite land med en åpen økonomi, som har klart å kombinere et produktivt og konkurransedyktig næringsliv med gode lønninger i et trygt og seriøst arbeidsliv. En politikk som legger til rette for full sysselsetting, bidrar ikke bare til å sikre at flere sikres egen inntekt å leve av, men støtter også opp om et arbeidsliv som har insentiver til å satse på effektivisering og innovasjon for å bruke arbeidskraften vi har, mest mulig effektivt. Full sysselsetting bygger opp under at arbeidstakerne kan kreve sin del av verdiskapningen gjennom forhandlinger mellom arbeidslivets parter.

Arbidsmarkedspolitikken spiller derfor en nøkkelrolle i den norske modellen. Det er avgjørende at denne politikken er tilpasset utfordringene vi står overfor både i samtid og i framtid. Norge har lave fødselstall og en aldrende befolkning. Dette vil ikke bare bety at en større andel av befolkningen har svakere forutsetninger for å delta i arbeidslivet, men også et økende behov for arbeidskraft blant annet i helse- og omsorgssektoren. Samtidig vil teknologiske utviklinger fortsette å stille økende og endrede krav til kompetanse og omstilling i arbeidslivet.

Disse medlemmer er positive til det kursskiftet som Arbeiderparti–Senterparti-regjeringen har lagt frem i denne stortingsmeldingen. Disse medlemmer viser til at arbeidsmarkedsmeldingen var ett av Arbeiderparti–Senterparti-regjeringens svar på ambisjonen i perspektivmeldingen om å øke sysselsettingen:

«Regjeringen setter seg derfor som mål å øke andelen sysselsatte i aldersgruppen 20–64 år fra 80½ pst. i 2023 til 82 pst. i 2030, og en ytterligere økning til 83 pst. i 2035. For å oppnå høyere sysselsetting må strukturelle tiltak vurderes og ulike politikkområder virke sammen.»

Flere må sikres lavterskeltilbud for å få støtte til å komme i arbeid eller bli stående i arbeid. Slik støtte må kunne gis uten at det stilles krav om diagnose som inngangsbillett. Det må til en mer helhetlig og langsiktig finansiering og gjennomføring av arbeidsmarkedstiltak, og samhandlingen mellom aktørene må forbedres. Innsatsen må være kunnskapsbasert slik at ressursene og tiden brukes effektivt på tiltak som møter brukernes behov. Det må åpnes for mer fleksibilitet i bruk av tiltak. Bruken av lønnstilskudd må økes, og varig lønnstilskudd bør vurderes som et alternativ til varig uføretrygd.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at regjeringen Solberg i juni 2021 la frem Meld. St. 32 (2020–2021) Ingen utenfor – En helhetlig politikk for å inkludere flere i arbeids- og samfunnsliv. Stortingsmeldingen beskriver årsaker til at folk faller utenfor, og relevante tiltak for å motvirke dette. Disse medlemmer viser til at denne meldingen dessverre ble trukket av regjeringen Støre i 2021.

Disse medlemmer merker seg at regjeringen Støre i Meld. St. 33 (2023–2024) En forsterket arbeidslinje skriver at et godt kunnskaps- og erfaringsgrunnlag må ligge til grunn for politikktutvikling. Disse medlemmer merker seg også at meldingen bygger på kunnskapsgrunnlaget fra sysselsettingsutvalgets to rapporter, nemlig NOU 2019:7 Arbeid og inntektssikring og NOU 2021:2 Kompetanse, aktivitet og inntektssikring.

Disse medlemmer viser videre til at regjeringen Støre i stortingsmeldingen trekker frem at sysselsettingsutvalget blant annet la vekt på at det bør føres en mer aktiv arbeidsmarkedspolitikk, hvor flere får tett oppfølging og tilbud om arbeidsmarkedstiltak. Det ble pekt på at det er særlig viktig å øke innsatsen for unge, gjennom økt satsing på kvalifisering, utdanning og opplæring.

Disse medlemmer ser positivt på at regjeringen Støre har benyttet kunnskapsgrunnlaget fra sysselsettingsutvalget. Disse medlemmer viser til at sysselsettingsutvalgets to rapporter også var et meget sentralt grunnlag for regjeringen Solbergs inkluderingsmelding, Meld. St. 32 (2020–2021) Ingen utenfor – En helhetlig politikk for å inkludere flere i arbeids- og samfunnsliv.

Disse medlemmer viser til at utfordringene beskrevet i stortingsmeldingene fra regjeringen Solberg og regjeringen Støre er svært overlappende. Gjennomgangstonen i begge er at for mange i arbeidsfør alder i Norge står utenfor arbeid og utdanning, flere må i arbeid og færre på trygd. Utenforskap skyldes i mange tilfeller helseproblemer og/eller manglende utdanning og opplæring. Derfor er det behov for å bygge ned siloer ved å styrke samarbeidet mellom helse, utdanning og arbeid. Videre må det legges til rette for at flest mulig mottakere av uføretrygd kan utnytte sin restarbeidsevne ved å kombinere arbeid og trygd.

Disse medlemmer merker seg at begge meldingene fremhever betydningen av arbeidsrettede tiltak som kvalifisering, kompetanseheving og tilrettelegging for personer med nedsatt arbeidsevne. Begge meldingene understreker behovet for tidlig innsats for å forhindre utenforskap. Disse medlemmer registrerer også at begge meldingene peker på kompetanseutvikling som en nøkkel til å inkludere flere i arbeidslivet. Ungdom er også en prioritert gruppe i begge meldingene.

Disse medlemmer viser til Interpellasjon nr. 54 (2021–2022) fra våren 2022, der Høyre i Stortinget etterspurte hvilken alternativ plan regjeringen Støre har

for å inkludere flere mennesker i arbeidslivet, etter at de trakk regjeringen Solbergs stortingsmelding, Meld. St. 32 (2020–2021) Ingen utenfor – En helhetlig politikk for å inkludere flere i arbeids- og samfunnsliv.

Disse medlemmer peker på at daværende statsråd Marte Mjøs Persen i interpellasjonsdebatten sa at regjeringen Støres ambisjoner er høye når det gjelder å skape et mer inkluderende arbeidsliv, og at regjeringen Støre har lagt opp til en lang rekke konkrete og kraftfulle grep for å bidra til at flere kan inkluderes i arbeidslivet. Disse medlemmer opplever ikke at regjeringen Støre har levert på disse ambisjonene og lovnadene de siste 3,5 årene den har styrt.

Disse medlemmer viser til at regjeringen Støre har vraket forsøket med arbeidsorientert uføretrygd og 5 pst.-målet om å ansette flere folk med funksjonsnedsettelse og hull i CV-en i staten. Regjeringen Støre har underfinansiert varig tilrettelagte arbeidsplasser (VTA) og strammet inn på innleieregelverket og adgangen til midlertidige ansettelser, som alle kan fungere som inngangsporter til arbeidsmarkedet for dem som står langt unna det å ha en jobb. Disse medlemmer merker seg også at regjeringen Støre har gjort det mer komplisert å ansette mennesker på deltid, noe som særlig rammer de som ikke har helse til å jobbe heltid.

Disse medlemmer støtter intensjonen med meldingen og de fleste av tiltakene som følger med. Samtidig mener disse medlemmer at regjeringen Støre har brukt altfor lang tid på å legge frem sin politikk for å få flere i arbeid, og at mange av tiltakene som nå foreslås, ikke er forpliktende nok. Tiden for vage og byråkratiske formuleringer bør være forbi. Disse medlemmer mener at nå må kraftfulle tiltak iverksettes for å snu den negative utviklingen i antallet mennesker som havner på helserelaterte ytelser og i utenforskap.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt har alles rett til godt arbeid og et anstendig livsopphold som sine mest sentrale mål for arbeidsmarkedspolitikken. Disse medlemmer mener at innsatsen for økt arbeidsinkludering både i større grad må være skreddersydd for den enkelte og innrettet mot å endre samfunnsforhold som skaper barrierer og utstøting fra arbeidslivet. I tillegg mener disse medlemmer det ikke er en motsetning mellom et sikkerhetsnett som forhindrer fattigdom, og det å legge opp til økt arbeidsdeltakelse for de som kan. Statens ytelser og økonomisk sosialhjelp må være både enkle og trygge for de som trenger dette sikkerhetsnettet.

Sysselsatte og personer utenfor arbeidsmarkedet

ARBEIDSAVKLARINGSPENGER (AAP)

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at arbeidsavklaringspenger (AAP) er en rettighetsytelse fra Folketrygden. Ytelsen er midlertidig, og formålet er inntektssikring, arbeidsavklaring og arbeidstrening. En arbeidsavklaring er når aktivitetsplanen er gjennomført slik at Nav gjennom behandling, tiltak eller annen oppfølging, av medlemmet i folketrygden, har fått sikker viten om hvorvidt medlemmet er i stand til å arbeide, eventuelt i hvilken grad. Det skal altså skje en avklaring, enten til jobb som gir arbeidsinntekt, eller uføretrygd som gir inntektssikring.

Lengden på tidsperioden man kan motta AAP, har vært et stridstema mellom Arbeiderparti–Senterparti-regjeringen og regjeringen Solberg. Derfor ble dette avklart slik i Hurdalsplattformen hvor det heter:

«[Regjeringen vil] Sørge for at personer som mottar arbeidsavklaringspenger får forlengelse dersom de ikke er ferdig avklart fra NAV eller helsevesenet.»

Disse medlemmer mener at den virkelige kritiske innvendingen mot AAP-ordningen, som omfatter stadig flere, p.t. om lag 160 000 personer, er at arbeidsavklaringen tar altfor lang tid og arbeidstreningen er for kortsiktig og for lite helhetlig. Alle sider ved AAP-ordningens tredelte formål må derfor få en grundig gjennomgang.

Ut fra intensjonen med sammenslåingen av sosialkontor, arbeidsformidling og trygdekontor til Nav er nettopp AAP-ordningen kjernen i Nav-reformens uttrykte formål; nemlig én dør inn. Det krever, etter disse medlemmers syn, at de fagfolk som møter AAP-brukere, gis opplæring, teknologiske redskaper, ansvar og myndighet, slik at jobben blir gjort langt raskere og bedre enn i dag.

Disse medlemmer mener det er viktig å fjerne barrierer som hindrer eldre arbeidstakere som kan og vil jobbe, fra å bli stående i arbeid.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Senterpartiet, fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå hvordan ytelser og lovregler for arbeidstid og ferie kan innrettes slik at de fremmer mulighetene for at arbeidstakere kan stå lenger i arbeid når de blir eldre.»

Komiteens medlemmer Arbeiderpartiet og Senterpartiet tar til orde for forenkling og samling av ulike ytelser, samt å redusere trykket på krav om

rapportering og aktivitet. Både for ansatte og brukere av Nav må altfor mye tid brukes på å fylle ut skjemaer, og for mange brukere blir hverdagen uoversiktlig med en rekke ulike ytelser og ulike utbetalingsdatoer.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet vil understreke viktigheten av en sterk og inkluderende arbeidslinje som sikrer høy sysselsetting og lav ledighet. Arbeid er nøkkelen til økonomisk handlefrihet, samfunnsdeltakelse og økt velferd for den enkelte. Disse medlemmer er skeptiske til hvorvidt regjeringens politikk, slik den er skissert i meldingen, vil sikre høyere yrkesdeltakelse, særlig blant grupper som har svakere tilknytning til arbeidsmarkedet.

Disse medlemmer er bekymret for den økende andelen unge og personer med helseutfordringer som faller utenfor arbeidslivet. Disse medlemmer mener at gradert sykemelding samt bedre tilrettelegging av arbeidsplasser i større grad bør benyttes slik at personer med helseutfordringer kan bruke eventuell restarbeidsevne.

Disse medlemmer viser til at sysselsettingsgraden i Norge, særlig blant menn i alderen 25–54 år, har utviklet seg svakere enn i mange andre europeiske land. Dette understreker behovet for tiltak som øker arbeidsdeltakelsen blant denne gruppen, herunder insentiver for økt arbeid og kvalifiseringstiltak.

Innvandrerens tilknytning til arbeidslivet er fortsatt for svak, og disse medlemmer mener det må stilles strengere krav til aktivitet, slik som språkopplæring og kvalifisering for å sikre raskere overgang til arbeid. Særlig må det settes tydeligere krav om norskopplæring og innføring i norske arbeidslivsregler for innvandrere, slik at de blir bedre rustet til å delta i arbeidsmarkedet.

Når det gjelder arbeidsinnvandring, vil disse medlemmer bemerke at det har vært viktig for norsk økonomi, men det må føres en strengere politikk for å unngå sosial dumping og sikre at norske arbeidstakere ikke fortrenses fra arbeidsmarkedet. Det er viktig at arbeidsinnvandrere har reelle jobbtilbud før innreise, og at de ikke blir en belastning for velferdsstaten.

SYKEFRAVÆR OG SYKEPENGER

Komiteens medlemmer fra Høyre ser med stor uro på det voksende sykefraværet i Norge. Det er alvorlig for den som er syk, og for samfunnet. Disse medlemmer viser til at veien fra langtidssykefravær til varig utenforskap fra arbeidslivet er kort.

Disse medlemmer viser videre til at Norge skiller seg ut med et vedvarende høyt sykefravær etter pandemien. De fleste andre europeiske land har derimot hatt nedgang i sykefraværet etter koronapandemien. I Norge er sykefraværet det høyeste på 15 år. Hadde Nor-

ge fått sykefraværet ned på svensk nivå, ville det frigjort 40 000 årsverk.

Disse medlemmer viser til at det trengs nye og kraftfulle tiltak for å få ned sykefraværet. Slike tiltak er fraværende i regjeringens arbeidsmarkedsmelding. Disse medlemmer viser til at Høyre ikke vil kutte i sykepengene folk får utbetalt, men har foreslått en rekke andre tiltak for å få ned sykefraværet.

Disse medlemmer viser til at forskning slår fast at arbeid i mange tilfeller fremmer helse. Disse medlemmer merker seg at det også gjelder for mennesker med diagnoser som ofte fører til uføretrygd, som muskel-/skjelettlidelser, smertetilstander og psykiske helseproblemer. Disse medlemmer mener derfor at gradering bør være hovedregelen når man blir sykmeldt eller mottar andre helserelevante ytelser, slik at den sykemeldte får brukt restarbeidsevnen sin og samtidig beholder kontakten med arbeidsplassen i sykemeldingsperioden.

Disse medlemmer viser til at det å være 100 pst. sykemeldt over tid er den viktigste årsaken til at folk ikke kommer tilbake i arbeid. Disse medlemmer mener derfor at det bør stilles krav om at legens vurdering av restarbeidsevne og begrunnelse for sykemeldingsgrad alltid skal komme frem av sykemeldingen.

Disse medlemmer viser videre til at det bør settes ned en sykefraværskommisjon for å finne årsakene til det høye sykefraværet og hva som står i veien for å få folk raskere tilbake i jobb. Videre bør det vurderes å endre de økonomiske incentivene fastlegene har for å skrive ut sykemeldinger, slik at det heller lønner seg for fastleger å følge opp eller unngå sykemeldinger.

Disse medlemmer mener i likhet med både NHO og LO at det også er grunn til å se på kostnadsfordelingen mellom Nav og arbeidsgiver slik at arbeidsgiver i større grad må tilrettelegge for å få langtidssykemeldte tilbake, mot at staten tar en større del av finansieringen for korttidsfraværet. Disse medlemmer viser til at sysselsettingsutvalget foreslo at arbeidsgiverperioden reduseres fra 16 til 12 dager, mot at arbeidsgiver dekker 10 pst. av sykepengene etter tre måneder.

Disse medlemmer er tilfredse med at partene 12. februar 2025 omsider kom til enighet om en ny IA-avtale. Disse medlemmer er likevel bekymret for at også denne IA-perioden vil få et sykefravær som fortsetter å øke. Disse medlemmer fremhever at det hviler et stort ansvar på partene og regjeringen Støre i å følge opp innholdet.

ARBEIDSAVKLARINGSPENGER (AAP)

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at Nav nylig har meldt om en kraftig vekst i antallet AAP-mottakere. Ved slutten av 2024 mottok nærmere 160 000 personer arbeidsavklaringspenger (AAP). Det er 9 500 flere mottakere enn det var for ett år siden.

Disse medlemmer merker seg at dette er en økning på 6,3 pst. sammenlignet med 2023. Disse medlemmer viser videre til at Nav skriver i en pressemelding at:

«I løpet av fjerde kvartal 2024 var det rundt 18 700 personer som startet å motta AAP, det høyeste antallet i løpet av et kvartal siden innføringen av ordningen i 2010. Sammenlikner vi med tilsvarende periode i 2023 var det 2 800 flere som begynte på ytelsen i fjerde kvartal 2024. Det tilsvarer en vekst på 17 pst.»

Disse medlemmer mener antallet er alarmende høyt. Aldri før har det vært flere som begynner å motta arbeidsavklaringspenger enn nå. Dessverre er ordningen for mange i praksis et hurtigspor ut av arbeidslivet. Høyre mener hele systemet er overmodent for reform.

Disse medlemmer viser til at regjeringen Solberg gjennomførte flere endringer i AAP-ordningen for å sikre brukerne tettere oppfølging og raskere avklaring til arbeid eller uførhet. Blant annet ble maksimal varighet redusert fra fire til tre år, og unntaket for maksimal varighet ble strammet inn og tidsbegrenset til to år for nye tilfeller. Både tidsbegrensning av perioden en kan motta ytelsen, og innføring av karensbestemmelsen understreker at AAP skal være en midlertidig ytelse. Dette var viktig for å hindre at AAP-mottakere ble værende på ytelsen i uforholdsmessig lang tid.

Disse medlemmer viser til at flere ble raskere avklart etter disse endringene. Disse medlemmer understreker videre at AAP er og skal fortsatt være en midlertidig helserelevanter ytelse. Dessverre blir for mange værende på ytelsen i for lang tid, og på mange måter har denne ytelsen blitt en vei til varig utenforskap.

Disse medlemmer mener det er svært uheldig at arbeidsavklaringspenger er den eneste muligheten unge uten rett til dagpenger har for å sikre seg en inntekt dersom man ikke er i arbeid. Med unntak av sosialhjelp er den eneste måten å få inntektssikring på hos Nav i dag gjennom en helserelevanter ytelse, altså at du er syk. For mange resulterer dette dessverre i varig uføretrygd i ung alder. Samfunnet kan ikke gi opp unge mennesker som kan jobbe.

UFØRETRYGD

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at det ved utgangen av 2024 var 373 000 mottakere av uføretrygd. Det er 6 400 personer flere enn ved samme tidspunkt året før. Disse medlemmer merker seg at Nav omtaler dette som en betydelig økning sammenlignet med de siste årene, og at økningen i antall uføretrygdede i løpet av 2024 er den kraftigste årlige veksten siden før koronapandemien.

Disse medlemmer er meget bekymret for utviklingen blant unge uføre i aldersgruppen 18–29 år. Det har økt med nær 600 nye personer i 2024, og er i alt

22 400 personer ved utgangen av 2024. Det utgjør 2,7 pst. av personene i denne aldersgruppen. Disse medlemmer viser til at andelen unge uføre aldri har vært høyere.

Disse medlemmer er bekymret for at det står altfor mange unge helt utenfor arbeid eller utdanning, og merker seg at andelen øker under regjeringen Støre. Med unntak av sosialhjelp er den eneste måten å få inntektssikring på hos Nav i dag gjennom en helsereelatert ytelse, som forutsetter at du er syk. For mange resulterer dette dessverre i varig uføretrygd i ung alder.

Disse medlemmer merker seg at andelen mottakere av arbeidsavklaringspenger eller uføretrygd i alderen 18 til 29 år har økt med 80 pst. siden 2000. Disse medlemmer er opptatt av at det innføres tiltak som kan snu de siste 20 årenes økning i antallet unge uføre. Disse medlemmer viser til merknader om blant annet en ny ungdomsyttelse, arbeidsorientert uføretrygd og medikalisering.

Disse medlemmer merker seg at regjeringen Støre i juni 2024 igangsatte en områdegjennomgang av de helsereelaterte ytelsene i folketrygden.

Disse medlemmer er positive til at regjeringen Støre har satt i gang dette arbeidet, og tolker dette som et signal om at også regjeringen Støre ønsker et bedre kunnskapsgrunnlag om de helsereelaterte ytelsene. Disse medlemmer mener at det er et stort behov for mer kunnskap på dette feltet.

FUNKSJONSHEMMEDE I ARBEIDSLIVET

Komiteens medlemmer fra Høyre og Sosialistisk Venstreparti viser til at regjeringen Støre i liten grad omtaler funksjonshemmede og deres mulighet til å delta i arbeidslivet. Over 100 000 personer med funksjonsnedsettelse er ikke yrkesaktive, selv om mange selv ønsker å jobbe. Dette illustrerer at mange funksjonshemmede dessverre møter barrierer som hindrer deltakelse i arbeidslivet. Noen av barrierene handler om fordommer og holdninger.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Rødt, mener det er viktig å sikre god og reell brukermedvirkning i arbeidet med alle tiltak i meldingen som er relatert til unge. Flertallet viser til høringsinnspillet fra Norsk forbund for utviklingshemmede (NFU), der det påpekes at det ikke er noe krav til gjennomført arbeidsevnevurdering for å innvilge uføretrygd til personer med utviklingshemming. De fleste som har en form for utviklingshemming, får automatisk innvilget uføretrygd idet de fyller 18 år, til tross for at mange har evne og ønske om arbeid.

Flertallet mener det er svært ekskluderende at mennesker med utviklingshemming ikke får en individuell arbeidsevnevurdering på lik linje med andre. Nav

bør i større grad bistå den enkelte med å finne passende arbeid.

Komiteen fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen tydeliggjøre at også mennesker med utviklingshemming har krav på en individuell arbeidsevnevurdering og bistand til å delta i arbeidslivet.»

SENIORER I ARBEIDSLIVET

Komiteens medlemmer fra Høyre viser videre til at regjeringen Støre i stortingsmeldingen heller ikke adresserer hvordan flere seniorer kan stå lenger i jobb. Disse medlemmer peker på at folk lever lenger enn før og har bedre helse, og mange eldre kan og vil stå lenger i jobb. For å bevare bærekraften i velferdsstaten blir vi fremover avhengige av at flere jobber mer og står lenger i arbeid. At folk har jobb, er et gode for både den enkelte og samfunnet.

Disse medlemmer viser til at Høyre i forhandlingene om et nytt pensjonsforlik fikk gjennomslag for å heve aldersgrensen for å stå i jobb i staten fra 70 til 72 år, og at ingen skal være pliktig til å fratrukke jobben sin når de når særaldersgrensen for de yrkene som har det. Som et ledd i å bekjempe aldersdiskriminering i arbeidslivet mener disse medlemmer at det på sikt er riktig å fjerne aldersgrensen for stillingsvernet i arbeidslivet helt og samtidig fjerne adgangen til å fastsette lavere driftsinterne aldersgrenser.

Disse medlemmer viser til at markedet kan bidra med mye innovasjon og gode løsninger for å sikre seniorer deltakelse i arbeidslivet. Sosiale entreprenører som etablerer gode inkluderings tiltak, bør satses på. Disse medlemmer viser til rekrutteringsselskapet Gammel Nok, som er et eksempel på en privat aktør som sysselsetter seniorer som ønsker å delta i arbeidslivet, enten det er innenfor helse og omsorg, besøkstjeneste, hverdags hjelp eller vaktmestertjenester eller på andre områder. Disse medlemmer mener denne typen innovasjon og gründerskap bør ha livets rett, og beklager at regjeringens innstramminger i innleiingsreguleringen har bidratt til at alle bemanningsselskaper og rekrutteringsselskaper har fått dårligere vilkår.

Disse medlemmer påpeker at det fortsatt er mye som må gjøres for å bekjempe aldersdiskriminering i arbeidslivet. Næringslivet og offentlig virksomhet må legge til rette for at eldre ikke trenger slutte i jobbersom arbeidsevnen og viljen fortsatt er til stede. Disse medlemmer mener det er behov for å fjerne barrierer som hindrer folk som vil jobbe lenger fra å faktisk gjøre nettopp det.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå hvordan ytelser, arbeidstider og ordninger kan innrettes slik at de ikke skaper barrierer for bedrifter og arbeidstakere som ønsker å stå lenger i arbeid.»

«Stortinget ber regjeringen fjerne aldersgrensen for stillingsvernet i arbeidslivet på 72 år, og fjerne adgangen til å fastsette en lavere bedriftsintern aldersgrense.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt tar til orde for forenkling og samling av ulike ytelser, samt å redusere trykket på krav om rapportering og aktivitet. Både for ansatte og brukere av Nav må altfor mye tid brukes på å fylle ut skjemaer, og for mange brukere blir hverdagen uoversiktlig med en rekke ulike ytelser og ulike utbetalingsdatoer.

Disse medlemmer støtter derfor regjeringens forsøk med en arbeidsrettet ytelse for ungdom, i tråd med Nav i Trøndelags forsøk, og vil foreslå økt tempo og større omfang på gjennomføring av dette forsøket, samt andre tiltak for å samle og forenkle ytelser. Disse medlemmer vil også understreke at forsøket i Trøndelag må få fortsette.

Disse medlemmer mener statens ytelser og økonomisk sosialhjelp må gi trygghet i hverdagen for de som trenger dette sikkerhetsnettet. Disse medlemmer viser til at en rekke av minstesatsene på statens ytelser er under EUs fattigdomsgrense, og at de veilevende normene for økonomisk sosialhjelp ikke samsvarer med hva statens forbruksforskning mener er nødvendig for et livsopphold. Disse medlemmer mener det er dårlig bruk av både brukere og ansattes tid og krefter at folk må søke supplerende sosialhjelp.

Disse medlemmer viser særlig til regelverket om hva 100 pst. uføre kan tjene før inntekten avkortes i uføretrygden. Den lave grensen på 0,4 G hindrer uføre fra å delta i samfunnslivet.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i forslaget til statsbudsjett for 2026 foreslå å øke fribeløpet for uføre til 1 G.»

«Stortinget ber regjeringen i forslaget til statsbudsjett for 2026 foreslå en opptrappingsplan for minsteytelsene i uføretrygden og arbeidsavklaringspenger, samt andre relevante ytelser, til over den anslåtte fattigdomsgrensen for 2026.»

«Stortinget ber regjeringen i forslaget til statsbudsjett for 2026 foreslå en opptrappingsplan for de veilevende satsene for økonomisk sosialhjelp, slik at disse samsvarer med SIFOs referansebudsjett.»

Disse medlemmer mener at enklere og tryggere ytelser vil gi ansatte og brukere mer tid og krefter til å gjøre det viktigste, nemlig å sammen prøve å få arbeid.

FRA FELLES NORDISK ARBEIDSMARKED TIL ETT EU/EØS-ARBEIDSMARKED

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Rødt er for et felles nordisk arbeidsmarked. Vårt nordiske arbeidsmarked, etablert i 1954, fungerte bra som følge av en felles norsk-nordisk arbeidslivsmodeell, rimelig lik arbeidslivslovgivning og noenlunde likeverdige sosiale sikkerhetsnett for personer som var arbeidsledige eller ikke hadde arbeidsevne til å skaffe seg inntekt til livsopphold. Gjennom EØS-avtalen, som gjaldt fra 1. januar 1994, og senere utvidelser av Den europeiske union (EU), har Norge blitt del av et felles europeisk arbeidsmarked der lønns- og arbeidsvilkår, arbeidslivslovgivning og sosiale velferdsytelser ved eksempelvis sykdom og ledighet er svært ulike. Disse medlemmer er fortsatt tilhengere av et felles nordisk arbeidsmarked med kontrollert arbeidsinnvandring fra EU/EØS-land utenfor Norden. Disse medlemmer mener norske myndigheter skal føre kontrollert arbeidsinnvandring fra EU/EØS-land utenfor Norden hvor inngangskriterier for arbeid i Norge er kontrakt om heltidsarbeid med norske lønns- og arbeidsvilkår og bosted.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Rødt viser til at det store omfanget av EØS-innvandring til Norge, særskilt etter de store EU-utvidelsene i 2004 og 2007, både har gitt utfordringer for balansen i det norske arbeidsmarkedet, et negativt lønnspress, økt arbeidslivskriminalitet og sosial dumping innen flere bransjer, i tillegg til lavere produktivitet i flere bransjer.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt støtter målet om, og alle tiltak som bidrar til, at alle som kan og vil, skal få jobbe. Samtidig vil disse medlemmer advare om at parallelt med at regjeringen legger sterkt vekt på arbeidslinjen, og understreker hvor viktig det er at alle som kan jobbe, må jobbe, så skyves hundretusener av nordmenn ut av arbeidslivet fordi de ikke er friske nok til å yte 100 pst.

Disse medlemmer viser til at mange av de laveste ytelsene i velferdsstaten er langt under alle fattigdomsgrenser. Disse medlemmer ønsker en opptrappingsplan for de laveste trygdene, slik at ingen skal bli fattige av å være syke i Norge.

Disse medlemmer viser til høringsinnspill fra flere, blant andre FO, om at fribeløpet for uføre bør økes til 1 G, slik at de som mottar trygd, kan få jobbe mer ved siden av, før Nav begynner å straffe dem dobbelt med

avkortning i tillegg til vanlig skatt. Disse medlemmer støtter innspillet.

Disse medlemmer merker seg at potten for aktivitetshjelpemidler ble brukt opp allerede den 6. januar i 2025. Ordningen med aktivitetshjelpemidler er viktig for å bidra til bedre helse for funksjonsnedsatte, og kan hjelpe flere med funksjonsnedsettelse å holde seg i aktivitet og fungere i jobb. Når potten går tom så tidlig som den gjør nå, viser dette et stort og udekket behov for aktivitetshjelpemidler. Disse medlemmer mener det er uforståelig at det ikke satses mer på bedre helse og et mer inkluderende arbeidsliv også for mennesker med funksjonsnedsettelse. Norsk forbund for utviklingshemmede trekker frem at retten til en arbeidsevnevurdering bør tydeliggjøres også for funksjonshemmede, og at mange er redd for å be om en slik vurdering fordi de frykter tap av inntekt. De ønsker å sikre en arbeidsevnevurdering uten at uføretrygden står i fare. Disse medlemmer støtter innspillet.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om en opptrappingsplan for de laveste trygdene, slik at ingen i Norge blir fattige som følge av å være syke.»

Komiteens medlem fra Rødt fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen øke fribeløpet for uføre til 1 G, slik at de som mottar trygd, kan jobbe mer ved siden av før Nav begynner å straffe dem dobbelt med avkorting i tillegg til vanlig skatt.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen omgjøre dagens aktivitetshjelpemiddelordning til en overslagsbevilgning, slik at den dekker de reelle behovene i befolkningen.»

«Stortinget ber regjeringen gjøre en gjennomgang av avkortingsreglene i Nav-systemet.»

Mål og strategi i arbeidsmarkedspolitikken

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, støtter å trappe opp bruken på arbeidsmarkedstiltak og viser i denne sammenhengen til bevilgningen i statsbudsjettet for 2025, der arbeidsmarkedstiltak styrkes med 468 mill. kroner. Arbeidsmarkedstiltak må sikres et høyt økonomisk nivå uavhengig av de økonomiske konjunktorene.

Flertallet viser til at Arbeiderparti–Senterparti-regjeringen også foreslo at bevilgningene til arbeidsmarkedstiltak i mindre grad bør følge konjunktursvingninger. Forskning tyder på at arbeidsmarkedstiltak gir bedre effekt i perioder med høykonjunktur enn i perioder med lavkonjunktur. Arbeidsgivere har mindre insentiv til å samarbeide aktivt med Nav og tiltaksarrangører for å få tak i arbeidskraft når det på grunn av høy ledighet er mange kvalifiserte søkere til ledige stillinger. Når ledigheten derimot er lav, har arbeidsgivere et sterkere insentiv til å medvirke aktivt for å få tak i arbeidskraft. De som fortsatt står ledige når ledigheten i utgangspunktet er lav, er også gjerne de arbeidstakerne som har de største behovene for dyre og mer omfattende tiltakstyper. Personer som står langt unna arbeidsmarkedet, er særlig avhengig av kontinuitet i det offentlige tjenestetilbudet.

Det er også viktig med forutsigbarhet for å bygge sterke fagmiljøer med høy kvalitet i både Nav og blant tiltaksarrangørene. Stor variasjon fra år til år gjør det vanskelig å arbeide langsiktig og helhetlig.

Flertallet deler Arbeiderparti–Senterparti-regjeringens vurderinger om mer forutsigbar og langsiktig finansiering av arbeidsmarkedstiltakene. Flertallet vil samtidig understreke viktigheten av at dette prinsippet ikke bare gjøres gjeldende på nasjonalt nivå, men med et mål om å bygge sterke fagmiljøer over hele landet. Det er ikke tilstrekkelig at Stortingets bevilgninger holdes mer stabile dersom lokale aktører opplever å måtte nedbemanne eller oppbemanne på kort varsel på grunn av store og kortsiktige endringer i finansieringen. Det må legges til rette for å inngå mer langsiktige samarbeidsavtaler for derved å sikre bedre samhandling mellom Nav, inkluderingsbedriftene, helse- og omsorgssektoren, utdanningssektoren og aktører i arbeidslivet.

Samtidig er det viktig å understreke at arbeidsmarkedspolitikken må sees i et helhetlig nasjonalt perspektiv, og at det vil være behov for å kunne omprioritere basert på behov, kvalitet og resultater.

OMRÅDEJENNOMGANG AV HELSERELATERTE YTELSER

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at regjeringen i stortingsmeldingen varsler at de vil gjennomføre en områdegjennomgang av de helserelevante ytelsene. Formålet skal være å tydeliggjøre driverne bak bruken av helserelevante ytelser fra 2010 og frem til i dag og å se bredt på årsakene til at personer mottar helserelevante ytelser. Det skal også foreslås tiltak som kan bidra til å redusere tilgangen til og gi økt overgang fra helserelevante ytelser til arbeid for slik å øke sysselsettingen ved at flere kommer helt eller delvis i arbeid. Det skal i første fase gjøres et

kartleggingsarbeid for å samle kunnskap. Andre fase skal drøfte og vurdere kunnskapen og komme med forslag til endringer og tiltak basert på funnene i fase 1. Oslo Economics er tildelt oppdraget, og sluttrapport skal etter planen leveres juni 2025.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Rødt viser til at oppdraget med å gjennomføre den planlagte områdegjennomgangen av helserelevante ytelse er tildelt Oslo Economics. Disse medlemmer mener regjeringen fremover må organisere områdegjennomgang slik at de gjennomføres av fagfolk ansatt i staten. Dette har historisk vært en kjerneoppgave hos vårt respekterte embetsverk. Dagens praksis ved å sette slike kjerneoppgaver i offentlig forvaltning ut til private selskaper gjennom anbud, svekker sjølsagt offentlig forvaltning for erfarne fagfolk da kommersielle konsultantselskaper gir bedre lønns- og arbeidsvilkår enn det som kan tilbys i staten. Disse medlemmer vil understreke at offentlig forvaltning er helt avhengig av at fagmiljøene i offentlige etater har høyest kvalitet, og dermed er best kvalifisert for å ivareta fellesskapets interesser på en helhetlig og langsiktig måte.

UFØRETRYGDEDES RESTARBEIDSEVNE

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre og Fremskrittspartiet, mener det må legges bedre til rette for at uføre kan bruke den restarbeidsevnen de har til inntektsbringende småjobber. Dagens system gir mulighet for en inntekt på 0,4 G før avkorting av uføretrygd. Inntekt utover 0,4 G medfører avkorting av uføretrygd. Uføretrygden avkortet med 66 pst. av inntekt utover 0,4 G ved 100 pst. uføregrad. Som inntekt regnes pensjonsgivende inntekt eller inntekt av samme art fra utlandet.

De uføretrygdede opplever usikkerhet knyttet til avkortingsregler og mulige tilbakebetalingskrav som gjør at de vegrer seg for å jobbe. For en ufør person med lav inntekt kan det for eksempel være vanskelig å håndtere store uforventede tilbakebetalingskrav selv om de har tjent på å jobbe. Flertallet vil understreke at mange uføre, selv om de har 100 pst. uføretrygd, har en viss restarbeidsevne som det både for samfunnet og den enkelte uføretrygdede og arbeidslivet er viktig å nytte bedre. For å realisere dette må det blir mer lønnsomt for den enkelte uføretrygdede å kunne ta betalte småjobber tilpasset sin helsesituasjon. Dette kan enklest, etter flertallets syn, realiseres ved å øke dagens friinntektsgrense på 0,4 G. Selv om en slik endring vil redusere statens tilbakebetalingskrav fra den enkelte ved inntekt utover 0,4 G, er det helt opplagt at for det norske samfunnet vil det innebære at mer arbeid blir utført. For folk med lav uføretrygd vil en heving av inntektsgrensa bety at behovet for supplerende stønader reduseres, og den

enkelte vil oppleve større økonomisk frihet i sitt hverdagsliv.

Flertallet vil understreke at det er svært viktig å fjerne terskler for å prøve seg i arbeidslivet. Dette gjelder spesielt for personer med nedsatt arbeidsevne.

Flertallet viser i denne sammenhengen til at dagens regjering har gjort endringer på regler om arbeidsforsøk. Dette sikrer at uføre kan ha flere arbeidsforsøk uten å få urimelige krav om tilbakebetaling av uføretrygden de mottok før de kom i arbeid. En økning av fribeløpet for uføre vil innebære vesentlige økte kostnader og må derfor sees i sammenheng med ordinære budsjettprosesser.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre, fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å heve fribeløpet for uføre.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at komiteens medlemmer fra Høyre skriver at de er positive til regjeringens foreslåtte kursendring ved at positive konjunkturedringer i mindre grad enn tidligere fører til store nedtrekk i arbeidsmarkedstiltakene. Det hevdes samtidig at Høyre lenge har etterspurt en slik kursendring. Disse medlemmer kan ikke se at Høyre ved tidligere anledninger har uttalt seg om dette eller etterspurt endringen. I Meld. St. 32 (2020–2021) Ingen utenfor – En helhetlig politikk for å inkludere flere i arbeids- og samfunnsniv, som ble lagt frem av regjeringen Solberg, vises det til forskning som tilsier en slik kursendring, men regjeringen Solberg la ikke selv opp til å faktisk gjøre slike endringer.

Disse medlemmer viser til at komiteens medlemmer fra Høyre skryter av endringene de gjennomførte i 2016, som innebar at summen av uføretrygd og barnetillegg ikke skal utgjøre mer enn 95 pst. av tidligere inntekt. Denne endringen ble fjernet av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti i forbindelse med budsjettforliket for 2022, jf. Innst. 15 S (2021–2022) og Prop. 1 S (2021–2022). Disse medlemmer understreker at barnetillegget til uføretrygden ikke er ment som en kompensasjon for tap av inntekt for den enkelte mottaker av uføretrygd. Når uføretrygd og barnetillegg etter disse medlemmers syn kan overstige 95 pst. av tidligere inntekt, er det av hensyn til barna til mottakere av uføretrygd. Uføretrygdmottakere med flere barn og tidligere lav arbeidsinntekt må etter disse medlemmers syn ivaretas slik at barnefattigdom motvirkes. Da vil i enkelte tilfeller uføretrygd og barnetillegg overstige tidligere lav arbeidsinntekt.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til at regjeringen fastset-

ter i meldingen et mål om å øke sysselsettingsandelen til 82 pst. innen 2030 og videre til 83 pst. innen 2035. Disse medlemmer mener at dette er ambisiøse mål, men påpeker at det ikke er tilstrekkelig konkretisert hvordan det skal oppnås.

Disse medlemmer understreker viktigheten av at arbeidsmarkedspolitikken utformes slik at det alltid lønner seg å arbeide. Det påpekes at regjeringens tiltak ikke i tilstrekkelig grad tar høyde for hvordan skatter, avgifter og ytelser påvirker arbeidstilbudet. Det er avgjørende at økonomiske insentiver fremmer arbeid fremfor passivitet.

Disse medlemmer vil bemerke at Norge har en lavere bruk av arbeidsmarkedstiltak enn land det er naturlig å sammenligne seg med. Disse medlemmer mener det er viktig å vurdere tiltak som gir best effekt, og tilpasse innsatsen deretter, slik at flere får en reell mulighet til å komme inn i arbeidslivet.

Komiteens medlemmer fra Høyre understreker at selv om antallet ledige som har behov for bistand til arbeid, er lavere i perioder med fallende eller lav arbeidsledighet, er det fortsatt mange som uavhengig av konjunktorene vil trenge hjelp til å komme i arbeid. Om lag tre av fire tiltaksplasser går til personer med nedsatt arbeidsevne, som er vurdert å ha et mer omfattende behov for bistand for å komme i arbeid enn arbeidsledige ellers. Disse medlemmer understreker at arbeidsmarkedstiltak derfor er et viktig virkemiddel for å øke arbeidsstyrken, uavhengig av konjunktorene.

Disse medlemmer viser til at regjeringen Støre tidligere har redusert bevilgningene til arbeidsmarkedstiltak i tråd med konjunkturedringene. Det har gjort at flere som trengte hjelp, har måttet vente lenger for å komme på arbeidsmarkedstiltak, og at mange av de som tilbyr tiltak, har måttet redusere aktiviteten. Disse medlemmer støtter derfor regjeringen Støres kursendring ved at positive konjunkturedringer i mindre grad enn tidligere fører til store nedtrekk i arbeidsmarkedstiltakene. Dette har Høyre etterlyst over lengre tid.

HOLDE FAST VED ARBEIDSLINJEN

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til Høyres alternative statsbudsjett for 2025, der det ble foreslått en ny avkortingsmodell for uføretrygd, hvor fribeløpet på 0,4 G beholdes og det samtidig innføres halvert avkorting opp til 1,2 G. På denne måten kan uføre som jobber, beholde mer av egen inntekt.

Disse medlemmer mener det er viktig å holde fast ved arbeidslinjen, og vil sikre at det alltid lønner seg å jobbe. Disse medlemmer peker på at Høyres mål med den foreslåtte modellen er å motivere flere til å prøve seg mer i arbeidslivet. Da er det viktig å sikre at den enkelte beholder mer av inntekten sin.

Disse medlemmer fremhever viktigheten ved at den uføre skal kunne tilpasse seg sin egen arbeidsevne og ikke terskler i systemet. Disse medlemmer viser videre til at Høyre i sitt alternative statsbudsjett for 2025 foreslår at summen av uføretrygd og barnetillegg ikke skal utgjøre mer enn 95 pst. av tidligere inntekt. Dette var en endring regjeringen Solberg innførte fra 2016, som ble fjernet av regjeringen Støre og Sosialistisk Venstreparti i forbindelse med budsjettforliket for 2022, jf. Innst. 15 S (2021–2022) og Prop. 1 S (2021–2022).

Disse medlemmer viser til at det er viktig å sørge for en anstendig inntekt for uføretrygdede, men samtidig bør ikke tilleggene utgjøre så mye at de som er syke eller har vært syke, går ned i inntekt dersom de kan og vil gå ut i jobb. Det skal alltid lønne seg å jobbe.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen foreslå en ny avkortingsmodell for uføretrygd, hvor fribeløpet på 0,4 G beholdes og det samtidig innføres halvert avkorting opp til 1,2 G, og komme tilbake til Stortinget i forbindelse med statsbudsjettet for 2026.»

«Stortinget ber regjeringen gjeninnføre regelen om at summen av uføretrygd og barnetillegg ikke skal utgjøre mer enn 95 pst. av tidligere inntekt.»

MEDIKALISERING

Komiteens medlemmer fra Høyre merker seg at regjeringen Støre tar opp medikalisering i stortingsmeldingen, der de påpeker at medikalisering kan skape feller og redusere de unges innsats for å få en ny jobb – samtidig som det kan øke presset på å fastslå og dokumentere sykdom.

Disse medlemmer viser videre til NOU 2021:2 Kompetanse, aktivitet og inntektssikring – Tiltak for økt sysselsetting, der Sysselsettingsutvalget foreslår tiltak for å motvirke medikalisering. De skriver blant annet at det er viktig med et godt aktivitetstilbud uavhengig om den enkelte har nedsatt arbeidsevne eller ikke. Det understrekes også at flere unge som i dag mottar arbeidsavklaringspenger, i stedet bør motta en ytelse som ikke krever medisinsk diagnose, og som innebærer mer arbeid eller aktivitet.

Disse medlemmer viser videre til at regjeringen Solberg i Meld. St. 32 (2020–2021) Ingen utenfor – En helhetlig politikk for å inkludere flere i arbeids- og samfunnsliv skrev at tiltakene vil bli vurdert.

Disse medlemmer mener det er på høy tid at dette temaet tas på alvor. Disse medlemmer registrerer at regjeringen Støre vil ta sikte på å etablere et forsøk med et nytt arbeidsrettet ungdomsprogram høsten 2025. Disse medlemmer mener at det er en for passiv tilnærming i tillegg til at forsøket er underfinansiert.

Denne problemstillingen har vært godt kjent i mange år. Disse medlemmer viser for øvrig til Høyres merknader om en ny ungdomsyttelse under kapittel 4.

MER AV DET SOM VIRKER – IKKE BARE FLERE FORSØK OG PILOTER

Komiteens medlemmer fra Høyre mener tiden er inne for å vise handlekraft og prioritere tiltakene som virker. Disse medlemmer viser til svar på budsjettspørsmål 735 fra Høyre av 15. oktober 2024, der det bes om en liste over alle forsøk, piloter, tilskuddsordninger og liknende som har blitt startet eller er planlagt startet opp i AID og underliggende etater under regjeringen Støre. Disse medlemmer merker seg at underliggende etater kan igangsette forsøk uten at departementet nødvendigvis er involvert, og at disse ikke inngår i svaret.

Disse medlemmer fremhever viktigheten av at vellykkede forsøk, piloter, tilskuddsordninger og liknende prosjekter analyseres og vurderes for nasjonal implementering. Disse medlemmer mener målet med gjennomgangen må være å redusere antallet og velge ut hvilke initiativer som skal skaleres opp.

Disse medlemmer viser til at både regjeringen Solbergs Meld. St. 32 (2020–2021) og regjeringen Støres Meld. St. 33 (2023–2024) påpeker at det å spre vellykkede løsninger til andre steder med liknende utfordringer vil gi bedre tjenester til flere brukere. Begge meldingene trekker også frem hvor utfordrende det kan være for det enkelte Nav-kontor å prøve ut nye løsninger på en slik måte at arbeidsmetodene og resultatene blir tilstrekkelig dokumentert. Å få dokumentert kunnskapen er en viktig forutsetning for å kunne spre læringsutbyttet til andre kontor.

Disse medlemmer viser videre til at det i arbeids- og velferdsforvaltningen er et stort omfang av lokal tjenesteutvikling, men at det er behov for mer systematikk for å kunne lære av hverandre og heve kvaliteten på den tjenesteutviklingen som foregår. Disse medlemmer er enig med regjeringen Støre i at kunnskap om effekter av nye og forbedrede tjenester må kunne dokumenteres, og det er behov for spredning og oppskalering av tjenester med god effekt.

Disse medlemmer ser frem til at Arbeids- og velferdsdirektoratet skal vurdere hvordan man kan bidra til systematisert og kunnskapsbasert tjenesteutvikling. Disse medlemmer mener det haster å få dette på plass. Videre mener disse medlemmer også at oppstart av nye forsøk, piloter, tilskuddsordninger og liknende bør holdes til et minimum inntil vi har mer kunnskap om hvilke ordninger som fungerer bedre enn andre.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gjøre en analyse av forsøk, piloter, tilskuddsordninger og liknende prosjekter som har blitt startet opp i Arbeids- og inkluderingsdepartementet og underliggende etater, samt konkludere på hvilke som er aktuelle for en bredere implementering. Regjeringen bes komme tilbake til Stortinget på egnet måte i forbindelse med statsbudsjettet for 2026.»

UFØRETRYGDEDES FRIBELØP

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Rødt mener en økning av fribeløpet for uføre vil gi en netto positiv virkning for samfunnsøkonomien.

Tiltak for å styrke den enkeltes arbeidsevne

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til Arbeiderparti-Senterparti-regjeringens forslag om å prøve ut et nytt arbeidsrettet ungdomsprogram i forlengelse av Arbeiderparti-Senterparti-regjeringens ungdomsgaranti. Norge har noen av verdens beste ordninger for de som ikke klarer å stå i arbeid på grunn av helseutfordringer. Retten til full lønn under sykdom er selve juvelen i den norske velferdsstaten. For de som ikke klarer å komme tilbake i arbeid etter ett år, har vi arbeidsavklaringspenger og uføretrygd – begge med kompensasjonsgrad på 66 pst. av tidligere inntekt. For mange er det helt riktig å komme inn på slike helserelaterte ytelser, men disse medlemmer mener det ikke finnes gode nok alternativer for personer som har andre utfordringer. Spesielt blant unge har over tid andelen som går på helserelaterte ytelser økt, ofte er dette diagnostisert som psykiske lidelser. Disse medlemmer mener for mange personer blir styrt inn mot helserelaterte ytelser fordi det ikke finnes like gode arbeidsrettede alternativer. Når diagnosen blir inngangsbilletten til både inntektssikring og arbeidsrettet støtte, bidrar det til sykeliggjøring og flytter fokuset vekk fra innsats for å komme i arbeid.

Disse medlemmer mener derfor et arbeidsrettet program, med aktivitet på tilnærmet heltid, er et godt tiltak. Ytelsen til personer som deltar på dette programmet, bør være tilsvarende nivået på arbeidsavklaringspenger (AAP), slik at det ikke oppstår insentiver til å søke seg mot det ene framfor det andre. Disse medlemmer understreker samtidig at arbeidsavklaringspenger for mange fortsatt vil være det riktige, og at det er nødvendig at personer blir raskere avklart, ved langt raskere tilpasset bistand fra helsevesenet. Det nye ungdomsprogrammet er ikke ment å erstatte dagens ordning med AAP. Det vises videre til at det skal gjøres en områdegjennomgang av de helserelaterte ytelsene.

Disse medlemmer viser til Arbeiderparti-Senterparti-regjeringens forslag om å vurdere om unge ufø-

re bør få målrettet informasjon fra Arbeids- og velferdsetaten om muligheter for arbeidsrettet oppfølging, samtidig som retten til uføretrygd skal ligge fast. Disse medlemmer støtter forslaget fordi endringer i den enkeltes helsetilstand og i arbeidslivet kan gi nye muligheter for yrkesdeltakelse for uføre. Samtidig mener disse medlemmer at muligheter for arbeidsrettet oppfølging er et gode for flere enn bare de unge.

BEDRE OPPFØLGING AV SYKEMELDTE

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet mener det er behov for en bedre oppfølging av sykemeldte. Disse medlemmer viser til den nylig inngåtte avtalen om redusert sykefravær og frafall fra arbeidslivet (IA-avtalen). Disse medlemmer vil fremheve at gradert sykmelding må brukes i større grad, slik at flere får brukt sin arbeidsevne, bedre tilknytningen til arbeidsplassen, redusere utgiftene til sykefravær og ikke minst få utført mer arbeid. Sykemelders portvaktrolle og arbeid med å gjøre gode vurderinger av den sykmeldtes muligheter for å være helt eller delvis i jobb må styrkes. Det er også viktig at Navs oppfølgingsressurser målrettes bedre.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt, fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen arbeide for at gradert sykemelding brukes i større grad, og at Navs oppfølging av sykemeldte starter tidlig.»

SAMARBEID OG SAMHANDLING PÅ TVERS AV SEKTORER

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre og Fremskrittspartiet, vil trekke frem samarbeid som en viktig faktor for å lykkes bedre i arbeidet med å inkludere flere i arbeidslivet. Mange som står utenfor arbeidslivet, har helsemessige utfordringer eller mangler nødvendig kompetanse, og ofte henger dette sammen. Flertallet deler Arbeiderparti–Senterparti-regjeringens syn på at man må videreutvikle samarbeidet mellom Nav, helse- og omsorgstjenesten og utdanningssektoren, spesielt er dette viktig overfor utsatte unge. Flertallet vil samtidig understreke at det er viktig at et slikt samarbeid ikke bidrar til å undergrave ansvaret kommunene og fylkeskommunene har på utdanningsfeltet.

En spesielt sårbar gruppe er barn og unge som har falt utenfor skolen, eller som er i ferd med å falle varig utenfor skolen. For mange er lettere psykiske helseplager en del av virkeligheten. Alternative arenaer som gjerne er rettet mot mer praktisk arbeid viser gode resultater for mange. Flertallet vil trekke frem prosjektet

«Fremtidens skole» i Vikersund, som et eksempel på slike alternative arenaer. Slike tiltak innebærer ofte et samarbeid mellom kommune, fylkeskommune, private, ideelle aktører og Arbeids- og velferdsetaten.

Flertallet mener derfor at forskrift om arbeidsmarkedstiltak (tiltaksforskriften) kapittel 7 – Opplæring, må endres. En slik endring er at det tas inn et nytt tredje ledd i tiltaksforskriften § 7-3:

«Opplæring etter § 7-2 første ledd bokstav b kan gis til personer ned til 16 år med behov for ekstra oppfølging og tilrettelegging utover det som kan gis iht. opplæringsloven, og som derfor ikke har mulighet til å følge ordinær fag- og yrkesopplæring. Opplæring for denne gruppen gjennomføres som et offentlig-offentlig samarbeid mellom fylkeskommunene og Nav.»

Ved en slik endring kan det gis opplæringstiltak for unge i aldersgruppen 16–19 år – som omfattes av regjeringens ungdomsgaranti, samtidig som fylkeskommunen ivaretar sitt opplæringsansvar.

Komiteen fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen endre tiltaksforskriften med virkning fra 1. august 2025 slik at Arbeids- og velferdsetaten ved særlige tilfeller kan være med og medfinansiere tiltak for utsatte unge i alderen 16 til 19 år. Derved kan disse få fullført sin tilrettelagte fag- og yrkesopplæring gjennom et offentlig-offentlig samarbeid med fylkeskommunen.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at regjeringen har startet et arbeid med å gjennomgå erfaringer med kvalifiseringsprogrammet. Gjennomgangen vil ta utgangspunkt i foreliggende forskning og rapportering, og se erfaringene med kvalifiseringsprogrammet i sammenheng med arbeids- og velferdsforvaltningens samlede virkemidler for den aktuelle målgruppen. Gjennomgangen skal gi et grunnlag for å vurdere behovet for eventuelle endringer i rammer og innretning av programmet.

AKTIVITETSHJELPEMIDLER TIL PERSONER OVER 26 ÅR

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at ordningen med aktivitetshjelpemidler til personer over 26 år ble innført som en rammestyrtd ordning fra 1. juli 2014. Ordningen legger til rette for at personer med nedsatt funksjonsevne kan delta i fysisk aktivitet, både alene og sammen med andre. Mottakerne av aktivitetshjelpemidler betaler en egenandel. Det er ingen egenandel for reparasjoner og spesialtilpasninger av aktivitetshjelpemidler. Siden ordningen er rammestyrtd, må Arbeids- og velferdsetaten iverksette stans når bevilgningen er brukt

opp, selv om vilkårene for å få tildelt aktivitetshjelpemidler er oppfylt.

Disse medlemmer viser til at Arbeiderparti-Senterparti-regjeringen gjennomførte endringer i ordningen i 2024 for å legge til rette for økt gjenbruk av aktivitetshjelpemidler, noe som er både økonomisk fornuftig og mer bærekraftig. Endringen innebar å differensiere egenandelen mellom brukt og nytt utstyr slik at det skulle bli mer gunstig å gjenbruke enn å velge nytt utstyr.

Disse medlemmer mener regjeringen bør gjennomføre flere forbedringer av ordningen for å sikre at utstyret blir utnyttet bedre, og at samfunnet derved får mer igjen for Stortingets bevilgning.

FRIKORTGRENSEN

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet merker seg at komiteens medlemmer fra Høyre skriver at Høyre i sitt alternative statsbudsjett foreslår å heve frikortgrensen. Disse medlemmer vil påpeke at frikortsgrensen – nedre grense for å betale trygdeavgift – er økt fra 60 000 kroner i 2021 til 100 000 kroner i 2025. Dette utgjør en betydelig større økning enn det som ble gjort under regjeringen Solberg mellom 2013 og 2021. Økt frikortsgrense kan stimulere unge til å ta en deltidsjobb og tidlig få arbeidstilknytning. Økt frikortsgrense gjør at det blir mer attraktivt å ta seg en deltidsjobb og gir større omfordeling gjennom skattesystemet.

Disse medlemmer viser til at komiteens medlemmer fra Høyre fremhever at regjeringen Solbergs ungdomsinnsats bidro til at unge raskere fikk hjelp av Nav til å komme i arbeid eller utdanning. Disse medlemmer viser til Fafos evaluering av ungdomsinnsatsen (Fafo-rapport 2020:19), der regresjonsanalyser basert på registerdata ikke finner målbare effekter på overgang til arbeid for unge ledige som følge av innføringen av forsterket ungdomsinnsats.

NY ARBEIDSRETTET YTELSE FOR UNGDOM

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til forslag fra komiteens medlemmer fra Høyre om å forsere arbeidet med en ny arbeidsrettet ytelse for unge for å iverksette en landsomfattende ordning høsten 2025. Disse medlemmer mener det er gode grunner til å gjennomføre et avgrenset forsøk med et ungdomsprogram før det innføres fullskala. Disse medlemmer viser til at regjeringen i stortingsmeldingen legger til grunn at programmet skal innrettes slik at det gir rett til en statlig finansiert inntektssikring, hvor nedsatt helsetilstand ikke er et inngangsvilkår. Programmet skal være tidsavgrenset og ha høye krav til aktivitet, tilnærmet på heltid, og inntektssikringen forutsetter at aktivitetene gjennom-

føres. Deltakelse i programmet skal kunne innvilges raskere og med mindre omfattende saksbehandling og dokumentasjon enn arbeidsavklaringspenger. Ordningen bør utformes slik at den i minst mulig grad omfatter personer som ville kommet i arbeid eller utdanning uten ytterligere bistand. Nivået på ytelsen bør tilsvare nivået for arbeidsavklaringspenger for å unngå at det finnes insentiver til heller å søke seg til AAP der ungdomsprogrammet antas å være mer formålstjenlig for å hjelpe brukeren inn i arbeid.

Disse medlemmer mener det likevel vil være formålstjenlig å vurdere hva som vil være den beste innretningen av et slik program, herunder utforming av ytelsen, avgrensning av målgruppe, aktivitetskrav, varighet og innhold mv., sett i lys av erfaringer innhentet gjennom en forsøksordning. Et forsøk vil gi mulighet til viktig læring, slik at det eventuelt kan foretas formålstjenlige justeringer før programmet innføres i full skala. Det vil dessuten være urealistisk å utarbeide og iverksette en landsomfattende og permanent ordning innen høsten 2025.

ØKONOMISK SOSIALHJELP

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiets forslag om endringer i regelverket om aktivitetsplikt for sosialhjelpsmottakere. Disse medlemmer støtter fullt ut en aktivitetsplikt for sosialhjelpsmottakere tilpasset den enkeltes helse og livssituasjon. Disse medlemmer er derimot ikke tilhengere av å innføre plikter som i praksis vil forverre sosialhjelpsmottakerens livssituasjon, og støtter derfor ikke forslagene fra komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet. Aktivitetsplikten må være klart arbeidsrettet og bidra til å gjøre den enkelte selvhjelpen, i tråd med formålet med sosialhjelpsloven og tilhørende utforming av aktivitetsplikten.

Disse medlemmer viser til at aktivitetsplikt for sosialhjelpsmottakere gjelder mennesker som sliter. For at dette skal innebære en positiv forandring for flere, er det svært viktig at offentlige arbeidsgivere kan tilby en aktivitetsrett for disse menneskene. Altså: Gjør din plikt, krev din rett.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre og Fremskrittspartiet, vil for øvrig understreke at Forbruksforskningsinstituttet SIFO, tidligere Statens institutt for forbruksforskning (SIFO), sitt referansebudsjett, som viser alminnelige forbruksutgifter for ulike typer hushold, er et svært viktig faglig grunnlag for den politiske fastsettelsen av veiledende sosialhjelpssatser i kommunene.

GI FLERE KVALIFIKASJONER OG KOMPETANSE FOR Å KOMME I JOBB

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at det er svært gledelig at stadig flere unge fullfører grunnskolen, og at det er flere som fullfører med studie- og yrkeskompetanse. Likevel er det bekymringsfullt at avstanden øker mellom de som lykkes med å fullføre, og de som faller fra. Det økende gapet representerer en samfunnsutfordring vi må ta på alvor.

Disse medlemmer viser til Kompetansebehovsutvalget, som ble satt ned av regjeringen Solberg, som allerede i 2019 påpekte at mange arbeidstakere mangler grunnleggende ferdigheter i lesing, skriving og regning, og at dette kan bli en brems for nødvendig omstilling. De fant også at behovet for fullført videregående skole er stort, at mange arbeidstakere deltar for lite i opplæringsaktiviteter, og at arbeidslivsrelevansen bør bli bedre.

Disse medlemmer vil fremheve at grunnlaget for å dekke fremtidens kompetansebehov legges tidlig i livet, og viser til at målrettet satsing på grunnleggende ferdigheter som lesing, skriving og regning er nøkkelen til å redusere forskjeller og sikre at flere fullfører utdanning og lykkes i arbeidslivet.

Disse medlemmer viser til Høyres ungdomsskolereform, der ett av målene er en mer praktisk og variert undervisning, blant annet gjennom at handlingsrommet i de nye læreplanene fra 2020 benyttes. Sammen med satsing på grunnleggende ferdigheter, fraværsoppfølging, god ledelse på alle nivå og et rettferdig vurderingssystem mener disse medlemmer det vil bidra til at flere elever får oppleve mestring og læringsglede i ungdomsskolen og blir bedre forberedt til videregående opplæring.

Disse medlemmer viser til at fullføringsreformen ble vedtatt våren 2021. Der ble det bestemt at elevenes rett til videregående skole skal utvides til en rett til å fullføre. Målet er at minst ni av ti skal fullføre videregående opplæring i 2030. Disse medlemmer mener at en viktig forutsetning for at dette målet kan nås, er at tidlig innsats får større plass og oppmerksomhet også i den videregående opplæringen. Fylkeskommunene og de videregående skolene må arbeide annerledes enn i dag, blant annet for at flest mulig elever skal bestå fag.

Disse medlemmer viser til at Høyre foreslo en plikt for fylkeskommunene til å jobbe systematisk og forebyggende med elever som står i fare for å ikke bestå fag i videregående opplæring. Dette ble ikke fulgt opp i forslag til ny opplæringslov. Disse medlemmer mener at fylkeskommunen skal sørge for at elever som står i fare for ikke å bestå fag, får egnet intensivopplæring. Plikten forutsetter at fylkeskommunene sørger for at skolene systematisk følger med på elevenes utvikling og

forventede måloppnåelse, for å forebygge at elevene ikke består fag.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen innføre en plikt til at videregående skoler gir intensivopplæring til elever som står i fare for å ikke bestå fag som følge av manglende kompetanse, og at flere tilbyr et frivillig 11. skoleår etter 10. klasse.»

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen innføre en plikt for skolene til å gi intensivopplæring til elever med svake grunnleggende ferdigheter i lesing, skriving og regning ved start på 8. trinn.»

Komiteens medlemmer fra Høyre og Rødt viser til at voksne som trenger grunnskole eller videregående opplæring, ofte har behov for å kombinere opplæring med arbeid eller andre omsorgsforpliktelser. Disse medlemmer viser til at regjeringen Solberg satte i gang et forsøk med modulstrukturert opplæring for voksne på nivået under videregående opplæring (FVO) og i enkelte lærefag i videregående opplæring. Modulstrukturert opplæring gjør opplæring for voksne mer fleksibelt gjennom tilpasset organisering og innhold. Dette gir flere mulighet til å delta i opplæring og gjør det enklere å kombinere med arbeid, språkopplæring, omsorgsoppgaver og tiltak fra Nav.

Disse medlemmer viser til at nye næringer stadig vokser frem, og at kompetansebehovene endres raskt. I dag makter ikke utdanningssystemet å raskt nok utvikle nye tilbud og tilpasse seg arbeidslivets behov. Disse medlemmer viser til at det derfor bør tilrettelegges for at voksne med fagbrev som jobber i industrier hvor det er en synkende sysselsettingstrend, kan ta korte moduler på videregående nivå og omskolere seg til et videre yrkesliv, eller andre fremvoksende bransjer og næringer. Det er viktig at dette dimensjoneres etter arbeidslivets behov, og at det legges til rette for tettere samarbeid med næringslivet og kombinasjon av vanlig undervisning og digital.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at modulstrukturert opplæring dimensjoneres etter arbeidslivets behov, samt legge til rette for tettere samarbeid med næringslivet og en kombinasjon av vanlig undervisning og digital undervisning.»

Disse medlemmer viser til at det i den nåværende ordningen med modulstrukturert undervisning

har blitt åpnet for en overgangsordning som gir de som per 1. august 2024 allerede var deltakere, fritak fra å ta eksamen frem til 1. august 2025. Disse medlemmer mener dette er et positivt tiltak. Samtidig er det fortsatt utfordringer knyttet til gjennomføringen av eksamen. Dette gjelder en stor gruppe praksiskandidater/privatister og alle som har et lengre læreløp. Disse medlemmer påpeker at en løsning som har blitt diskutert, er å gjøre eksamen tilgjengelig som en muntlig prøve etter søknad. Dette vil kunne fjerne de nåværende problemene som ligger i ordningens struktur, uten å påføre ekstra kostnader eller ressurser til en ny og mer kompleks muntlig/praktisk eksamensordning.

Disse medlemmer viser til at det å gjennomføre fagprøven skriftlig kan være en barriere for enkelte og føre til utenforskap. Disse medlemmer mener at større bruk av muntlig fagprøve kan gjøre at flere ungdommer fullfører og kommer ut i næringslivet med et fagbrev. Disse medlemmer mener at læreplanene bør endres, slik at formuleringen «Før fagprøven må alle som ikke har fulgt et normalt opplæringsløp, ha bestått en skriftlig eksamen laget ut fra læreplanen i faget», endres slik at flere kan ta prøven muntlig, praktisk eller gjennom en kombinasjon. Dette skal tilrettelegge for at kandidater med ulike forutsetninger får mulighet til å dokumentere sin faglige kompetanse på en hensiktsmessig måte.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Rødt fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at fagprøver kan gjennomføres med fleksible vurderingsformer, herunder muntlig, praktisk eller en kombinasjon av disse.»

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at forslag fra regjeringen Solberg bidro til å revitalisere kompetansopolitikken, gjennom den første kompetansereformen siden 1998, Meld. St. 14 (2019–2020) Kompetansereformen – Lære hele livet. Reformen var starten på et systematisk arbeid som ga et stort løft i samarbeid med partene i arbeidslivet og utdanningsinstitusjonene. Kompetansereformen bygget videre på en rekke initiativer, blant annet Kompetansopolitisk strategi 2017–2021 og kompetanseprogrammet Kompetanse Norge. Disse medlemmer viser til at dette bidro til at det ble etablert flere fleksible og relevante tilbud for arbeidslivet, fagskolene fikk et betydelig løft, og støtteordningene i Lånecassen ble bedre tilpasset voksne. Disse medlemmer viser også til Utdanningsløftet 2020, som åpnet for flere desentraliserte og modulbaserte tilbud, samtidig som det i større grad ble åpnet for å kombinere dagpenger og studier.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Rødt viser til at etableringen av bransjeprogrammene, som ble laget i samarbeid med partene, kan vise til svært gode resultater og er en arbeidsmetodikk som etterspørres av flere aktører. En evaluering fra forskningsstiftelsen Fafo tyder på at utdanningene som er tilbudt gjennom bransjeprogrammene, har møtt behovene i bransjene og særlig nådd deltakere med lav formell kompetanse som ellers kanskje aldri ville tatt etter- og videreutdanning.

Disse medlemmer viser til at bransjeprogrammene har vært en suksesshistorie i norsk arbeidsliv. Kompetanseutvalget, «Felles ansvar, felles gevinst», er tydelig på at bransjeprogrammer må være et hovedvirkemiddel for kompetanseutvikling i arbeidslivet, og peker på at vi trenger flere av dem. Disse medlemmer mener at dette står i skarp kontrast til regjeringen Støres nedprioritering av ordningen, og mener det er uheldig at regjeringen Støre har valgt å nedskalere satsingen på bransjeprogrammene fra 204 kurs i 2021 til 82 i 2024. Disse medlemmer mener bransjeprogrammene bør utvides til flere bransjer, og viser til at Høyre i sine alternative budsjetter har styrket ordningen.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Rødt fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen lage en plan for å styrke bransjeprogrammene ved å utvide antall bransjeprogram og forlenge varigheten av eksisterende program.»

Komiteens medlemmer fra Høyre fremhever viktigheten av at Kunnskapsdepartementet, Utdanningsdirektoratet, Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse og fylkeskommunene sammen med Nav, bransjene, bransjeorganisasjoner og bedrifter må finne flere og bedre samarbeidsmåter og sette i gang og koordinere etablerte og nye initiativer.

Disse medlemmer viser til at bevilgningene til Kompetansepluss ble doblet gjennom perioden til regjeringen Solberg. Arbeidsplassen er en viktig arena for læring, og Kompetansepluss bidrar til at voksne i arbeid får nødvendig kompetanse til å kunne stå i jobb, gjennom praksisnær opplæring. For flere kan dette også være veien videre til et fagbrev og videre formell utdanning.

Disse medlemmer merker seg at det er utfordringer i regelverket hos Nav som hindrer at det kan etableres gruppertiltak for ungdom som har falt utenfor utdanning og arbeidsliv. Nav har ikke hjemmel til å støtte samarbeidstiltak mellom bedrift og fylkeskommune, annet enn støtte til mentorordning og rådgivning knyttet til enkeltpersoner. Disse medlemmer mener at det i tiltaksforskriften må åpnes for at Nav skal kunne etablere gruppertiltak i samarbeid med bedrifter. Disse

medlemmer mener videre at en i større grad må se på modeller som gir alternative veier inn til et fagbrev for personer som står helt utenfor utdanningssystemet og arbeidslivet.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen vurdere endringer i forskrift om arbeidsmarkedstiltak, slik at Nav kan etablere gruppetiltak i samarbeid med bedrifter.»

GI FLERE MED HELSERELATERTE UTFORDRINGER MULIGHET TIL Å KOMME I JOBB

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at helseproblemer er en viktig årsak til at personer står utenfor arbeidslivet. Disse medlemmer viser til at forskning slår fast at arbeid i mange tilfeller fremmer helse. Disse medlemmer merker seg at det også gjelder for mennesker med diagnoser som ofte fører til uføretrygd, som muskel- og skjelettlidelser, smertetilstander og psykiske helseproblemer.

Disse medlemmer er enige med regjeringen Støre når de i Meld. St. 33 (2023–2024) skriver at:

«Offentlig finansierte helse- og utdanningstjenester bidrar også til en jevnere fordeling og sosial mobilitet.»

Men disse medlemmer vil påpeke at regjeringen Støres politikk er feilslått for å nå målet om jevnere fordeling og sosial mobilitet. Regjeringen Støres ideologiske syn utestenger private aktører som kan bidra til å redusere ventetider for pasienter. De eneste som taper på regjeringen Støres politikk, er pasienter som venter lenger på helsehjelp. I dagens helsetjeneste ser noen pasienter seg nødt til å ta opp private lån for å kjøpe seg helsehjelp hos private aktører, slik at de kommer raskere tilbake til hverdagen og arbeidslivet. Disse medlemmer peker på at konsekvensene av å utestenge private aktører fra et samarbeid med det offentlige er at pasienter betaler av egen lomme. Dette bidrar verken til jevnere fordeling eller sosial mobilitet.

Disse medlemmer mener det er en utfordring at pasienter venter for lenge på nødvendig behandling, og viser til at regjeringen Solberg gjennom konkrete reformer og styrking av sykehusene reduserte ventetiden og økte pasientbehandlingen. Ventetidene gikk ned med 14 dager fra 1. tertial 2013 til 1. tertial 2021. Regjeringen Støre har reversert Høyres ventetidsreform, noe som har gitt lengre ventetider og resultert i at vi er tilbake på 2014-nivå.

Disse medlemmer vil skape pasientens helse-tjeneste, der pasientens behov står i sentrum. Disse medlemmer mener det er viktig å slippe alle gode krefter til. Det gir valgfrihet til innbyggerne, kortere hel-

sekøer og et mer mangfoldig tilbud. Gjennom ordninger som fritt behandlingsvalg sikrer vi alle muligheten til å velge det tilbudet som passer best for den enkelte, uavhengig av størrelsen på lommeboken.

Disse medlemmer viser til at ventetidene i helsetjenesten øker, og at stadig flere opplever fristbrudd. Samtidig skal regjeringen Støre redusere den innsatsstyrte finansieringen i sykehusene, avvikle fritt behandlingsvalg og fase ut private aktører i velferden. Disse medlemmer mener det er feil medisin til feil tid.

Disse medlemmer er opptatt av at helse- og omsorgstjenesten ikke bare skal behandle sykdom. En like viktig oppgave er å gi den enkelte mulighet til å mestre eget liv og håndtere ulike påkjenninger. Noen mennesker lever med kronisk sykdom eller funksjonsnedsettelse som gjør at de har behov for rehabilitering hele livet.

Disse medlemmer viser til at regjeringen Solberg la frem Opptappingsplan for habilitering og rehabilitering (2017–2019), som særlig rettet seg mot kommunenes ansvar og mulighet til å gi gode rehabiliteringstilbud. Planen inneholdt målrettede tiltak med finansiering gjennom stimuleringsmidler og øremerkede tilskudd. Regjeringen Solberg foreslo å prøve ut nye arbeidsmåter og modeller for bedre oppfølging av pasienter med kroniske sykdommer og sikret at pasienter med Parkinsons sykdom fikk bedre og mer egnet oppfølging gjennom etableringen av ParkinsonNet.

Disse medlemmer viser til at det under regjeringen Solberg også ble opprettet et nasjonalt prosjekt for å sikre et bedre behandlingsforløp til barn med hjerneskade. Antallsbegrensningen for behandlinger hos kiropraktor ble fjernet, og pasienter fikk enklere tilgang til logoped gjennom at krav om forhåndsgodkjenning fra Helfø før behandling hos logoped ble opphevet. Blant andre viktige tiltak viser disse medlemmer videre til at det ble igangsatt mer ambulant virksomhet og veiledning fra spesialisthelsetjenesten til kommunene for å sikre bedre samhandling om pasienter med rehabiliteringsbehov. Det ble også satset ytterligere midler i Raskere tilbake-ordningen, målrettet mot arbeidsrettet rehabilitering i spesialisthelsetjenesten.

Disse medlemmer viser til at Individuell jobbstøtte (IPS) er en anerkjent, internasjonal metode innen arbeidsrettet rehabilitering, der IPS-jobbspesialistene er en integrert del av behandlingsteamene i helse- og omsorgstjenesten. Disse medlemmer støtter at regjeringen Støre vil videreføre og bygge ut tilbudet om (IPS).

Disse medlemmer merker seg at det fortsatt er store variasjoner i IPS-tilbudet innad i fylkene. Dette bemerket også regjeringen Solberg i Meld. St. 32 (2020–2021). Disse medlemmer mener det er viktig at regjeringen Støre følger opp dette og påser at tilbudet styrkes.

Disse medlemmer peker på at IPS var en del av regjeringen Solbergs inkluderingsdugnad. Disse medlemmer viser videre til at IPS Ung ble iverksatt av regjeringen Solberg for å styrke oppfølgingen av unge med psykiske helseproblemer.

Disse medlemmer viser til at til tross for målrettet innsats gjennom opptrappingsplanen, har ikke rehabiliteringsfeltet fått det løftet det bør de siste årene. Riksrevisjonens undersøkelse av rehabilitering i helse- og omsorgstjenestene, Dokument 3:12 (2023–2024), viser at mange pasienter ikke får de rehabiliteringstjenestene de har behov for av kommunehelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten.

Disse medlemmer viser merker seg at undersøkelsen konkluderer med at samhandlingen mellom spesialisthelsetjenesten og kommunehelsetjenesten flere steder ikke fungerer til det beste for pasientene, at det er svakheter i rehabiliteringstjenestene som får store konsekvenser for pasientenes helse, arbeidsevne, familieliv og fritid, og at styringen av rehabiliteringstjenestene er mangelfull på alle nivåer.

Disse medlemmer viser til at Riksrevisjonen påpeker at nesten 40 pst. av kommunene mener at ansvarsforholdet mellom kommunehelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten er uklart, og at pasienter dermed havner mellom to stoler og ikke får den hjelpen de trenger. Disse medlemmer mener det er svært alvorlig at det i undersøkelsen avdekkes at bare hver fjerde kommune har alle de anbefalte rehabiliteringstjenestene tilgjengelig for sine innbyggere. Disse medlemmer viser til at regjeringen Solberg lovfestet kompetansekrav til kommunene på flere områder som er viktig for rehabilitering, blant annet for ergoterapi.

Disse medlemmer er derfor svært bekymret over at regjeringen Støre i Meld. St. 9 (2023–2024) Nasjonal helse- og samhandlingsplan 2024–2027 Vår felles helsetjeneste ikke tar tak i rehabiliteringsfeltet og ikke har noen konkrete tiltak for å løse de store utfordringene. Disse medlemmer mener det er særlig alvorlig at de regionale helseforetakene har planer om å legge drastisk om rehabiliteringsfeltet med mer dagbehandling og mindre døgnbehandling og ta ned og delvis fjerne avtaler med private og ideelle aktører som leverer spesialiserte rehabiliteringstjenester.

Disse medlemmer viser til at private og ideelle aktører ifølge Virke leverer over 60 pst. av rehabiliteringstjenester i dag. Disse medlemmer mener at det er svært bekymringsfullt at regjeringen Støre ikke ser ut til å ta grep i denne situasjonen. Det er også fra de regionale helseforetakene, gjennom anbudsprosesser og behovsanalyser, uttrykt at mer av rehabiliteringen skal overføres til kommunene.

Disse medlemmer mener dette er svært krevende når Riksrevisjonen nylig har påpekt store mangler i kommunenes evne til å sikre rehabiliteringstje-

nester til sine innbyggere. Disse medlemmer viser til at Høyre tidligere har foreslått i Stortinget at regjeringen må se på behovet for en habiliterings- og rehabiliteringsreform, og mener det er behov for en stortingsmelding om habilitering og rehabilitering.

Disse medlemmer viser til at altfor mange med psykiske helseplager ikke får den hjelpen de trenger. Disse medlemmer viser til at psykiske helseutfordringer er utbredt og voksende. Angst og depresjon er lidelsene som rammer flest. Ifølge tall fra FHI vil én av fire vil få en angstlidelse i løpet av livet og én av fem vil bli rammet av depresjon. Disse medlemmer er særlig bekymret for barn og unge, hvor stadig flere oppgir at de opplever psykiske plager. Disse medlemmer viser til at kapasiteten innenfor psykisk helsevern er for lav. Andelen avviste pasienter øker, og pasientene er sykere enn før.

Rask psykisk helsehjelp (RPH) er en kunnskapsbasert tjeneste som tilbyr lavterskel psykisk helsetilbud til personer med angst og depresjon uten henvisning og uten lang ventetid. Disse medlemmer viser til Høyres forslag om å opprette Rask psykisk helsehjelp i flere kommuner og at dette er i tråd med Høyres mål om å etablere Rask psykisk helsehjelp i alle kommuner, der det er mulig, innen 2030.

FORSTERKE OG VIDEREUTVIKLE INNSATSEN OVERFOR UNGE

En ny arbeidsrettet ytelse for unge

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at regjeringen Solberg i 2018 startet inkluderingsdugnaden. Den gikk ut på at folk med funksjonsnedsettelse og hull i CV-en og folk som av ulike grunner sto utenfor arbeidsmarkedet, skulle inkluderes bedre og hjelpes ut i jobb. Disse medlemmer viser til at ungdom i nedgangstider rammes hardere enn andre grupper. De har mindre arbeidserfaring, kortere ansiennitet og løsere tilknytning til arbeidsmarkedet.

Disse medlemmer fremhever derfor viktigheten av regjeringen Solbergs ungdomsinnsats, som bidro til at unge raskere fikk hjelp fra Nav til å komme i arbeid eller utdanning. Som en del av satsingen prioriterte man blant annet kompetansegivende tiltak, tilskudd til tusenvis av sommerjobber for utsatte unge og igangsetting av IPS Ung for unge med psykisk helseproblemer.

Disse medlemmer merker seg at regjeringen Støre har bygget videre på regjeringen Solbergs ungdomsinnsats og lansert sin videreføring under fanen «ungdomsgaranti». Disse medlemmer støtter satsingen, som er rettet mot unge mellom 16 og 30 år som har behov for hjelp fra Nav for å komme i arbeid. Samtidig er disse medlemmer bekymret for hvilket tilbud som venter denne gruppen etter fylte 30 år, og for de over 30 år som allerede står utenfor arbeidslivet.

Disse medlemmer er bekymret over at altfor mange unge står helt utenfor arbeid eller utdanning, og merker seg at andelen øker under regjeringen Støre. Med unntak av sosialhjelp er den eneste måten å få inntektssikring på hos Nav i dag gjennom en helserelatert ytelse, som forutsetter at man er syk. For mange resulterer dette dessverre i arbeidsavklaringspenger og deretter varig uføretrygd i ung alder.

Disse medlemmer mener at samfunnet ikke bør gi opp unge mennesker som kan jobbe. Disse medlemmer viser videre til at det i Meld. St. 31 (2023–2024) Perspektivmeldingen 2024 står:

«Om lag 80 pst. av nye mottakere av arbeidsavklaringspenger (AAP) under 35 år har ikke mottatt sykepenger, og har dermed i utgangspunktet svak tilknytning til arbeidslivet. Andelen mottakere av arbeidsavklaringspenger eller uføretrygd i alderen 18 til 29 år har økt med 80 pst. siden 2000.»

Disse medlemmer mener det er behov for en større reform av ytelsene i Nav. Første steg er etableringen av en nasjonal arbeidsrettet ytelse for unge. Der skal unge som faller utenfor jobb og skole, få inntektssikring, uten spørsmål om diagnoser og sykdomsgrad, og heller få spørsmål om hva de kan bidra med. Disse medlemmer ønsker at den arbeidsrettede ytelsen skal sikre tett oppfølging, gi aktiviteter som gir arbeidserfaring og kompetanse, og stille krav til unge som er i ferd med å falle utenfor.

Disse medlemmer viser videre til Høyres alternative statsbudsjett for 2025, hvor det som en del av Høyres jobbpakke ble foreslått å etablere en statlig arbeidsrettet inntektssikringsordning etter inspirasjon fra kvalifiseringsprogrammet for unge under 35 år som faller utenfor jobb og skole. Disse medlemmer fremhever at målet er at de skal få inntektssikring, hvor forutsetningen for å få innvilget ytelsen ikke er diagnoser og sykdomsgrad, men behov for hjelp til å komme i arbeid, utdanning eller annen relevant aktivitet. Ytelsen skal være et alternativ til den helserelaterte AAP-ordningen.

Disse medlemmer viser til Innst. 15 S (2024–2025), jf. Prop. 1 S (2024–2025), hvor regjeringen Støre har øremerket 30 mill. kroner til utvikling av en saksbehandlingsløsning for forsøk med en arbeidsrettet ungdomsyttelse, med sikte på å starte forsøket først høsten 2025. Disse medlemmer påpeker at Høyre heller ønsker at det raskt etableres en permanent ordning som er tilgjengelig for alle unge som er i ferd med å falle utenfor.

Disse medlemmer mener det er svært kritikkverdigg at regjeringen Støre ikke har fått en slik ny ytelse på plass i løpet av de snart fire årene den har styrt. Disse medlemmer viser til at Sysselsettingsutvalget i NOU 2021:2 Kompetanse, aktivitet og inntektssikring –

Tiltak for økt sysselsetting peker på behovet for en ny ytelse for unge uten tilknytning til arbeidslivet.

Disse medlemmer viser til at Sysselsettingsutvalget peker på at medikalisering er en årsak til at bruken av arbeidsavklaringspenger og uføretrygd for unge mennesker har økt over tid. Det betyr at hendelser eller tilstander som i utgangspunktet ikke er helserelatert, likevel blir behandlet som medisinske problemer.

Disse medlemmer merker seg at Sysselsettingsutvalget mente at medikaliseringen må motvirkes ved at flere unge som i dag mottar arbeidsavklaringspenger, i stedet kan motta en ytelse som ikke krever en medisinsk diagnose. Disse medlemmer merker seg at Sysselsettingsutvalget foreslo at kvalifiseringsprogrammet bør benyttes mer for unge med nedsatt arbeidsevne, og at ansvarsfordelingen mellom stat og kommune for dette programmet må være ordnet på en måte som ikke begrenser bruken av det.

Disse medlemmer mener at regjeringen Støre kunne vist større handlekraft for å hjelpe unge som havner inn i et medikaliseringsspor mye tidligere. Disse medlemmer viser videre til at Høyre vil ha fortgang i arbeidet med en ny arbeidsrettet ytelse. Unge som i dag står i fare for å havne på AAP eller uføretrygd, bør bli omdirigert til en ny ytelse som ikke har krav om diagnose eller nedsatt helsetilstand.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen forsere arbeidet med en ny arbeidsrettet ytelse for unge, slik at den blir landsomfattende og permanent med oppstart innen høsten 2025.»

ARBEIDSORIENTERT UFØRETRYGD

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at det å ha en jobb å gå til kan være helsefremmende. Samtidig har flere med helseproblemer vansker med å bli inkludert i arbeidslivet.

Disse medlemmer viser til at regjeringen Solberg startet det forberedende arbeid med å vurdere et forsøk med arbeidsorientert uføretrygd. Dette ble lansert som et eget tiltak i Meld. St. 32 (2020–2021) Ingen utenfor – En helhetlig politikk for å inkludere flere i arbeids- og samfunnsliv, etter råd fra sysselsettingsutvalget. Bakgrunnen for forsøket var at andelen uføretrygdede i befolkningen har økt over tid, og at utviklingen blant unge er særlig bekymringsfull.

Disse medlemmer støttet derfor regjeringen Støres videre arbeid med et avgrenset forsøk med arbeidsorientert uføretrygd for nye unge uføre. Disse medlemmer var derfor svært kritiske til at Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti i budsjettforliket for 2024 snudde og kom til enighet om å

kutte bevilgningen til arbeidsorientert uføretrygd. Disse medlemmer mener at forsøket ville bidratt med ny kunnskap om hvordan man best mulig kan inkludere flest mulig unge med helseutfordringer i arbeid, og ikke minst gitt flere unge muligheter i arbeidslivet.

Disse medlemmer peker på at formålet med forsøket var å legge til rette for at flere kan kombinere arbeid og trygd, og at alle som kan og vil jobbe, skal få mulighet til det. Disse medlemmer viser videre til at Sysselsettingsutvalget i NOU 2021:2 Kompetanse, aktivitet og inntektssikring — Tiltak for økt sysselsetting påpekte at en hovedutfordring med dagens uføreordning er at den legger for liten vekt på etterspørselsiden i arbeidsmarkedet. Disse medlemmer mener derfor det var feil av regjeringen Støre å stanse forsøket med arbeidsorientert uføretrygd, som kunne mobilisert arbeidsgivere til å ansette flere unge personer med helseutfordringer som potensielt har mange år foran seg i arbeidslivet.

Disse medlemmer viser til at forsøket med arbeidsorientert uføretrygd ble avblåst av regjering Støre, i samarbeid med Sosialistisk Venstreparti, til tross for at det var bevilget og brukt ressurser på å etablere dette i underliggende etater. Disse medlemmer mener det er kritikkverdig å stanse pågående prosjekter som det er brukt tid og ressurser på å starte opp, og som kunne bidratt til at flere unge hadde havnet i arbeidsrettet aktivitet fremfor på uføretrygd.

Disse medlemmer peker på at det viktigste for å forhindre ungt utenforskap er å bidra til at unge mennesker, også de med helseutfordringer, kommer i ordnært arbeid.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gjenoppta arbeidet med å etablere forsøket om arbeidsorientert uføretrygd.»

AKTIVITETSPLIKT

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at regjeringen Solberg innførte aktivitetsplikt for sosialhjelpsmottakere under 30 år fra 1. januar 2017. Senere innførte regjeringen Solberg krav om deltakelse i norskopplæring for mottakere av økonomisk sosialhjelp under 30 år der det er manglende norskerfardigheter som hindrer dem i å komme inn i arbeidslivet. Formålet med kravet er å styrke den enkeltes muligheter for overgang til arbeid eller utdanning, gå av ytelse fra Nav og bli integrert i det norske samfunnet.

Disse medlemmer mener at det bør innføres krav om aktivitetsplikt for sosialhjelpsmottakere, i første omgang dem under 40 år. Disse medlemmer fremhever at dette vil øke sjansen for at flere av dem som går på sosialhjelp, klarer å komme seg i jobb. Dis-

se medlemmer mener derfor det må stilles strenge krav om aktivitet og sørge for at aktiviteten som tilbys av kommunene, er arbeidsrelevant. Disse medlemmer er opptatt av at aktivitetsplikten bør styrkes og inkludere flere enn den gjør i dag.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gjøre norskopplæring til en del av aktivitetsplikten i alle kommuner.»

«Stortinget ber regjeringen utrede hvordan aktivitetsplikt og videre norskopplæring kan gjelde for flere ikke-universelle ytelse.»

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at all aktivitet er arbeidsrettet, og at kvaliteten i aktivitetsplikten bedres.»

LA UNGE JOBBE MER OG SKATTE MINDRE

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til Stortingets behandling av Innst. 52 S (2024–2025), jf. Representantforslag 178 S (2023–2024) fra representanter fra Høyre om å la unge jobbe mer og skatte mindre. Disse medlemmer viser videre til at Høyre fremmet en rekke forslag som vil bidra til å gi flere unge muligheten til å ha en jobb og kunne arbeide mer enn det de kan i dag. Dessverre fikk ikke Høyres forslag flertall i Stortinget.

JOBBSKATTEFRADRAK FOR UNGE I ARBEID OG ØKT FRIKORTGRENSE

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at regjeringen Solberg i statsbudsjettet for 2022 foreslo å innføre et eget jobbskattefradrag for unge i arbeid. Det kunne styrket arbeidslinjen gjennom å gjøre det mer lønnsomt å stå i jobb. Disse medlemmer merker seg at Torvik-utvalget i NOU 2022:20 Et helhetlig skattesystem anbefalte å innføre et jobbskattefradrag, og viser blant annet til at land som Sverige, Danmark og Nederland har jobbskattefradrag eller lignende ordninger, som gir skattefordeler kun til sysselsatte.

Disse medlemmer viser til Høyres alternative statsbudsjett for 2025, hvor det ble foreslått å innføre en forsøksordning med jobbfadrag for unge. Disse medlemmer viser videre til at regjeringen Støre tidligere har gitt positive signaler til et slikt forslag, men ikke fulgt opp dette.

Videre viser disse medlemmer til at det i Høyres alternative statsbudsjett for 2025 også ble foreslått å heve frikortgrensen, slik at det først betales skatt av lønn når inntekten er over 150 000 kroner. Dette er et tiltak

som ville vært av særlig betydning for arbeidstakere med lav inntekt, som studenter og unge i deltidsarbeid.

Disse medlemmer mener at et tidlig møte med arbeidslivet gir verdifull arbeidserfaring, som kommer godt med når de unge senere skal søke om en fulltidsjobb. Det er med på å bygge selvtillit og bidrar til å lære nye ferdigheter. Disse medlemmer mener arbeid bidrar til å utvikle ungdommens ansvarsfølelse, ved at de lærer å møte forpliktelser, være punktlig og overholde tidsfrister. Muligheten til å tjene egne penger kan bidra til økonomisk selvstendighet og gir en god forberedelse for voksenlivet.

GI FLERE INNVANDRERE EN STABIL TILKNYTNING TIL ARBEIDSLIVET

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at arbeid er en viktig arena for integrering. Å komme i arbeid gir inntekt som en selv og familien kan leve av, og sikrer at flere kommer varig ut av lavinntekt. Disse medlemmer påpeker at sysselsettingsandelen for innvandrere er klart lavere enn befolkningen ellers. I aldersgruppen 20–66 år var sysselsettingsandelen for innvandrere i 2023 68 pst. sammenlignet med 77 pst. for befolkningen ellers. Disse medlemmer merker seg likevel at sysselsettingsandelen siden 2015 har økt dobbelt så mye for innvandrere sammenliknet med befolkningen for øvrig.

Disse medlemmer vil likevel understreke at sysselsettingen blant innvandrere varierer betydelig etter landbakgrunn, kjønn, alder, botid, utdanningsnivå og innvandringsgrunn. Arbeidsinnvandrere har klart høyere sysselsetting enn andre innvandringsgrupper, og tall viser at i 2022 var sysselsettingsandelen 80 pst. blant arbeidsinnvandrere, men bare 53 pst. for personer med flukt som innvandringsgrunn.

Disse medlemmer viser til at et viktig mål med integreringen er at den enkelte får mulighet til å komme varig inn i arbeidslivet. Da er det viktig å ha et opplegg som tilpasses den enkeltes bakgrunn og muligheter, for å skape best mulig grunnlag. Disse medlemmer viser til at regjeringen Solberg innførte integreringsloven fra 1. januar 2021. Integreringsloven la større vekt på differensiering av den enkeltes introduksjonsprogram, med mål om at deltakere skal oppnå formell kompetanse.

Disse medlemmer mener veien inn i arbeidslivet må bli enklere. Disse medlemmer merker seg at regjeringen Støre har gjennomført en rekke innstramninger på arbeidslivsområdet, som gjør terskelen for å komme inn i arbeid høyere. Disse medlemmer påpeker at innleie for mange er en første fot inn i arbeidslivet. Rundt 40 pst. av ansatte innen bemanningsbransjen kommer rett fra arbeidsledighet. For særlig denne

gruppen er bemanningsbransjen viktig, for å få verdifull arbeidserfaring og referanser å bygge videre på.

Disse medlemmer viser til at det er et stort behov for arbeidskraft med riktig kompetanse i norsk arbeidsliv. Disse medlemmer mener mye av arbeidskraftsbehovet må løses ved å inkludere personer som står utenfor. Samtidig må også en del løses med arbeidsinnvandring fra andre land. Disse medlemmer viser til at industrien, havbruksnæringen, landbruket og reiselivsnæringen er eksempler på næringer som er avhengige av arbeidsinnvandring. Mange arbeidsinnvandrere reiser etter kort tid, mens andre blir værende i Norge over mange år.

Disse medlemmer er positive til at arbeidsinnvandrere får bedre tilgang til norskopplæring. Det er viktig at flere arbeidsinnvandrere blir bedre integrert og kan delta mer aktivt i små og store lokalsamfunn. Disse medlemmer mener at det er viktig at saksbehandlingstiden for arbeidsinnvandrere går ned, og viser videre til Innst. 168 S (2022–2023), jf. Representantforslag 277 S (2021–2022), der Høyre fremmet en rekke forslag for raskere saksbehandling for arbeidsinnvandrere utenfor EØS-området.

Disse medlemmer viser til at arbeidsinnvandrere med dårlige språkferdigheter kan være mer sårbare for utnyttelse i arbeidslivet. Bedre norskkunnskaper og kunnskap om egne rettigheter er viktige tiltak for å forhindre utnyttelse.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener det er positivt at det legges vekt på bedre samarbeid mellom arbeids- og velferdsforvaltningen, utdanningsmyndighetene og helse- og omsorgstjenesten for å hjelpe flere inn i arbeid. Disse medlemmer er derimot kritiske til at regjeringens tiltak ikke i tilstrekkelig grad vektlegger insentiver for arbeid og nødvendige reformer for å sikre at flere kan delta i arbeidslivet.

Disse medlemmer viser til forslag tidligere fremmet av Fremskrittspartiet i Representantforslag 168 S (2023–2024) om å styrke arbeidslinjen. Det vises til et av forslagene som lyder:

«Gjennomgå praksisen og regelverket i Nav for å gi unntak for aktivitetsplikt basert på tungtveiende grunner, for å sikre at flest mulig av brukerne tilbys aktiviteter.»

Dette ville vært et steg i riktig retning for å sikre at flere kommer i arbeid samt unngår passivitet, særlig personer med lav utdanning, innvandrere og unge som står utenfor arbeidslivet.

Disse medlemmer vil understreke viktigheten av bedre tilrettelegging og bruk av gradert arbeid. Dette med mål om å få flere til å benytte sin restarbeidsevne. Disse medlemmer viser igjen til Representantfor-

slag 168 S (2023–2024), hvor det ble foreslått å innføre nye kriterier for uføretrygd der det som hovedregel skal være jevnlig behovsprøving.

Disse medlemmer mener meldingen ikke tar fatt på dagens utfordringer i tilstrekkelig grad, og har begrunnet denne påstanden i øvrige merknader.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede maksimalt tak for hvor mye en kan motta i offentlige støtteordninger, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til nødvendige endringer slik at aktivitetsplikt til alle sosialhjelpsmottakere i arbeidsfør alder blir hovedregelen.»

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om å innføre aktivitetsplikt for flere offentlige tjenester, ytelser og støtteordninger.»

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag vedrørende innføring av nye kriterier for uføretrygd, der det som hovedregel skal være jevnlig behovsprøving, samt at ingen under 40 år skal bli varig ufør.»

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til endringer for å gjøre det mer lønnsomt å være i arbeid ved å redusere skatter og avgifter, herunder øke personfradraget i inntektsskatten.»

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om å gi økt mulighet til midlertidige ansettelser, slik at flere får muligheten til å komme ut i arbeid.»

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om å innrette nivået på støtteordningene slik at man alltid skal gå opp i inntekt om man begynner å jobbe.»

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå praksisen og regelverket i Nav for å gi unntak for aktivitetsplikt basert på tungtveiende grunner, for å sikre at flest mulig av brukerne tilbys aktiviteter.»

«Stortinget ber regjeringen pålegge Nav å i større grad bruke reduksjon i stønad for brukere som ikke følger opp avtalte aktiviteter eller samarbeider.»

ARBEIDSKRAFTSBEHOV I LAVINNTEKTSNÆRINGER

Komiteens medlem fra Senterpartiet peker på at det er klare fellestrekk mellom de praktiske yrkene som Høyre mener må få sitt arbeidskraftsbehov løst med utenlandsk arbeidskraft fra andre land, i stadig større grad tredjelandsborgere utenfor EU/EØS-området. Høyres opplisting er upresis da både industri og havbruk i mange tilfeller er lønnsledende i sitt geografiske område. Imidlertid er det en kjensgjerning at matproduksjon ved jordbruksarbeid og næringsmiddelindustri er blant de dårligst betalte yrkene i Norge. Likeledes er hotell, restaurant og reiseliv kjennetegnet ved lønns- og arbeidsvilkår som er for lite attraktive for norske borgere som lever heler året med det høye norske kostnadsnivået. Arbeidskraftsbehovet for disse lavinntektsnæringene vil i langt større grad kunne bli dekket av norsk ungdom dersom myndighetene og arbeidstaker- og arbeidsgiverorganisasjoner systematisk vil heve status gjennom bedre utdanning, og ikke minst bedre lønns- og arbeidsvilkår. Styrking av allmenngjorte tariffavtaler er et meget viktig virkemiddel for de bransjene som er utsatt for stort tilfang av dyktig arbeidskraft fra utlandet, som er villige til å arbeide for en lavere betaling enn det som er nødvendig for å kunne leve et anstendig liv i Norge med vårt kostnadsnivå.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til høringsinnspill fra Norsk Industri. De etterspør mer statlig medfinansiering til etter- og videreutdanning og at delvis permitterte arbeidstakere må kunne tilbys opplæring og yrkesopplæring uten tap av dagpengerettigheter.

Disse medlemmer støtter innspillet og fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om statlig medfinansiering til etter- og videreutdanning.»

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag som sikrer at delvis permitterte arbeidstakere tilbys opplæring og yrkesopplæring uten tap av dagpengerettigheter.»

Tiltak for å styrke arbeidslivets muligheter til å inkludere

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til Høyesteretts dom av 16. februar 2022 (Widerøe-dommen) som en innskrenking av arbeidsgivers plikt til å tilrettelegge for arbeidstakere med redusert arbeidsevne.

Flertallet mener at mangelen på arbeidskraft i årene som kommer, gjør det nødvendig å styrke arbeidstakeres rettigheter ved redusert arbeidsevne og arbeidsgivers plikt til å tilrettelegge for at ansatte kan bli

stående i arbeid. Flertallet mener det er behov for å tydeliggjøre denne plikten for å bidra til høyere yrkesdeltakelse. Flertallet viser til at det i ny IA-avtale er lagt opp til at myndighetene, i samarbeid med partene i arbeidslivet, skal igangsette et arbeid våren 2025 for å tydeliggjøre tilretteleggingsplikten og vurdere hvordan den eventuelt kan forsterkes, inkludert behovet for å utarbeide en veileder.

Flertallet viser til at Arbeiderparti–Senterparti-regjeringen ville styrke offentlig sektors rolle i å inkludere flere i arbeidslivet, og støtter denne intensjonen. Flertallet mener det bør legges tydelige og forpliktende mål for dette inkluderingsarbeidet, og vil i denne sammenheng understreke at erfaringene fra tidligere forsøk viser at dette må kombineres med krav om at det tas aktive og klare grep om målene ikke nås. Uten at forpliktende mål følges av krav om aktive og klare grep der målene ikke nås, er det stor risiko for at målene ikke gir ønskede resultater.

Flertallet viser til at regjeringen både i 2024 og 2025 har en fellesføring til alle statlige virksomheter med pålegg om å ansette flere personer med nedsatt funksjonsevne og hull i CV-en. Ambisjonen ble satt i dialog med de tillitsvalgte.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre og Fremskrittspartiet, fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at utlysninger av stillinger i statens virksomheter utformes slik at stillingens krav og ansettelsesprosessen kan prioritere funksjonshemmede. Regjeringen bes også arbeide sammen med kommuner og fylkeskommuner for tilsvarende praksis i deres stillingsutlysninger.»

VARIG LØNNSTILSKUDD

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at regjeringen planlegger i større grad å benytte varig lønnstilskudd som et alternativ til varig uføretrygd. Flertallet støtter dette. Flertallet slår fast at bruken av lønnstilskudd må rammes inn med forventninger til arbeidsgiverne om fast ansettelse etter tilskuddsperioden, og at bruken av lønnstilskudd ikke skal fortrenge andre unge eller personer med lave kvalifikasjoner som arbeider uten lønnstilskudd.

Flertallet viser til at Probas evaluering av bruken av lønnstilskudd, der det pekes på at en slik ambisjon er krevende med gjeldende budsjettposter. Økt bruk av varig lønnstilskudd vil legge større og mer langsiktige bindinger på tiltaksbudsjettene i Nav. Det vil i praksis bety at Nav-kontor som lykkes med å gjøre en god jobb i tråd med arbeidslinjen, får mindre handlingsrom til å følge opp andre brukere. En løsning, som skissert av Proba, kan være å skille ut «Varig lønnstilskudd» som en

egen budsjettpost. Flertallet støtter denne løsningen.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre, fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag som skiller ut 'Varig lønnstilskudd' som en egen budsjettpost i statsbudsjettet.»

TRYGDEJUSTERT LØNN

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre og Fremskrittspartiet, vil prinsipielt avvise trygdejustert lønn, som betyr at uføretrygdede personer får lavere timelønn enn kolleger for utføring av samme type arbeid. Dette vil ikke være umulig å praktisere uten et komplisert regelverk og et tilhørende, omfattende byråkrati. Det vil kontinuerlig føre til gnisninger på arbeidsplassene om hvem som er berettiget til tarifflønn, kontra de som skal ha trygdejustert lønn. Størrelsen på den trygdejusterte lønnen blir også et tilbakevendende tema om arbeidsevnen til den uføretrygdede endres. Det er også uenighet mellom arbeidstaker- og arbeidsgiversiden om trygdejustert lønn kan innføres i bedrifter både med og uten tariffavtale.

Flertallet viser videre til at arbeidsorientert uføretrygd som begrep også er misvisende, da det tilslører det faktum at det er betalingen for arbeidet – altså lønn for arbeidet – som er forskjellig. Begrepet må derfor skrotes.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, arbeider for at statlig lønnstilskudd til bedrifter som sysselsetter arbeidstakere med nedsatt arbeidsevne, styrkes kraftig. Dette er et langt bedre alternativ enn trygdejustert lønn.

VARIG TILRETTELAGT ARBEID (VTA)

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, understreker at tildelingen av plass i varig tilrettelagt arbeid må bygge på hva som er best for den enkelte bruker. For å sikre en sømløs overgang fra vgs. til VTA for personer som trenger dette, må en komme tidlig i gang med en arbeidsevnevurdering for de som trenger det. Dette vil igjen fordre godt samarbeid og samhandling mellom kommune, fylkeskommune og Arbeids- og velferdsetaten om aktuelle brukere. En ytterligere øking av VTA-plasser vil innebære vesentlige økte kostnader og må derfor sees i sammenheng med ordinære budsjettprosesser.

Flertallet fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake med forslag som styrker opptrappingsplanen for varig tilrettelagt arbeid (VTA) ytterligere, med mål om 1 000 nye plasser per år.»

Et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre og Rødt, fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen snarest mulig fremme forslag som legger til rette for en sømløs overgang fra videregående skole til varig tilrettelagt arbeid (VTA) for personer som fullfører videregående skole, og som har behov for varig tilrettelagt arbeid.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet vil understreke at mange private arbeidsgivere utviser et stort engasjement for å sysselsette ungdom som sliter. Ikke minst gjelder dette små og mellomstore bedrifter hvor det er et nært forhold mellom bedriftsledelsen og innbyggerne i lokalsamfunnet. Dette er en styrke som erfarne fagfolk på Nav-kontor vet å trekke veksler på og spille med. Disse medlemmer vil påpeke at dette arbeidet må anerkjennes i større grad, slik at de ildsjelene som legger sin ære i at dette skal lykkes, verdsettes høyere.

TYDELIG LOVREGULERING AV INNLEIE OG MIDLERTIDIGHET

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Rødt arbeider for faste stillinger i direkte ansettelse der arbeidet utføres. Det gir oss et samfunn som er mer produktivt og mer konkurransedyktig, og der det blir investert mer i de ansattes kompetanse. Arbeiderparti–Senterparti-regjeringen foreslo derfor å avvike den generelle adgangen til midlertidig ansettelse, stramme inn på reglene om innleie fra bemanningsforetak og styrke retten til heltidsstilling for de som ønsker det. Adgangen til innleie «når arbeidet er av midlertidig karakter» er opphevet, og det er forbud mot innleie på byggeplasser i Oslofjord-området.

Disse medlemmer har til gode å se forskning som støtter opp om påstander fra komiteens medlemmer fra Høyre om at en generell adgang til å ansette arbeidstakere midlertidig bidrar til å inkludere flere i arbeidsmarkedet. Disse medlemmer er opptatt av at arbeidsmarkedet skal være trygt og forutsigbart for arbeidstakerne. Trygghet for arbeid og trygghet for inntekt skaper trygge liv. Et velorganisert arbeidsliv er en forutsetning for et trygt familieliv. Videre viser disse medlemmer til at første delrapport fra Fafo om «Virkninger av innstramninger i innleieregelverket» viser at byggebransjen har tilpasset seg nye innleieregler og gitt fast jobb til mange bygningsarbeidere, rørleggere og elektrikere som tidligere ble leid inn fra bemanningsbransjen. Disse medlemmer ønsker å fremheve at

Fafo i delrapporten viser til tall fra SSB som viser at 80–85 pst. av de med byggerker som tidligere var ansatt i bemanningsforetak, og som har fått direkte ansettelse i en byggedrift, har fått fast jobb i full stilling.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet arbeider for et arbeidsliv der faste, direkte ansettelse i heltidsstillinger fremmes. Disse medlemmer viser til at Arbeiderparti–Senterparti-regjeringen med Stortingets tilslutning fikk lovfestet en heltidsnorm og innført dokumentasjonskrav for direkte ansettelse i faste deltidsstillinger, samtidig som man styrker deltidsansattes fortrinnsrett til utvidet stilling til også å gjelde ved innleie i virksomheten. Disse medlemmer ønsker å fremheve at det derimot ikke betyr at det ikke er mulig å ansette arbeidstakere i deltidsstillinger, men det skal være gode grunner til at både arbeidstaker og arbeidsgiver har behov for deltidsansettelse. Disse medlemmer mener det ikke er uforholdsmessig komplisert for en arbeidsgiver å måtte begrunne deltidsansettelse og drøfte slike med tillitsvalgte.

Disse medlemmer mener videre det er viktig å skille mellom bemanningsforetak, vikarbyråer og rekrutteringsselskaper. Her vil disse medlemmer vise til at bemanningsforetakene ansetter arbeidstakeren fast eller midlertidig i bemanningsforetaket, for så å leie arbeidstakeren ut til produksjonsvirksomheter i en tidsbegrenset periode. Dette skiller seg betydelig fra virksomheten til et rekrutteringsselskap. Rekrutteringsselskapet ansetter ikke selv arbeidstakerne, men formidler aktuelle arbeidstakere for ansettelse til produksjonsbedriftene. Vikarbyråer har egne faste eller midlertidig ansatte som de leier ut til produksjonsvirksomheter for å dekke opp vikariater i henhold til arbeidsmiljøloven paragraf 14-9 (2) bokstav b.

Disse medlemmer viser til at rekrutteringsselskaper, slik som beskrevet tidligere, ikke er påvirket av regelverket for innleie i arbeidsmiljøloven. Disse medlemmer vil presisere at rekrutteringsselskaper som eksempelvis Gammel Nok, som også sysselsetter seniorer, kan benytte seniorer til eksempelvis vaktmestertjenester, men da som entrepriser. Derved kommer slike rekrutteringsselskaper ikke inn under arbeidsmiljølovens innleiebestemmelser.

Disse medlemmer viser til komiteens medlemmer fra Høyres merknad om økning i sykefraværet i Norge sammenlignet med andre land etter koronapandemien. Disse medlemmer viser til at sykefraværet har økt mye i mange europeiske land etter pandemien. I Norge økte det legemeldte sykefraværet med omtrent 19 pst. fra 2019 til 2023, mens økningen i sykefraværsprosenten i Danmark også var 19 pst. i samme tidsperiode. Også i land som England, Tyskland og Frankrike har sykefraværet økt betydelig etter covid-19.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet merker seg at meldingen peker på ulike barrierer for inkludering i arbeidslivet, herunder holdningsmessige, kompetansebaserte og økonomiske utfordringer. Det er avgjørende at tiltakene som foreslås, faktisk bidrar til å minimere slike barrierer, og ikke bare fører til mer byråkrati for arbeidsgivere. Erfaringene fra privat sektor viser at enklere tilgang til tilskuddsordninger og tettere oppfølging fra Nav er viktig for å sikre at flere får en reell sjanse til å komme i arbeid.

Disse medlemmer mener også at arbeidsmarkedstiltakene i større grad må tilpasses næringslivets behov. Det må bli enklere for arbeidsgivere å ansette personer på midlertidige ordninger, med mål om fast ansettelse på sikt. Disse medlemmer mener lønnstilskudd må brukes mer strategisk for å sikre at flere får muligheten til å bevise sin arbeidsevne.

Disse medlemmer er kritiske til at regjeringens skatte- og avgiftspolitikkk gjør det kostbart og krevende for bedrifter å vokse. Et høyt skatte- og avgiftsnivå hemmer mulighetene for små og mellomstore bedrifter til å utvide virksomheten, noe som igjen begrenser opprettelsten av nye arbeidsplasser. Lavere skatter og avgifter ville gitt næringslivet større handlingsrom til å investere, innovere og skape flere jobber.

Disse medlemmer viser til at innstrammingene i regelverket for innleie av arbeidskraft, kjent som innleieforbudet, som trådte i kraft 1. april 2023, har hatt negative konsekvenser for både arbeidsgivere og arbeidstakere. Innleie av arbeidskraft er en viktig fleksibilitetsmekanisme i mange bransjer, og innstrammingene har gjort det vanskeligere for bedrifter å tilpasse seg ved behov.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge frem et lovforslag om krav til universell utforming av området arbeid i likestillings- og diskrimineringsloven i løpet av 2025.»

SAMARBEID MELLOM NAV OG ARBEIDSGIVERE OM ARBEIDSINKLUDERING

Komiteens medlemmer fra Høyre fremhever viktigheten av at Nav har tett samarbeid med arbeidsgivere som er villige til å ta inn deltakere på tiltak og på sikt å ansette. Strategiske samarbeid med arbeidsgivere er viktig for å lykkes med å få flere i arbeid. Disse medlemmer viser til at regjeringen Støre i stortingsmeldingen peker på at behovet for økt samarbeid med arbeidsgivere allerede ble understreket i regjeringen Solbergs Meld. St. 33 (2015–2016) NAV i en ny tid – for arbeid og aktivitet. Disse medlemmer mener det er viktig at det kontinuerlig jobbes med dette.

LØNNSTILSKUDD

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at også Sysselsettingsutvalget anbefalte at bruken av lønnstilskudd burde økes betydelig, og at det bør være målrettet mot grupper med særskilte utfordringer med å få innpass i arbeidslivet. Disse medlemmer viser til at ulike studier har vist at lønnstilskudd er et effektivt arbeidsmarkedstiltak for å få flere i arbeid. På bakgrunn av dette prioriterte regjeringen Solberg å øke bruken av lønnstilskudd.

Disse medlemmer viser videre til at regjeringen Solberg iverksatte flere endringer i regelverket for ordningen med lønnstilskudd, med sikte på å øke bruken. Blant disse er økt subsidieringsnivå, forenkling av tilskuddssatser, utvidet bruk av midlertidig ansettelse og enklere kombinasjon med andre tiltak.

Disse medlemmer viser til at det i 2019 ble innført et standardisert lønnstilskudd som erstattet individuell utmåling av lønnsrefusjonen. Hensikten var å gjøre den midlertidige lønnstilskuddsordningen enklere for arbeidsgivere å ta i bruk, og dermed legge til rette for at flere kan innvilges lønnstilskudd.

Disse medlemmer viser til at etter forenklingene økte bruken av midlertidig lønnstilskudd i tråd med intensjonen, men fra siste del av 2022 ble antall tiltaksdeltakere redusert. Disse medlemmer viser videre til at totalt antall deltakere på midlertidig lønnstilskudd i 2023 var på om lag samme nivå som i 2016, jf. Figur 5.2 i Meld. St. 33 (2023–2024) En forsterket arbeidslinje. Disse medlemmer merker seg at regjeringen Støre skriver at bruken av midlertidig lønnstilskudd igjen har økt per 1. tertial 2024, men merker seg også at det ikke er tilbake på samme nivå som i 2021. Disse medlemmer merker seg at regjeringen Støre også skriver at utviklingen fra 2021 blant annet må ses i sammenheng med reduserte budsjettammer innført av regjeringen Støre.

Disse medlemmer ser positivt på at regjeringen Støre har tenkt å øke bruken av lønnstilskudd, og forventer at dette følges opp i forslag til statsbudsjettet for 2026.

INKLUDERINGSMÅL

Komiteens medlemmer fra Høyre peker på at regjeringen Solberg i 2018 tok initiativ til en inkluderingsdugnad. Målet var å få offentlige og private virksomheter til å senke terskelen for deltakelse i arbeidslivet for personer med nedsatt funksjonsevne og hull i CV-en. Innsatsen ble årlig styrket for å få flere i arbeid.

Disse medlemmer viser til at som en del av inkluderingsarbeidet ble det fastsatt et mål om at minst fem pst. av de nyansatte i staten skal være personer med nedsatt funksjonsevne eller hull i CV-en. Flere hundre

mennesker har kommet i jobb som følge av ordningen før den ble fjernet av regjeringen Støre.

Disse medlemmer noterer seg at Direktoratet for forvaltning og økonomistyring (DFØ) har evaluert inkluderingsmålet i DFØ-rapport 2021:6 Evaluering av inkluderingsdugnaden i det statlige tariffområdet. Selv om flere etater i det statlige tariffområdet ikke nådde femprosentmålet, konkluderer rapporten med at målet ga et klart signal om at staten mente alvor med inkluderingsarbeidet. Disse medlemmer viser videre til at trenden var stigende, med flere personer i målgruppen som ble rekruttert i 2020 enn i 2018.

Disse medlemmer merker seg også at femprosentmålet bidro til at arbeidet med inkludering inngikk i både styringsdialogen og virksomhetenes rapportering. Disse medlemmer registrerer at flere ledere i staten nettopp påpeker at tydelige signaler fra statsministeren, politisk ledelse og eget eierdepartement var en viktig hjelp og pådriver i arbeidet. Her trekker man også frem fellesføringen og krav til rapportering i årsrapportene.

Disse medlemmer merker seg at arbeidet har vist at staten inkluderte flere. Norge har ikke råd til at folk som vil og kan jobbe, står utenfor arbeidslivet. Samtidig har inkluderingsarbeidet betydd mye for den enkelte. Å ha en jobb å gå til er aller viktigst for den enkelte. Det handler ikke bare om inntekt, men om selvfølelse og å ha et sosialt nettverk. Disse medlemmer mener enhver arbeidsledig har kunnskap og kompetanse som det norske samfunnet trenger. Den viktigste jobben fremover må derfor være å legge til rette for at alle som vil og kan jobbe, får jobb. For å oppnå det må man skape flere jobber og gi flere sjansen til å prøve seg i arbeidslivet.

Disse medlemmer peker på at femprosentmålet har bidratt til å gi inkludering oppmerksomhet og tyngde. Kompetansen innen, bevisstheten om og engasjementet for inkludering har økt blant lederne i staten. Men det er fortsatt behov for en offensiv innsats for å inkludere flere.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede hvordan kommunene på sikt kan innføre et mål om at fem pst. av nyansettelser skal være mennesker med hull i CV-en eller en funksjonsnedsettelse, og følge opp med årlig rapportering.»

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gjenetablere et mål om at fem pst. av nyansettelsene i staten skal være mennesker med hull i CV-en eller en funksjonsnedsettelse, samt krav til årlig rapportering om oppfyllelse av målet.»

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til anmodningsvedtak 625 vedtatt 7. mai 2024, der Stortinget har bedt regjeringen igangsette et arbeid for å utrede ytterligere og sterkere tiltak for å inkludere flere mennesker med funksjonshindre og flere mennesker med hull i CV-en i arbeidslivet. Dette inkluderer tiltak i statens arbeidsgiverpolitikk samt tiltak for å bygge ned samfunnsskapte funksjonshindre og diskriminering. Disse medlemmer ser frem til at regjeringen Støre kommer tilbake til Stortinget med forslag innen utgangen av vårsesjonen 2025.

HOVEDREGEL OM AT INGEN UNDER 30 ÅR SKAL BLI UFØR

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til Høyres merknader i kapittel 4 om arbeidsorientert uføretrygd og Høyres forslag om en ny statlig arbeidsrettet inntektssikringsordning etter inspirasjon fra kvalifiseringsprogrammet for unge under 35 år som faller utenfor jobb og skole.

Disse medlemmer peker videre på at det viktigste for å forhindre ungt utenforskap er å bidra til at unge mennesker, også de med helseutfordringer, kommer i ordinært arbeid. Arbeidet med arbeidsorientert uføretrygd har blitt stoppet, og det ikke er noe klart mål om når og i hvilket omfang forsøket med en ny arbeidsrettet ytelse for unge skal finne sted. Disse medlemmer konkluderer derfor med at regjeringen Støre så langt i regjeringssperioden på 3,5 år ikke har kommet med konkrete tiltak for å stanse tilstrømmingen av unge mennesker til arbeidsavklaringspenger og uføretrygd.

Disse medlemmer fremhever viktigheten av at denne problemstillingen tas på alvor. I stedet for å forhandle bort verdifulle virkemidler til å hjelpe flere i arbeid, trenger Norge handlekraft og tiltak som svarer på det økende utenforskapet.

Disse medlemmer viser videre til at Sysselsettingsutvalget i NOU 2021:2 Kompetanse, aktivitet og inntektssikring — Tiltak for økt sysselsetting foreslår å innføre systematisk ny vurdering av vedtak om uføretrygd for unge under 30 år etter et visst antall år, i tilfeller der det på tidspunktet for vedtak vurderes å være muligheter for at inntektsevnen kan bli bedre over tid. Disse medlemmer viser videre til at Sysselsettingsutvalget foreslo dette for å begrense omfanget av varig uføreytelse blant unge.

Disse medlemmer mener at regjeringen Støres forslag til tiltak for unge med uføretrygd er svært lite forpliktende og relativt innholdsløse. Et eksempel på dette er tiltaket regjeringen foreslår at man vil

«Vurdere om unge med uføretrygd bør få målrettet informasjon fra Arbeids- og velferdsetaten om muligheter for arbeidsrettet oppfølging.»

Disse medlemmer mener situasjonen tilsier at det trengs en klar og tydelig politikk for å møte den alarmerende utviklingen.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede hvordan det kan innføres en hovedregel der personer under 30 år ikke skal innvilges uføretrygd, med mindre det er åpenbare grunner til at man skal ha det, og sørge for at flere unge heller får inntektssikring gjennom en arbeidsrettet ytelse.»

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gjennomføre et oppfølgingsansvar for Nav, for tilfeller der den uføres helsetilstand er bedret og den uføre selv vil og kan prøve seg i jobb.»

IA-AVTALEN

Komiteens medlemmer fra Høyre er glade for at partene 12. februar 2025 kom til enighet om en ny IA-avtale. Disse medlemmer er likevel bekymret for at også denne IA-perioden vil få et sykefravær som fortsetter å øke. Disse medlemmer har friskt i minne at målet med IA-avtalen i 2018 var å få ned sykefraværet med 10 pst, men at fraværet i stedet har steget med 17,5 pst. Disse medlemmer fremhever at det hviler et stort ansvar på partene og regjeringen Støre for å følge opp innholdet.

Disse medlemmer peker på tall fra Nav som viser at det legemeldte sykefraværet i 3. kvartal 2024 er det høyeste siden 2009. Det er det høyeste sykefraværet på femten år. Disse medlemmer viser til at andre sammenliknbare land har fått ned sykefraværet etter pandemien, mens det i Norge har fortsatt å øke. Disse medlemmer viser til at Høyre vil fortsette å jobbe for at gradert sykemelding skal være en absolutt hovedregel, at arbeidsgivere skal få større incentiver til å få ned langtidssykefraværet mot at de betaler mindre for korttidssykefraværet, og at det stilles krav til fastlegene om å vurdere arbeidsevne og begrunne alle sykemeldinger. I tillegg vil Høyre endre de økonomiske incentivene for fastleger slik at det lønner seg å ikke skrive ut sykemeldinger, og sette ned en sykefraværskommisjon som skal finne årsaker til det høye sykefraværet og kartlegge årsaker til hva som står i veien for å få folk raskere tilbake i jobb.

VARIG TILRETTELAGTE ARBEIDSPASSER (VTA)

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til regjeringen Solbergs satsing med å inkludere flere i arbeidslivet, og at man i den anledning økte antall varig

tilrettelagte arbeidsplasser (VTA) med om lag 3 000, som Høyre i fortsettelsen har fulgt opp i sine alternative statsbudsjetter.

Disse medlemmer viser til at regjeringen Støres egen kartlegging, som svar på flertallets anmodningsvedtak i Stortinget, stadfester et behov på mellom 900 og 1 900 nye VTA-plasser årlig. Disse medlemmer ser det som positivt at regjeringen Støre, jf. Prop. 1 S (2023–2024), omsider kom med en forpliktende opptrappingsplan for å øke antall plasser som oppfølging av anmodningsvedtak nr. 605 av 18. april 2023. Den fireårige opptrappingsplanen for VTA (2024–2027) tar sikte på en økning på 2 000 plasser innen utgangen av 2027. Disse medlemmer mener at satsingen skulle vært sterkere for å sikre flere en deltakelse i arbeidslivet. Alle har noe å bidra med, og det er politikernes ansvar å legge forholdene til rette.

Disse medlemmer merker seg at i forbindelse med de senere års opptrapping av varig tilrettelagt arbeid har mye av veksten kommet i varig tilrettelagt arbeid i ordinært arbeidsliv (VTA-O). Disse medlemmer mener det er positivt at flest mulig kan delta i det ordinære arbeidslivet. Samtidig er det viktig at antall plasser økes også i varig tilrettelagt arbeid i skjermet virksomhet (VTA-S), slik at også de som står lenger unna det ordinære arbeidslivet, kan få bidra med sine evner og kompetanse.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen heve den årlige opptrappingen fra 500 til 1 000 varig tilrettelagte arbeidsplasser (VTA) per år og komme tilbake til Stortinget i forbindelse med statsbudsjettet for 2026.»

«Stortinget ber regjeringen utrede hvordan varig tilrettelagt arbeid (VTA) og varig tilrettelagt arbeid i ordinært arbeidsliv (VTA-O) kan omgjøres til en mer fleksibel og individorientert ordning kalt tilrettelagt arbeid (TA), med tettere oppfølging både i og utenfor ordinært arbeidsliv.»

Disse medlemmer noterer seg at mens varig tilrettelagt arbeid i skjermet virksomhet (VTA-S) følges opp av tiltaksbedrifter, følges personer i VTA-O-tiltaket opp av Nav. Disse medlemmer viser videre til kartleggingen gjort av Oxford Research, på bestilling fra Arbeids- og velferdsdirektoratet. Her kommer det frem at VTA-O ofte har lav prioritet i Nav, både hva angår rekruttering av arbeidsgivere som ønsker å ansette, og graden av oppfølging av den enkelte VTA-O-arbeidstaker.

Disse medlemmer registrerer samtidig at ideelle aktører som HELT MED har vist at flere med nedsatt funksjonsevne og andre innenfor VTA-målgruppen kan

jobbe i ordinært arbeidsliv, med noe bedre oppfølging overfor både arbeidstaker og arbeidsgiver. Disse medlemmer mener det er mulig å få enda større dynamikk inn i VTA-O-tilbudet ved at også andre aktører enn Nav, eksempelvis vekst- og attføringsbedriftene og HELT MED, får ansvar for oppfølgingen. Disse medlemmer legger til grunn at det vil gi et mer sømløst tilbud, men også en større overgang til ordinært arbeid. Det kan frigjøre ledig kapasitet i VTA-S, til folk som i dag er i kø.

Disse medlemmer viser til anmodningsvedtak nr. 604 fra 18. april 2023 om å gi personer med utviklingshemming i VTA-O varig oppfølging. Disse medlemmer er skuffet over at det nå har gått tre år siden Stortinget først anmodet regjeringen Støre om å sørge for at det utvikles bedre modeller for oppfølging i VTA-O. Disse medlemmer mener at arbeidet har tatt uforholdsmessig mye tid, og undrer seg over hvorfor regjeringen Støre ikke har fulgt opp anmodningen i vedtak nr. 604 om å komme tilbake med sin oppfølging i forbindelse med statsbudsjettet for 2024.

Disse medlemmer viser til vedtak nr. 407 og 409 fra 3. mars 2022, som regjeringen Støre opprinnelig foreslo å følge opp med et forsøksprosjekt i utvalgte fylker. Disse medlemmer understreker, i likhet med det Stortinget den gang gjorde, at det ikke var en tilfredsstillende oppfølging. Den tilrettelagte oppfølgingen for personer med utviklingshemming i ordinært arbeidsliv må være av varig karakter og ha et omfang tilsvarende det som praktiseres i HELT MED-modellen.

Disse medlemmer peker på at regjeringen Støre i Prop. 1 S (2023–2024) for Arbeids- og inkluderingsdepartementet varslet at de skulle sende forslag om nye regler på høring tidlig i 2024. Disse medlemmer merker seg at regjeringen Støre ikke fulgte opp dette. Disse medlemmer viser videre til Dokument nr. 15:886 (2024–2025), der Høyre stiller spørsmål til regjeringen Støres arbeids- og inkluderingsminister om status på fremdrift. Disse medlemmer er skuffet over at det nå har gått tre år siden Stortinget først anmodet regjeringen Støre om å sørge for at det utvikles bedre modeller for oppfølging i VTA-O. Disse medlemmer mener at det nå er på tide å vise handlekraft og levere på Stortingets vedtak om å gi varig oppfølging til personer med utviklingshemming i VTA-O.

MER FLEKSIBILITET I ARBEIDSMILJØLOVGIVNINGEN

Komiteens medlemmer fra Høyre er forundret over at regjeringen Støre de siste årene har brukt mye tid på å stenge dører inn i arbeidslivet. Disse medlemmer viser til at regjeringen Støre har strammet inn innleieregelverket. Disse medlemmer viser til at 40 pst. av fast ansatte i bemanningsbransjen før innstrammingene kom fra arbeidsledighet. Dette viser

at bemanningsbransjen har vært en viktig bidragsyter til inkludering i arbeidslivet.

Disse medlemmer viser videre til at regjeringen Støre har strammet inn på midlertidige ansettelses og deltid. Disse medlemmer er helt enige i at hovedregelen i arbeidslivet skal være hele og faste stillinger, og at ufrivillig deltid i enda større grad må reduseres. Disse medlemmer vil fremheve at Høyre alltid har påpekt at regjeringen Støre ikke har tatt hensyn til at deltid også kan være frivillig av ulike årsaker. Disse medlemmer mener det er viktig å ha forståelse for at noen arbeidstakere har helseproblemer som gjør heltid helt umulig. Disse medlemmer mener norsk arbeidsliv også må ha plass til denne gruppen.

Disse medlemmer merker seg at regjeringen Støre i Meld. St. 33 (2023–2024) En forsterket arbeidslinje, omsider erkjenner at en deltidsstilling kan være en god inngang for å komme i arbeid, eventuelt i kombinasjon med fleksibel arbeidstid. Disse medlemmer merker seg også at det i stortingsmeldingen står at det er verdifullt om en person går fra å ikke jobbe, til å jobbe noe – og det er positivt om en som jobber deltid, øker sin deltakelse i arbeidslivet, samt at utfordringer knyttet til helse kan gjøre at det å ha en heltidsjobb er urealistisk. Disse medlemmer mener det derfor er underlig at regjeringen hittil har brukt tiden på å innsnevre adgangen til andre stillingstyper enn de faste hele stillingene.

Disse medlemmer vil senke terskelen inn i arbeidslivet ved å åpne for en generell adgang til å ansette i midlertidige stillinger innenfor et strengt regelverk, samt å vurdere om det bør gjøres endringer i lovverket for å kunne inkludere flere i arbeidslivet gjennom deltidsstillinger. Disse medlemmer mener det bør bli enklere å inkludere flere i arbeidslivet, ikke vanskelige.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen nedsette et utvalg som skal gjennomgå hele arbeidsmiljølovgivningen for å kartlegge hindre for inkludering i arbeidslivet.»

«Stortinget ber regjeringen vurdere å forlenge dagens prøvetid fra 6 til 12 måneder der det finnes store inkluderingsfordeler og det er i arbeidstakers interesse at prøvetiden forlenges.»

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at næringslivet kan leie inn arbeidskraft ved behov, i tråd med reglene som gjaldt fra 2019.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt understreker at barrierer og utstøtelse må fjernes for å inkludere flere i arbeidslivet. Disse medlemmer vil rette incentiver mot arbeidsgiverne og arbeide strukturelt for at alle som kan og vil jobbe, får arbeid. Disse medlemmer vil prioritere tiltak for å inkludere flere med funksjonsvariasjoner i arbeid, samt arbeide mot andre former for diskriminering mot minoritetspersoner i arbeidslivet, som rasisme.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i forslaget til statsbudsjett for 2026 foreslå innføring av en tilretteleggingspott som arbeidsgivere kan søke på for å finansiere til tilrettelegging på arbeidsplassen for å kunne inkludere og beholde flere i arbeid.»

ARBEIDSMARKEDSTILTAK

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at det i meldingen står at

«Regjeringen vil vurdere å styrke oppfølgingstiltak i egenregi. Det vil kunne medføre at ressurser vris ytterligere fra anskaffet oppfølgingstiltak til oppfølgingstiltak i egenregi.»

Dette medlem viser til at Nav leverer gode resultater ved oppfølgingstiltak i egenregi, og mener derfor flere Nav-kontor må gi tilbud om oppfølgingstiltak i egenregi.

Dette medlem mener for mye av arbeidsmarkedstiltakene er anbudsutsatt. Fra 2015 har avklarings- og oppfølgingstjenester for personer med nedsatt arbeidsevne vært konkurranseutsatt. Det foregående forhåndsgodkjente systemet, hvor man ikke benyttet anskaffelsesregelverket, ble etter dette begrenset til tiltakene arbeidsforberedende trening (AFT) og varig tilrettelagt arbeid (VTA). Ifølge NOU 2024:17 bestod hele 61 pst. av de samlede anskaffelsene per 2022 av kommersielle leverandører. Omfanget av anskaffelsene utgjør over 2 mrd. kroner årlig.

VARIG TILRETTELAGT ARBEID (VTA)

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at det er behov for flere VTA-plasser, og særskilt er det etter dette medlemmets syn behov for flere VTA-plasser i skjermede virksomheter. Personer som fullfører videregående skole, og hvor det er opplagt at en VTA-arbeidsplass er riktig arbeidssted videre, må få dette. Det er derfor behov for en sømløs overgang fra videregående skole til VTA for de som skal ha det.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til ulike innspill om lønnstilskudd. LO påpeker at ordningen med lønnstil-

skudd må rammes inn bedre, FO mener at det må bli tydeligere føringer for langvarige lønnstilskudd, Ferd sosiale entreprenører sa under den muntlige høringen at når regjeringen sier de skal trappe opp satsingen på lønnstilskudd, så er det i teorien bra, men at det i praksis ofte har motsatt effekt av intensjonen. De sier at de ser og hører om mange eksempler på at personer blir gående på det ene lønnstilskuddet etter det andre, uten at det fører til direkte ansettelser. Og at det å gå i flere år på lønnstilskudd kan være nedbrytende for et menneske. De trekker videre frem at en årsak til dette kan være at en del arbeidsgivere ansetter personer kun på grunn av den økonomiske støtten, i stedet for å vurdere om de er den beste kandidaten for jobben.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå rammene for lønnstilskudd og legge frem forslag som sikrer at ordningen med lønnstilskudd fører til at flere går over i direkte, fast og varig arbeid.»

Tiltak for at flere arbeidsgivere og arbeidssøkere skal finne hverandre

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet mener at Nav i større grad kan fungere som arbeidsformidler og skaffe lokalt næringsliv arbeidskraft. Mange bedrifter ønsker mer informasjon om brukere i Nav som mulig kan bli ansatt i bedriftene, men regler om personvern kan vanskelig gjøre dette. Disse medlemmer mener det bør vurderes om Navs brukere kan gi samtykke til at bedrifter kan gis relevant informasjon om dem slik at bedriftene enklere kan bruke Nav som en arbeidskraftformidler. Disse medlemmer mener Nav må medvirke til at potensielle arbeidsgivere kan få informasjon om potensielle arbeidstakere.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, mener noe av viktigste som kan gjøres for å sikre at flere arbeidsgivere og arbeidssøkere finner hverandre, er å sørge for tid og tillit til de ansatte i Nav og deres møte med brukerne. De ansatte i Nav må få nok tid, tillit, kollegaer og faglig handlingsrom til å følge opp hver enkelt på en bedre måte. Det innebærer færre rapporteringskrav for både ansatt og bruker.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet understreker viktigheten av velfungerende plattformer hvor arbeidsgivere og arbeidssøkere enkelt kan finne hverandre. Et effektivt arbeidsmarked forutsetter at både arbeidssøkere og næringslivet har tilgang på gode digitale verktøy samt oppdatert informasjon om arbeidsmuligheter. Moder-

ne teknologi bør benyttes for å optimalisere jobb-matching, forenkle rekrutteringsprosesser og bidra til økt sysselsetting.

Komiteens medlemmer fra Høyre mener det trengs en holdningsendring rundt Nav sitt samfunnsoppdrag. I dag er de aller fleste ytelser helserelevante, og man trenger en diagnose for å sikre seg inntekt dersom man har falt utenfor arbeidslivet. Istedenfor at Nav sitt arbeid skal sentreres rundt sykdom og grad av sykdom, bør heller arbeidet dreie seg om å avklare hva den enkelte er i stand til å gjøre. Til dette trenger Nav andre alternativer til inntektssikring enn rene helserelevante ytelser.

Disse medlemmer vil trekke frem at Høyre er tilhengere av både arbeidsorientert uføretrygd, økt bruk av lønnsstøtte og en rask implementering av en ny arbeidsrettet ytelse for unge. Dette er viktige skritt på veien for at flere arbeidsgivere og potensielle arbeidstakere skal finne hverandre.

Disse medlemmer viser til at sjansene for å inkludere flere i arbeidslivet øker der Nav har god kontakt med lokale bedrifter. Disse medlemmer viser til at Nav i større grad kan fungere som arbeidsformidler og skaffe lokalt næringsliv nødvendig arbeidskraft. Flere bedrifter sier de ønsker mer informasjon om brukere på Nav som potensielt kunne vært nye ansatte, men at regler om personvern er til hinder for dette. Disse medlemmer mener det bør sees på om brukere hos Nav kan samtykke til at bedrifter kan få relevant informasjon om deres arbeidsevne og arbeidserfaring slik at bedriftene enklere kan bruke Nav som en formidler av arbeidskraft.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede om den enkelte Nav-bruker kan samtykke til at potensielle arbeidsgivere kan få informasjon om dem for mulige ansettelser.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti mener noe av viktigste som kan gjøres for å sikre at flere arbeidsgivere og arbeidssøkere finner hverandre, er å sørge for tid og tillit til de ansatte i Nav og deres møte med brukerne. De ansatte i Nav må få nok tid, tillit, kollegaer og faglig handlingsrom til å følge opp hver enkelt på en bedre måte. Det innebærer færre rapporteringskrav for både ansatt og bruker.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i forslaget til statsbudsjett for 2026 rapportere til Stortinget om arbeidet med en tillitsreform i Nav, og gi en oversikt over mulige regel-

endringer Stortinget kan vedta gjennom lovendring for å redusere mengden rapportering og overstyring av ansatte og brukere.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti støtter en såkalt konjunkturuavhengig bruk av arbeidsmarkedstiltak, altså å øke antallet tiltak selv om arbeidsmarkedet er stramt. Disse medlemmer mener at denne politikken kan følges oppe enda mer offensivt, blant annet ved å trappe opp økningen i varig tilrettelagte arbeidsplasser (VTA) med 1 000 plasser i året, slik som regjeringens utredninger viser at det er behov for.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet, fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen trappe opp antallet nye varig tilrettelagte arbeidsplasser (VTA) med 1 000 plasser i året, med oppstart i forslaget til statsbudsjett for 2026.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti støtter flere opplæringstiltak som arbeidsmarkedstiltak, særlig som kvalifisering på arbeidsplass. Disse medlemmer vil slå fast at målet med mange tiltaksløp må være hele, faste stillinger og fagbrev.

Disse medlemmer støtter økt bruk av lønnskudd, både midlertidige og varige. Disse medlemmer slår fast at bruken av lønnskudd må rammes inn med forventninger til arbeidsgiverne om fast ansettelse etter tilskuddsperioden, og at bruken av lønnskudd ikke skal fortrenge andre som unge eller personer med lave kvalifikasjoner som arbeider uten lønnskudd.

Disse medlemmer mener det trengs å tenkes nytt og større for å sikre alle som kan og vil jobbe, et arbeid. Det er en rekke uløste behov i kommuner og ellers, som ikke dekkes. Derfor bør det utredes en jobbgaranti som innebærer søknadsbaserte midler som kommuner eller ideelle kan bruke til å skape nye arbeidsplasser og ansette folk, i samarbeid med Nav.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede en jobbgaranti som innebærer statlig støtte til å faktisk skaffe arbeid, forutsatt at jobbene som etableres, er organiserte, ikke fortrenger annet fast arbeid og løser ekte behov.»

Bedre gjennomføring av arbeidsmarkedspolitikken

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til komiteens høring der flere aktører, inkludert ASVL, Arbeid & Inkludering i NHO Service og Handel og Forbundet Styrke mener det er viktig å unngå at tiltakene arbeidsforberedende trening (AFT) og varig tilrettelagt arbeid (VTA) settes ut på anbud. Disse tiltakene er rettet mot personer med svært svak tilknytning til arbeidslivet. Flere av deltakerne i komiteens høring uttrykte bekymring for at anbudsutsetting av tiltakene kan føre til et dårligere tilbud for disse gruppene, fordi tiltaksarrangørene får et insentiv til å unngå de mest ressurskrevende brukerne.

Flertallet fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at varig tilrettelagt arbeid (VTA) og arbeidsforberedende trening (AFT) ikke settes ut på anbud.»

Flertallet mener det er avgjørende at Nav har mulighet til å velge de beste tiltakene for brukerne. Flertallet er mot en utvikling der kommersielle aktører tar en stadig større andel av arbeidsmarkedstiltakene. Flertallet arbeider for å styrke de ideelle aktørenes rolle i arbeidsmarkedspolitikken. Best mulig kvalitet må defineres ved anskaffelsesprosessen, og kvalitetskrav må oppfylles slik de blir beskrevet.

Flertallet fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen prioritere ideelle og offentlige aktører i arbeidsmarkedstiltak for å sikre best mulig kvalitet i tiltakene for brukerne.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Rødt viser til at Arbeiderparti–Senterparti-regjeringen i meldingen skriver at man vil vurdere endringer i regelverket for arbeidsforberedende trening. Regjeringen vil vurdere om oppfølging i tiltaket også bør kunne skje etter at deltakeren er ansatt. Dette begrunnes med at deltakere ofte kan ha behov for oppfølging i en overgangsperiode for å forhindre at de igjen faller ut av arbeidslivet. Disse medlemmer understreker at slik oppfølging må ha som formål å sikre at tiltaket gir en mest mulig varig tilknytning til arbeidslivet.

Disse medlemmer viser til at deltakerne i komiteens høring som omtalte forslagene til endringer for AFT, var positive til Arbeiderparti–Senterparti-regjeringens forslag, og mente at endringene bør gjennomføres så raskt det lar seg gjøre. Disse medlemmer deler denne vurderingen.

Komiteen flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre og Fremskrittspartiet, fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gjøre nødvendige regelendringer for å sikre at deltakere i arbeidsforberedende trening (AFT) også kan følges opp på hensiktsmessig måte etter ansettelse, og åpne for at deltakere kan delta i fag- og yrkesopplæring som leder frem mot fagbrev.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at forskning og erfaring tilsier at de tiltakene som likner mest på ordinær ansettelse, ofte har best effekt. Arbeidsmarkedsmyndighetene og bedriftene må derfor spille på lag i inkluderingsarbeidet. Betydningen av ordinært arbeidsliv som en sentral tiltaksarena bør styrkes, og offentlig sektor bør ha en mer fremtredende rolle i inkluderingsarbeidet.

Disse medlemmer vil trekke frem samarbeid som en viktig faktor for å lykkes bedre i arbeidsmarkedspolitikken. Mange som står utenfor arbeidslivet, har helsemessige utfordringer eller mangler nødvendig kompetanse, og ofte henger dette sammen. Disse medlemmer deler Arbeiderparti–Senterparti-regjeringens syn på at man må videreutvikle samarbeidet mellom Nav, helse- og omsorgstjenesten og utdanningssektoren, spesielt er dette viktig overfor utsatte unge.

En spesielt sårbar gruppe er barn og unge som er i ferd med å falle utenfor i skolen. For mange er lettere psykiske helseplager en del av et samlet problembilde. Alternative arenaer som gjerne er rettet mot mer praktisk arbeid, viser gode resultater for mange. Slike tiltak innebærer ofte et samspill mellom kommune, fylkeskommune, private og ideelle aktører og Arbeids- og velferdsetaten.

Disse medlemmer mener det må legges bedre til rette for at utsatte unge i alderen 16 til 19 år som ikke fullt ut klarer å nyttiggjøre seg av det fylkeskommunale tilbudet om tilrettelagt fag- og yrkesopplæring, kan få et tilbud via Arbeids- og velferdsetaten. Det vil i den forbindelse være behov for å se nærmere på virkemidler og regelverk som Nav forvalter.

Disse medlemmer viser til at tett individuell oppfølging av den enkelte er en viktig suksessfaktor. Tillitsreformen var et av Arbeiderparti–Senterparti-regjeringens grep for å utvikle og fornye offentlig sektor. Et av de sentrale premissene for tillitsreformen i arbeids- og velferdsforvaltningen er at Nav-kontorene og de ansatte i førstelinjen skal ha større handlingsrom til å bruke sin faglighet og kompetanse i arbeidet. For å kunne utøve skjønn og tilpasse tjenestene til individuelle behov og lokale forhold må medarbeiderne ved Nav-kontorene ha et godt kunnskapsgrunnlag og gode støttesystemer.

Disse medlemmer viser til at kjernen i tillitsreformen er at kunnskapen og erfaringen til fagfolk som fysisk møter folk som trenger bistand fra Nav, utnyttes enda bedre enn i dag. Derved kan det opparbeides tillit slik at resultatene av arbeidet kan blir bedre og komme raskere. Slik skal medarbeiderne i førstelinjen i Nav skape bedre resultater gjennom å utnytte sin fagkompetanse bedre, ta større ansvar og levere bedre tjenester og løsninger.

Disse medlemmer mener at ansatte under tillitsreformen skal opptre i det overordnede intensjon. Faglig skjønn innebærer at man kan få ulike løsninger for å få en likeverdig behandling av personer som har en ulik situasjon.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til behovet for bedre informasjon om resultatene av Arbeids- og velferdsetats innsats. Det er avgjørende at arbeidsmarkedstiltak evalueres grundig, slik at ressurser brukes på tiltak som faktisk virker. Disse medlemmer ønsker utviklingen av nye indikatorer for å måle effekten av arbeidsmarkedspolitikken velkommen, men understreker at dette må følges opp med konkrete justeringer av tiltakene basert på resultatene fra evalueringen.

Disse medlemmer vil understreke at det er viktig å sørge for mer faglig frihet og mulighet til å tilpasse tjenester til individuelle behov. Det må sikres at økt autonomi, blant annet hos den enkelte saksbehandler i Arbeids- og velferdsetaten, ikke fører til ulik praksis og vilkårlighet, men i stedet bidrar til en mer effektiv og treffsikker bistand.

Komiteens medlemmer fra Høyre mener at enhver tidsittende regjering er ansvarlig for å utvikle og fornye offentlig sektor. Disse medlemmer viser til den såkalte «tillitsreformen» som regjeringen Støre har igangsatt. Disse medlemmer har merket seg at regjeringen i stortingsmeldingen skriver at reformen innebærer at Nav-ansatte skal få større handlingsrom til å bruke sin faglighet og kompetanse i arbeidet med å finne løsninger til det beste for brukerne. Disse medlemmer stiller seg undrende til hvordan dette fungerer i praksis, og hvilke hindringer regjeringen Støre har fjernet og eventuelt vil fjerne for å gi Nav-ansatte større handlingsrom.

Disse medlemmer viser videre til at det også trekkes frem at det er viktig med mer lokal frihet og mindre detaljstyring. Disse medlemmer støtter dette. Samtidig vil disse medlemmer fremheve at et viktig prinsipp i velferden vår er at vi alle har de samme rettighetene. Disse medlemmer mener derfor det er viktig med nasjonale føringer og tydelig lederskap for å sikre dette. Det kan ikke være sånn at kriteriene er annerledes hos Nav i Hamar enn det er hos Nav i Mosjøen,

bare fordi de ansatte på det ene stedet utviser en annen form for skjønn. Velferden skal være lik i hele landet.

Disse medlemmer viser til at regjeringen Solberg i Meld. St. 32 (2020–2021) støtter en systematisk og kunnskapsbasert tjenesteutvikling for å gi helhetlige tjenester for den enkelte bruker. Disse medlemmer viser videre til at regjeringen Solberg i sin stortingsmelding skriver at de vil videreutvikle og styrke den kunnskapsbaserte tjenesteutviklingen i arbeids- og velferdsforvaltningen.

Disse medlemmer viser til at Meld. St. 33 (2015–2016) NAV i en ny tid – for arbeid og aktivitet fra regjeringen Solberg, som omtales i regjeringen Støres Meld. St. 33 (2023–2024), hadde en målsetting om å gi økt handlingsrom til Nav-kontorene fordi de sto nærmest brukerne og best kjente til deres behov. Videre trekker regjeringen Støre frem at det i Meld. St. 33 (2015–2016) står at:

«Fra og med 2017 ble det slutt på at departementet styrte etaten både på budsjett og gjennomføring av antall tiltaksplasser. Etaten har dermed fått en betydelig større handlefrihet i bruken av arbeidsmarkedstiltakene.»

Disse medlemmer mener det er behov for å øke samarbeidet mellom arbeids- og velferdsforvaltningen og sosiale entreprenører uavhengig av om de er offentlige eller private. Sosiale entreprenører utvikler og tar i bruk, eller leverer, nyskapende løsninger og kan være viktige samarbeidspartnere i arbeidet med å forebygge utenforskap og inkludere flere i arbeids- og samfunnsniv.

Disse medlemmer mener at økt samarbeid mellom arbeids- og velferdsforvaltningen og sosiale entreprenører kan gi et bedre tilbud til brukere med sammensatte utfordringer eller som har utfordringer som ikke fanges opp godt nok i dag. Løsningene kan også komplementere offentlige tjenester slik at den enkelte samlet får et bedre tilbud. Disse medlemmer fremhever viktigheten av det å stimulere til mer sosialt entreprenørskap.

Disse medlemmer viser til Stortingets behandling av Innst. 371 S (2021–2022), jf. Representantforslag 212 S (2021–2022) fra representanter fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre om å ta alle gode krefter i bruk for å få folk i jobb. Disse medlemmer viser til Stortingets behandling av Innst. 61 S (2023–2024), jf. Representantforslag 261 S (2022–2023), der Stortinget 28. november 2023 vedtok å be regjeringen fremme en strategi for å styrke ideell sektors rolle og tilbud på arbeids- og velferdsfeltet. Disse medlemmer merker seg at strategien fortsatt ikke er på plass.

Disse medlemmer påpeker at den viktigste jobben fremover er å få flere i arbeid. Samtidig vet man at mennesker som trenger hjelp og bistand fra Nav, har hver sin unike historie. For å bidra til at flere kan delta i

arbeid og aktivitet, må en derfor i større grad skreddersy tilbud som passer den enkeltes behov, fremfor å ha et ensporet system med A4-løsninger. Disse medlemmer mener frivillige organisasjoner og sosiale entreprenører er avgjørende samarbeidspartnere for å gi flere mulighet til å delta. Anbudsrunder må forenkles slik at flere får mulighet til å delta, gode forsøk bør oppskaleres og det bør bli mer fleksibelt for brukeren å benytte seg av ulike arbeidsmarkedstiltak.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en plan for hvordan offentlige anskaffelser og anbud i større grad kan prioritere sosial bærekraft og inkludering, herunder vurdere opprettelsen av en nasjonal prekvalifiseringsordning for sosiale entreprenører.»

«Stortinget ber regjeringen sørge for at Nav øker bruken av innovative anskaffelser som metode, slik at det blir etablert i alle landets fylker.»

«Stortinget ber regjeringen sørge for at Nav prøver ut nye finansieringsmodeller for samarbeid med sosiale entreprenører og øker bruken av effektkontrakter.»

«Stortinget ber regjeringen øke kommunene og Nav sin kompetanse og kapasitet til å samarbeide med sosiale entreprenører, og herunder prioritere markeds-kontaktapparatet.»

«Stortinget ber regjeringen gjennomføre en innovasjonsreform i Navs arbeidsmarkedstiltak, hvor gode forsøk skaleres opp, flere sosiale entreprenører får bidra gjennom innovative innkjøp og økt lokal kontroll, samt flere mindre anbudsrunder og forenkling av anbudsrunderne.»

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen åpne for større fleksibilitet for når på dagen arbeidsmarkedstiltak skal gjennomføres, tilpasset den enkelte brukers og bedriftens behov.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti viser til at det brukes anbud der kommersielle aktører vinner frem i arbeidet med arbeidsmarkedstiltak. Disse medlemmer mener det er behov for private, særlig ideelle aktører, men vil advare mot en kommersialisering av deler av tiltakssektoren. Disse medlemmer viser til høringsinnspill fra en rekke aktører om å ikke benytte anbud og kommersielle aktører særlig innen tiltakene varig tilrettelagt arbeid (VTA) og arbeidsforberedende trening (AFT) og støtter dette.

Disse medlemmer viser til høringsinnspill fra fagforeningene som organiserer ansatte i Nav, og deres ønske om å ytterligere øke bruken av egenregi. Disse medlemmer anerkjenner de ansattes kompetanse og viser til at det er unødvendig at brukerne må sendes mellom en rekke ulike aktører som arrangerer tiltak.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme en plan og tiltak for økt bruk av egenregi i arbeidsmarkedstiltak i Nav, særlig på oppfølging, samt åpne opp for mer bruk av egenregi i avklaring.»

TILLITSREFORMEN I NAV

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at kjernen i tillitsreformen er at fagfolk som fysisk møter folk som trenger bistand fra Nav, må gis større ansvar og myndighet. Dermed kan det opparbeides tillit, slik at resultatene av arbeidet kan blir bedre og komme raskere. Slik skal medarbeiderne i førstelinjen i Nav skape bedre resultater gjennom å utnytte sin fagkompetanse bedre, ta større ansvar og levere bedre tjenester og løsninger. Dette medlem understreker derfor viktigheten av at det delegeres mer myndighet til førstelinjen i Nav – til medarbeiderne på Nav-kontorene i kommuner og bydeler – slik Hurdalsplattformen foreskriver.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Rødt fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sørge for en tillitsreform i Nav ved at fagfolk i førstelinjen (på Nav-kontorene i kommuner og bydeler) gis myndighet til å gjøre vedtak i alle saker om arbeidsavklaringspenger (AAP). Dette fordrer at fagfolk på Nav-kontorene blir saksbehandlere i stedet for veiledere. Regjeringen bes videre prioritere reell økning i driftsbudsjettet til Nav-kontorene ved fremtidige budsjettjusteringer, slik at flere fagfolk kan gi mottakere av arbeidsavklaringspenger både raskere og riktig arbeidsavklaring og arbeidstrening. Inntekts-sikringsperioden kan dermed bli kortere.»

Komiteens medlem fra Senterpartiet vil påpeke at vekst- og attføringsbedriftene som er eid av offentlige eller er ideelle, bør få et ansvar for oppfølgingen av VTA-O når de statlig ansatte ved Nav-kontoret ikke har kapasitet til å gjøre dette på en god måte.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til tillitsreformen i Nav. LO mener det er viktig at Nav har tett kontakt med både brukere og bedrifter, og at individuell oppfølging er nødvendig for mange brukere, for eksempel mottakere av arbeidsavklaringspenger, for å nå målet om å komme

i arbeid. Disse medlemmer deler LOs syn og mener at en slik oppfølging krever tilstrekkelig med personellressurser, og for at Ungdomsgarantien som regjeringen har innført, skal fungere etter hensikten, må det tilføres nødvendige ressurser og bevilgninger. Videre skriver LO følgende:

«LO er også opptatt av at styringssystemet i NAV fungerer best mulig ved at en unngår unødvendig kontroll og krav til rapportering og dokumentasjon. En satsning på tillitsreformen i NAV vil være viktig i denne sammenheng. Digitaliseringen i NAV har vært nødvendig for å få en effektiv velferdsforvaltning, men den må ikke gå utover tilgjengeligheten til NAV-kontorene og saksbehandlerne, noe som særlig kan ramme de mest utsatte brukergruppen.»

FO vil ha større satsing på lokale tiltak i forbindelse med tillitsreformen. Både LO og FO trekker frem Nav Trøndelags prosjekt «Et enklere Nav» som et positivt eksempel der de blant annet har større lokalt handlingsrom.

Disse medlemmer viser til LOs høringsinnspill om at arbeidsmarkedstiltak ikke må være i regi av kommersielle aktører, og at de ikke skal være konkurranseutsatt. Fellesforbundet Styrke mener at Stortinget bør reversere anbud der det er mulig, og oppfordrer til å avkommersialisere sektoren i tråd med Avkommersialiseringsutvalget.

Disse medlemmer mener at det finnes både kommunale og ideelle aktører som tilbyr et spesialisert tilbud som både er, og bør fortsette å være, et viktig supplement til NAV sine tjenester. Det kan for eksempel være knyttet til brukere med synsutfordringer, tilrettelegging for brukere med hørselsutfordringer eller spisskompetanse på ulike diagnoser. Når det gjelder mer generell oppfølging, så mener disse medlemmer og NTL NAV at Nav bør gjøre mye mer i egenregi, heller enn å være tvunget til å kjøpe oppfølging fra kommersielle aktører. «Arbeid med støtte», som er en oppfølging i egenregi, kan vise til gode resultater i dag, og økt bruk vil både styrke kompetansen i etaten og sikre bedre utnyttelse av kompetansen som allerede er i Nav. Det vil også forenkle ved å fjerne unødvendige mellomledd og minske avhengigheten av andre aktører.

Disse medlemmer merker seg at det på side 107 i stortingsmeldingen står at

«Regjeringen vil vurdere å styrke oppfølgingstiltak i egenregi. Det vil kunne medføre at ressurser vris ytterligere fra anskaffet oppfølgingstiltak til oppfølgingstiltak i egenregi.»

Disse medlemmer synes det er bra, men mener at det er på tide at regjeringen legger fram konkrete tiltak for å nå dette målet. Det er 264 Nav-kontor i Norge og litt over 120 har nå tilbud om egenregi. Ifølge NTL NAV er infrastrukturen klar for å ta imot mer, og med en

opptrappingsplan kan vi få et reelt nasjonalt tilbud med «Arbeid med støtte».

Disse medlemmer mener at det er på høy tid at staten tar tilbake den hele og fulle kontrollen over arbeidsformidlingen og gjenreiser den offentlige arbeidsformidlingen. Disse medlemmer mener at særlig koronakrisen viste oss hvor galt det kan gå når velferdsstaten overlater en kjerneoppgave som arbeidsformidling til markedet og bemanningsbransjen, og hvor sårbart det er å være avhengig av tilreisende arbeidskraft når landegrensene stenger og vi plutselig mangler arbeidskraft i store og viktige bransjer som for eksempel bygg og industri. Disse medlemmer mener at det bør skje en kartlegging av tilgjengelig arbeidskraft, det langsiktige behovet for arbeidskraft, nødvendige tiltak for kompetanseutvikling og hvordan arbeidsformidlingen skal bygges opp med tanke på full sysselsetting. En slik utredning må skje i samarbeid med partene i arbeidslivet.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge frem forslag som sikrer at arbeidsmarkedstiltak ikke er konkurranseutsatt og ikke drives av kommersielle aktører, og reversere anbud der det er mulig, i tråd med Avkommersialiseringsutvalgets anbefaling.»

Økonomiske og administrative konsekvenser

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at det i Perspektivmeldingen 2024, som ble lagt frem av Arbeiderparti-Senterparti-regjeringen 9. august 2024, pekes på at den økonomiske veksten frem mot 2060 må komme fra mer effektiv ressursbruk. I det såkalte referanseforløpet i meldingen legges det til grunn at den lave produktivetsveksten de siste 15 årene vil fortsette. Utvikling i produktiviteten får konsekvenser for utviklingen i husholdningenes kjøpekraft, i skattegrunnlag og i verdiskaping. Det pekes i meldingen på følgende to ulike retningsvalg som kan bedre balansen i offentlige finanser fremover:

1. økt yrkesdeltakelse blant grupper som i dag har lav arbeidsmarkedstilknytning, herunder økt yrkesaktivitet blant eldre, økt sysselsetting blant innvandrere, redusert overgang til uføretrygd, flere uføre i arbeid, økt gjennomføring av yrkesfag, tidligere fullføring av høyere utdanning og redusert deltidsandel/ufrivillig deltid.
2. en mer effektiv offentlig ressursbruk.

Disse medlemmer viser til at hovedretningsvalg 1 er særlig viktig for ansvarsområdet til arbeids- og sosialkomiteen. Redusert overgang til uføretrygd, redusert ufrivillig deltid og økt sysselsetting blant innvand-

rere gir størst forbedring i statsfinansene i 2033. Disse medlemmer vil trekke frem følgende:

- Dersom andelen som går fra arbeidsavklaringspenger til arbeid, øker med fem prosentenheter, mot en tilsvarende nedgang i andelen som går over til uføretrygd, er det beregnet at dette på lang sikt isolert sett vil gi en økning på om lag 40 000 sysselsatte.
- Dersom sykefravær med mer enn tre måneders varighet reduseres med 20 pst., samtidig som antallet som går fra sykepenger til arbeidsavklaringspenger, også reduseres med 20 pst., er dette beregnet til å kunne gi en økning på 55 000 sysselsatte på sikt.

Disse medlemmer understreker på denne bakgrunn viktigheten av å forbedre både kvaliteten og effektiviteten i det viktige arbeidet som Arbeids- og velferdsetaten (Nav) utfører med mottakere av arbeidsavklaringspenger.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet mener det er viktig å sikre en bærekraftig arbeidsmarkedspolitikk som balanserer behovet for tiltak med ansvarlig bruk av offentlige ressurser. Disse medlemmer understreker at økt sysselsetting har store samfunnsøkonomiske gevinster, men at tiltakene som foreslås, må være effektive og målrettede for å gi ønsket effekt. Det er avgjørende å unngå unødvendig byråkrati som kan forsinke gjennomføringen av tiltakene og øke de administrative kostnadene.

Komiteens medlemmer fra Høyre mener at det å ha en jobb å gå til er den viktigste velferden for den enkelte. Det at flest mulig er i jobb, er avgjørende for at samfunnet skal ha høy verdiskaping og en bærekraftig velferd også i fremtiden. Derfor mener disse medlemmer at en av de viktigste oppgavene fremover er å sikre at flere av de som står utenfor arbeid, får muligheten til å komme i jobb og dermed forsørge seg selv og sine.

Disse medlemmer viser til at hovedregelen i norsk arbeidsliv er, og skal være, faste, hele stillinger. En forutsigbar arbeidshverdag bidrar til et mer familievennlig og inkluderende arbeidsliv. Videre peker disse medlemmer på at den ufrivillige deltiden må reduseres, og samtidig skal det legges til rette for at folk skal få tilpasse arbeidslivet og hverdagen på den måten som passer den enkelte og familien best.

Disse medlemmer mener at høy sysselsetting og lav arbeidsledighet er viktig for å sikre et bærekraftig velferdssamfunn som skaper muligheter for alle. Færre barn fødes, vi blir flere eldre, handlingsrommet i økonomien blir mindre, og samtidig står for mange i arbeidsfør alder utenfor arbeid, aktivitet og utdanning. Disse medlemmer ønsker et fleksibelt, familievennlig og trygt arbeidsliv, der alle som ønsker å jobbe, skal få muligheten til det.

Disse medlemmer peker på at deltakelse i arbeidslivet er viktig for at den enkelte skal kunne realisere seg selv og forsørge seg og sin familie, får brukt interessene sine og blir en del av et arbeidsfellesskap. Det motvirker fattigdom og sørger for at flere inkluderes. Disse medlemmer mener derfor at det viktigste vi kan gjøre for å redusere forskjellene, er å sørge for at flere får muligheten til å jobbe.

Disse medlemmer viser til at det i Meld. St. 31 (2023–2024) Perspektivmeldingen 2024 pekes på at det som har størst potensial for å øke sysselsettingen, er at det iverksettes tiltak som reduserer antall personer som blir uføre. Disse medlemmer viser videre til at beregninger gjort av Sysselsettingsutvalget i NOU 2021:2 Kompetanse, aktivitet og inntektssikring viser at den samfunnsøkonomiske gevinsten av å holde en ung person i arbeidslivet i 40 år, gitt at alternativet er full uføretrygd uten arbeid, er beregnet til 14,7 mill. kroner (2021-kroner). Disse medlemmer fremhever viktigheten av at regjeringen Støre snarlig iverksetter tiltak som vil redusere antall personer som blir uføre.

Disse medlemmer merker seg at utgiftene til helserelaterte ytelser øker med over 20 mrd. kroner i statsbudsjettet for 2025. Det er mer enn økningen til forsvarsbudsjettet på 19 mrd. kroner. Disse medlemmer merker seg også at regjeringen Støre i Prop. 1 S (2024–2025) skriver at det har vært en realvekst i utgiftene til folketrygden hvert år siden 2017. Videre skriver regjeringen Støre følgende:

«Utgiftsveksten i disse rettsbaserte ordningene har avgrensa handlingsrommet i budsjettpolitikken i betydeleg grad, og dette er forventa å gjelde også i dei kommande åra ved ei vidareføring av dagens regelverk.»

Disse medlemmer mener det er en alarmerende utvikling i utgiftene til de helserelaterte ytelsene.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til at NTL NAV under komiteens høring sa at de trenger 250–300 mill. kroner til mer arbeidsforbedrende trening. De sa også at brukere av uføretrygd ofte sendes til tiltak uten mål og mening. Selv når lege, brukere og Nav ikke ser behov, så blir det krav om tiltak i uføretrygdlopet. De mener Nav burde få muligheten til å hoppe over denne kverna.

Disse medlemmer støtter NTL NAV sitt syn og fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag som i større grad gir Nav muligheten til å bruke skjønn når de vurderer tiltak for brukere av uføretrygd.»

4. Forslag fra mindretall

Forslag fra Høyre, Fremskrittspartiet og Rødt:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen sikre at fagprøver kan gjennomføres med fleksible vurderingsformer, herunder muntlig, praktisk eller en kombinasjon av disse.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen lage en plan for å styrke bransjeprogrammene ved å utvide antall bransjeprogram og forlenge varigheten av eksisterende program.

Forslag fra Høyre og Fremskrittspartiet:

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen gjennomgå hvordan ytelser, arbeidstider og ordninger kan innrettes slik at de ikke skaper barrierer for bedrifter og arbeidstakere som ønsker å stå lenger i arbeid.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen fjerne aldersgrensen for stillingsvernet i arbeidslivet på 72 år, og fjerne adgangen til å fastsette en lavere bedriftsintern aldersgrense.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen innføre en plikt for skole- ne til å gi intensivopplæring til elever med svake grunnleggende ferdigheter i lesing, skriving og regning ved start på 8. trinn.

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen vurdere endringer i forskrift om arbeidsmarkedstiltak, slik at Nav kan etablere gruppetiltak i samarbeid med bedrifter.

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen forsere arbeidet med en ny arbeidsrettet ytelse for unge, slik at den blir landsomfattende og permanent med oppstart innen høsten 2025.

Forslag 8

Stortinget ber regjeringen gjenoppta arbeidet med å etablere forsøket om arbeidsorientert uføretrygd.

Forslag 9

Stortinget ber regjeringen sikre at all aktivitet er arbeidsrettet, og at kvaliteten i aktivitetsplikten bedres.

Forslag 10

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til nødvendige endringer slik at akti-

vitetsplikt til alle sosialhjelpsmottakere i arbeidsfør alder blir hovedregelen.

Forslag 11

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om å innføre aktivitetsplikt for flere offentlige tjenester, ytelser og støtteordninger.

Forslag 12

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag vedrørende innføring av nye kriterier for uføretrygd, der det som hovedregel skal være jevnlig behovsprøving, samt at ingen under 40 år skal bli varig ufør.

Forslag 13

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til endringer for å gjøre det mer lønnsomt å være i arbeid ved å redusere skatter og avgifter, herunder øke personfradraget i inntektsskatten.

Forslag 14

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om å gi økt mulighet til midlertidige ansettelser, slik at flere får muligheten til å komme ut i arbeid.

Forslag 15

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om å innrette nivået på støtteordningene slik at man alltid skal gå opp i inntekt om man begynner å jobbe.

Forslag 16

Stortinget ber regjeringen gjennomgå praksisen og regelverket i Nav for å gi unntak for aktivitetsplikt basert på tungtveiende grunner, for å sikre at flest mulig av brukerne tilbys aktiviteter.

Forslag 17

Stortinget ber regjeringen pålegge Nav å i større grad bruke reduksjon i stønad for brukere som ikke følger opp avtalte aktiviteter eller samarbeider.

Forslag 18

Stortinget ber regjeringen legge frem et lovforslag om krav til universell utforming av området arbeid i likestillings- og diskrimineringsloven i løpet av 2025.

Forslag 19

Stortinget ber regjeringen gjenetablere et mål om at fem pst. av nyansettelsene i staten skal være mennesker med hull i CV-en eller en funksjonsnedsettelse, samt krav til årlig rapportering om oppfyllelse av målet.

Forslag 20

Stortinget ber regjeringen gjennomføre et oppfølgingsansvar for Nav, for tilfeller der den uføres helsetilstand er bedret og den uføre selv vil og kan prøve seg i jobb.

Forslag 21

Stortinget ber regjeringen heve den årlige opptrapningen fra 500 til 1 000 varig tilrettelagte arbeidsplasser (VTA) per år og komme tilbake til Stortinget i forbindelse med statsbudsjettet for 2026.

Forslag 22

Stortinget ber regjeringen utrede hvordan varig tilrettelagt arbeid (VTA) og varig tilrettelagt arbeid i ordinært arbeidsliv (VTA-O) kan omgjøres til en mer fleksibel og individorientert ordning kalt tilrettelagt arbeid (TA), med tettere oppfølging både i og utenfor ordinært arbeidsliv.

Forslag 23

Stortinget ber regjeringen sørge for at næringslivet kan leie inn arbeidskraft ved behov, i tråd med reglene som gjaldt fra 2019.

Forslag 24

Stortinget ber regjeringen åpne for større fleksibilitet for når på dagen arbeidsmarkedstiltak skal gjennomføres, tilpasset den enkelte brukers og bedriftens behov.

Forslag fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt:*Forslag 25*

Stortinget ber regjeringen omgjøre dagens aktivitetshjelpemiddelordning til en overslagsbevilgning, slik at den dekker de reelle behovene i befolkningen.

Forslag 26

Stortinget ber regjeringen gjøre en gjennomgang av avkortingsreglene i Nav-systemet.

Forslag fra Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Rødt:*Forslag 27*

Stortinget ber regjeringen sørge for en tillitsreform i Nav ved at fagfolk i førstelinjen (på Nav-kontorene i kommuner og bydeler) gis myndighet til å gjøre vedtak i alle saker om arbeidsavklaringspenger (AAP). Dette fordrer at fagfolk på Nav-kontorene blir saksbehandlere i stedet for veiledere. Regjeringen bes videre prioritere reell økning i driftsbudsjettet til Nav-kontorene ved fremtidige budsjettjusteringer, slik at flere fagfolk kan gi mottakere av arbeidsavklaringspenger både raskere og

riktig arbeidsavklaring og arbeidstrening. Inntekts-sikringsperioden kan dermed bli kortere.

Forslag fra Høyre og Rødt:*Forslag 28*

Stortinget ber regjeringen sørge for at modulstrukturert opplæring dimensjoneres etter arbeidslivets behov, samt legge til rette for tettere samarbeid med næringslivet og en kombinasjon av vanlig undervisning og digital undervisning.

Forslag fra Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti:*Forslag 29*

Stortinget ber regjeringen i forslaget til statsbudsjett for 2026 rapportere til Stortinget om arbeidet med en tillitsreform i Nav, og gi en oversikt over mulige regelendringer Stortinget kan vedta gjennom lovendring for å redusere mengden rapportering og overstyring av ansatte og brukere.

Forslag fra Høyre:*Forslag 30*

Stortinget ber regjeringen foreslå en ny avkortingsmodell for uføretrygd, hvor fribeløpet på 0,4 G beholdes og det samtidig innføres halvert avkorting opp til 1,2 G, og komme tilbake til Stortinget i forbindelse med statsbudsjettet for 2026.

Forslag 31

Stortinget ber regjeringen gjeninnføre regelen om at summen av uføretrygd og barnetillegg ikke skal utgjøre mer enn 95 pst. av tidligere inntekt.

Forslag 32

Stortinget ber regjeringen gjøre en analyse av forsøk, piloter, tilskuddsordninger og liknende prosjekter som har blitt startet opp i Arbeids- og inkluderingsdepartementet og underliggende etater, samt konkludere på hvilke som er aktuelle for en bredere implementering. Regjeringen bes komme tilbake til Stortinget på egnet måte i forbindelse med statsbudsjettet for 2026.

Forslag 33

Stortinget ber regjeringen innføre en plikt til at videregående skoler gir intensivopplæring til elever som står i fare for å ikke bestå fag som følge av manglende kompetanse, og at flere tilbyr et frivillig 11. skoleår etter 10. klasse.

Forslag 34

Stortinget ber regjeringen gjøre norskopplæring til en del av aktivitetsplikten i alle kommuner.

Forslag 35

Stortinget ber regjeringen utrede hvordan aktivitetsplikt og videre norskopplæring kan gjelde for flere ikke-universelle ytelser.

Forslag 36

Stortinget ber regjeringen utrede hvordan kommunene på sikt kan innføre et mål om at fem pst. av nyansettelse skal være mennesker med hull i CV-en eller en funksjonsnedsettelse, og følge opp med årlig rapportering.

Forslag 37

Stortinget ber regjeringen utrede hvordan det kan innføres en hovedregel der personer under 30 år ikke skal innvilges uføretrygd, med mindre det er åpenbare grunner til at man skal ha det, og sørge for at flere unge heller får inntektssikring gjennom en arbeidsrettet ytelse.

Forslag 38

Stortinget ber regjeringen nedsette et utvalg som skal gjennomgå hele arbeidsmiljølovgivningen for å kartlegge hindre for inkludering i arbeidslivet.

Forslag 39

Stortinget ber regjeringen vurdere å forlenge dagens prøvetid fra 6 til 12 måneder der det finnes store inkluderingsfordeler og det er i arbeidstakers interesse at prøvetiden forlenges.

Forslag 40

Stortinget ber regjeringen utrede om den enkelte Nav-bruker kan samtykke til at potensielle arbeidsgivere kan få informasjon om dem for mulige ansettelser.

Forslag 41

Stortinget ber regjeringen legge frem en plan for hvordan offentlige anskaffelser og anbud i større grad kan prioritere sosial bærekraft og inkludering, herunder vurdere opprettelsen av en nasjonal prekvalifiseringsordning for sosiale entreprenører.

Forslag 42

Stortinget ber regjeringen sørge for at Nav øker bruken av innovative anskaffelser som metode, slik at det blir etablert i alle landets fylker.

Forslag 43

Stortinget ber regjeringen sørge for at Nav prøver ut nye finansieringsmodeller for samarbeid med sosiale entreprenører og øker bruken av effektkontrakter.

Forslag 44

Stortinget ber regjeringen øke kommunene og Nav sin kompetanse og kapasitet til å samarbeide med sosiale entreprenører, og herunder prioritere markedskontaktapparatet.

Forslag 45

Stortinget ber regjeringen gjennomføre en innovasjonsreform i Navs arbeidsmarkedstiltak, hvor gode forsøk skaleres opp, flere sosiale entreprenører får bidra gjennom innovative innkjøp og økt lokal kontroll, samt flere mindre anbudsrunder og forenkling av anbudsrunderne.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt:*Forslag 46*

Stortinget ber regjeringen i forslaget til statsbudsjett for 2026 foreslå å øke fribeløpet for uføre til 1 G.

Forslag 47

Stortinget ber regjeringen i forslaget til statsbudsjett for 2026 foreslå en opptrappingsplan for minsteytelser i uføretrygden og arbeidsavklaringspenger, samt andre relevante ytelser, til over den anslåtte fattigdomsgrensen for 2026.

Forslag 48

Stortinget ber regjeringen i forslaget til statsbudsjett for 2026 foreslå en opptrappingsplan for de veilevende satsene for økonomisk sosialhjelp, slik at disse samsvarer med SIFOs referansebudsjett.

Forslag 49

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om en opptrappingsplan for de laveste trygdene, slik at ingen i Norge blir fattige som følge av å være syke.

Forslag 50

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om statlig medfinansiering til etter- og videreutdanning.

Forslag 51

Stortinget ber regjeringen fremme forslag som sikrer at delvis permitterte arbeidstakere tilbys opplæring og yrkesopplæring uten tap av dagpengerettigheter.

Forslag 52

Stortinget ber regjeringen i forslaget til statsbudsjett for 2026 foreslå innføring av en tilretteleggingspott som arbeidsgivere kan søke på for å finansiere tilrettelegging på arbeidsplassen for å kunne inkludere og beholde flere i arbeid.

Forslag 53

Stortinget ber regjeringen gjennomgå rammene for lønnstilskudd og legge frem forslag som sikrer at ordningen med lønnstilskudd fører til at flere går over i direkte, fast og varig arbeid.

Forslag 54

Stortinget ber regjeringen legge frem forslag som sikrer at arbeidsmarkedstiltak ikke er konkurranseutsett og ikke drives av kommersielle aktører, og reversere anbud der det er mulig, i tråd med Avkommersialiseringsutvalgets anbefaling.

Forslag 55

Stortinget ber regjeringen fremme forslag som i større grad gir Nav muligheten til å bruke skjønn når de vurderer tiltak for brukere av uføretrygd.

Forslag fra Fremskrittspartiet:*Forslag 56*

Stortinget ber regjeringen utrede maksimalt tak for hvor mye en kan motta i offentlige støtteordninger, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:*Forslag 57*

Stortinget ber regjeringen utrede en jobbgaranti som innebærer statlig støtte til å faktisk skaffe arbeid, forutsatt at jobbene som etableres, er organiserte, ikke fortrenger annet fast arbeid og løser ekte behov.

Forslag 58

Stortinget ber regjeringen fremme en plan og tiltak for økt bruk av egenregi i arbeidsmarkedstiltak i Nav, særlig på oppfølging, samt åpne opp for mer bruk av egenregi i avklaring.

Forslag fra Rødt:*Forslag 59*

Stortinget ber regjeringen øke fribeløpet for uføre til 1 G, slik at de som mottar trygd, kan jobbe mer ved siden av før Nav begynner å straffe dem dobbelt med avkorting i tillegg til vanlig skatt.

5. Komiteens tilråding

Komiteens tilråding romertall I, II og XIV fremmes av en samlet komité.

Komiteens tilråding romertall III fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Rødt.

Komiteens tilråding romertall IV fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Senterpartiet.

Komiteens tilråding romertall V fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Rødt.

Komiteens tilråding romertall VI fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet.

Komiteens tilråding romertall VII og VIII fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Rødt.

Komiteens tilråding romertall IX fremmes av medlemmene i komiteen fra Høyre, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt.

Komiteens tilråding romertall X fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Senterpartiet.

Komiteens tilråding romertall XI, XII og XIII fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til meldingen og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

I

Stortinget ber regjeringen tydeliggjøre at også mennesker med utviklingshemming har krav på en individuell arbeidsevnevurdering og bistand til å delta i arbeidslivet.

II

Stortinget ber regjeringen endre tiltaksforskriften med virkning fra 1. august 2025 slik at Arbeids- og velferdsetaten ved særlige tilfeller kan være med og medfinansiere tiltak for utsatte unge i alderen 16 til 19 år. Der ved kan disse få fullført sin tilrettelagte fag- og yrkesopplæring gjennom et offentlig-offentlig samarbeid med fylkeskommunen.

III

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å heve fribeløpet for uføre.

IV

Stortinget ber regjeringen arbeide for at gradert sykemelding brukes i større grad, og at Navs oppfølging av sykemeldte starter tidlig.

V

Stortinget ber regjeringen fremme forslag som skiller ut «Varig lønnstilskudd» som en egen budsjettpost i statsbudsjettet.

VI

Stortinget ber regjeringen snarest mulig fremme forslag som legger til rette for en sømløs overgang fra videregående skole til varig tilrettelagt arbeid (VTA) for personer som fullfører videregående skole, og som har behov for varig tilrettelagt arbeid.

VII

Stortinget ber regjeringen sikre at utlysninger av stillinger i statens virksomheter utformes slik at stillingens krav og ansettelsesprosessen kan prioritere funksjonshemmede. Regjeringen bes også arbeide sammen med kommuner og fylkeskommuner for tilsvarende praksis i deres stillingsutlysninger.

VIII

Stortinget ber regjeringen gjøre nødvendige regelendringer for å sikre at deltakere i arbeidsforberedende trening (AFT) også kan følges opp på hensiktsmessig måte etter ansettelse, og åpne for at deltakere kan delta i fag- og yrkesopplæring som leder frem mot fagbrev.

IX

Stortinget ber regjeringen trappe opp antallet nye varig tilrettelagte arbeidsplasser (VTA) med 1 000 plasser i året, med oppstart i forslaget til statsbudsjett for 2026.

X

Stortinget ber regjeringen gjennomgå hvordan ytelser og lovregler for arbeidstid og ferie kan innrettes slik at de fremmer mulighetene for at arbeidstakere kan stå lenger i arbeid når de blir eldre.

XI

Stortinget ber regjeringen komme tilbake med forslag som styrker opptrappingsplanen for varig tilrettelagt arbeid (VTA) ytterligere, med mål om 1 000 nye plasser per år.

XII

Stortinget ber regjeringen sørge for at varig tilrettelagt arbeid (VTA) og arbeidsforberedende trening (AFT) ikke settes ut på anbud.

XIII

Stortinget ber regjeringen prioritere ideelle og offentlige aktører i arbeidsmarkedstiltak for å sikre best mulig kvalitet i tiltakene for brukerne.

XIV

Meld. St. 33 (2023–2024) – En forsterket arbeidslinje – flere i jobb og færre på trygd – vedlegges protokollen.

Oslo, i arbeids- og sosialkomiteen, den 1. april 2025

Freddy André Øvstegård

leder

Per Vidar Kjølmoen

ordfører

